

**STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY SANDOMIERZ
NA LATA 2021-2027**

Spis treści

I.	WPROWADZENIE	5
1.	METODOLOGIA OPRACOWYWANIA STRATEGII	6
2.	KONTEKST PLANOWANIA STRATEGICZNEGO	6
3.	UWARUNKOWANIA FORMALNE OPRACOWANIA STRATEGII	6
4.	SPÓJNOŚĆ Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI	8
II.	CHARAKTERYSTYKA MIASTA SANDOMIERZA	9
1.	POŁOŻENIE MIASTA.....	9
2.	SYTUACJA DEMOGRAFICZNA	10
3.	KAPITAŁ SPOŁECZNY I GOSPODARCZY MIASTA.....	12
3.1.	SYTUACJA GOSPODARCZA I FINANSE PUBLICZNE	12
3.2.	RYNEK PRACY	15
3.3.	WYCHOWANIE I EDUKACJA	16
4.	GOSPODARKA MIESZKANIOWA I KOMUNALNA.....	21
5.	KULTURA, SPORT I REKREACJA	21
6.	OCHRONA ZDROWIA	25
7.	POTENCJAŁ DO ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	25
7.1.	WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI I STOWARZYSZENIAMI	25
7.2.	POMOC SPOŁECZNA.....	27
7.3.	ZASOBY INSTYTUCJONALNE W ZAKRESIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	32
III.	KIERUNKI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	33
1.	DZIEDZINY PLANOWANIA STRATEGICZNEGO	33
1.1.	WSPIERANIE RODZINY	33
1.2.	WSPARCIE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH.....	41
1.3.	ZDROWIE PSYCHICZNE	47
1.4.	PROFILAKTYKA I ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW UZALEŻNIEŃ OD SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH	51
1.5.	PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY W RODZINIE.....	61
1.6.	AKTYWNOŚĆ I INTEGRACJA SPOŁECZNA SENIORÓW.....	68
1.7.	PROMOCJA ZATRUDNIENIA, REINTEGRACJA ZAWODOWA I SPOŁECZNA OSÓB PODLEGAJĄCYCH WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU	72
1.8.	WSPARCIE OSÓB Z PROBLEMEM UBÓSTWA	78
1.9.	REWITALIZACJA SPOŁECZNA	85

1.10. PROBLEM PRZESTĘPCZOŚCI.....	87
2. ANALIZA SWOT	88
3. MISJA I WIZJA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	90
4. ZAKŁADANE REZULTATY REALIZACJI STRATEGII.....	90
5. SYSTEM WDRAŻANIA STRATEGII	91
6. ADRESACI STRATEGII	91
7. MONITORING	91
8. EWALUACJA.....	92
8.1. ZAKRES EWALUACJI.....	92
8.2. SPOSÓB EWALUACJI	92
8.3. NARZĘDZIA EWALUACJI	92
8.4. OKRES EWALUACJI	92
9. OCENA RYZYKA.....	92
IV. WNIOSKI I PODSUMOWANIE.....	93
V. BIBLIOGRAFIA.....	94
VI. SPIS RYSUNKÓW, WYKRESÓW I TABEL	95

Wykaz skrótów:

UM – Urząd Miejski w Sandomierzu

OPS – Ośrodek Pomocy Społecznej

NGO – (ang. non-government organization) – organizacja pozarządowa

PFRON – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

NFZ – Narodowy Fundusz Zdrowia

PUP – Powiatowy Urząd Pracy

GUS – Główny Urząd Statystyczny

GKRPA – Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

KBPN – Krajowe Biuro Do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii

PARPA – Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

KPP – Komenda Powiatowa Policji

SCK – Sandomierskie Centrum Kultury

PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

SUTW – Sandomierski Uniwersytet Trzeciego Wieku

OPAK – Ośrodek Promocji Aktywności Kulturalnej

MBP – Miejska Biblioteka Publiczna

PIK – Punkt Interwencji Kryzysowej

ŚDS – Środowiskowy Dom Samopomocy

I. WPROWADZENIE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sandomierz na lata 2021-2027¹ jest dokumentem definiującym najważniejsze kierunki interwencji w odniesieniu do problemów społecznych występujących na terenie miasta Sandomierza. Wskazuje ona obszary problemowe, priorytetowe kierunki działań oraz wytyczne dla wdrażania planowanych zadań. W celu osiągnięcia rezultatów i celów Strategii, planowane do realizacji działania podlegają stałemu monitoringowi i okresowej ewaluacji.

Planowanie strategiczne zakłada myślenie długofalowe, skupione na dążeniu do realizacji określonego strategicznego celu działań – w obszarze rozwiązywania problemów społecznych, jest to przede wszystkim integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka, a w konsekwencji zachowanie lub podniesienie spójności społecznej w społeczności lokalnej.

Badania wskazują, iż „zarządzanie i rozwój przy pomocy konstruowania strategii jest skuteczną i wypróbowaną metodą zarówno w regionach, poszczególnych krajach i gminach. Wypróbowaną, czyli przyspieszającą osiągnięcie założonego celu lub celów”².

W Strategii uwzględniono zakres problematyki społecznej, który ma swoje źródło w regulacjach normatywnych. W przedstawionym kontekście planowaniem strategicznym objęto następujące dziedziny:

- wspieranie rodziny,
- wsparcie osób niepełnosprawnych,
- zdrowie psychiczne,
- profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych,
- przeciwdziałanie przemocy w rodzinie,
- aktywność i integrację społeczną seniorów,
- promocję zatrudnienia, reintegrację zawodową i społeczną osób podlegających wykluczeniu społecznemu,
- wsparcie osób z problemem ubóstwa,
- problem przestępczości,
- rewitalizację społeczną.

Wyróżnione dziedziny nie mają charakteru rozłącznego – cechą charakterystyczną są wzajemne powiązania, zarówno w odniesieniu do obszaru funkcjonalnego, jak i na płaszczyźnie podmiotowej. Współwystępowanie u beneficjentów różnych problemów społecznych nakłada na realizatorów polityki społecznej konieczność uwzględniania adekwatnych instrumentów pomocowych. Świadomość przenikania się perspektyw problemowych nakazuje uznać, iż w rozwiązywanie problemów społecznych powinni zostać zaangażowani różni przedstawiciele społeczni – poza przedstawicielami sektora publicznego także przedstawiciele sektora pozarządowego oraz pozostali członkowie wspólnoty samorządowej miasta Sandomierza.

Przy rozwiązywaniu problemów społecznych należy położyć nacisk na wykorzystanie dostępnych instrumentów o charakterze innowacyjnym, aktywizującym, w tym z zakresu ekonomii społecznej. Aby można było mówić o angażowaniu członków społeczności lokalnej w proces strategicznego rozwiązywania problemów społecznych, ich udział musi zostać uwzględniony na każdym etapie planowania strategicznego – począwszy od diagnozy, poprzez wybór kierunków priorytetowych, a skończywszy na opracowaniu planu wdrażania i monitorowania Strategii. Skuteczna strategia to taka, która jest konkretnym instrumentem kierunkowania i programowania działań społecznych. To zbiór reguł, które metodycznie stosowane pozwalają na efektywne działanie, urzeczywistniając jednocześnie sukces podejmowanych przedsięwzięć. Stanowią szansę na skuteczne

¹ Na potrzeby niniejszego opracowania dla występujących w tekście sformułowań „Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sandomierz na lata 2021-2027” stosowana będzie skrócona nazwa „Strategia”.

² Joanna Staręga-Piasek, *Metodologia strategicznego rozwiązywania problemów społecznych*, Warszawa 2013, s. 10.

budowanie i wykorzystanie potencjału w sferze instytucjonalnej i społecznej na rzecz kształtowania ładu społecznego.

1. METODOLOGIA OPRACOWYWANIA STRATEGII

Obowiązek opracowania Strategii dla gminy i powiatu nakłada ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej³. Wskazuje ona podstawowe elementy Strategii, nie określając szczegółowych zasad dotyczących sposobu opracowania dokumentu. Ostateczną decyzję w tej sprawie pozostawiono samorządom.

W procesie opracowywania Strategii wykorzystano podejście partycypacyjno-ekspertyczne. Zastosowanie podejścia partycypacyjnego wynika z wymagań stawianych przed samorządami oraz z dostrzegalnej przez przedstawicieli władzy samorządowej potrzeby, aby jak najlepiej angażować przedstawicieli lokalnych społeczności w podejmowanie decyzji.

Partycypacja społeczna, czyli uspołecznienie procesów decyzyjnych poprzez zwiększenie zaangażowania i roli obywateli, to efekt wdrażania konstytucyjnej zasady subsydiarności. Zasada ta ma fundamentalne znaczenie dla budowania współpracy i zapewnienia warunków udziału w życiu publicznym obywateli, najczęściej zrzeszonych w nieformalnych grupach społecznych lub działających w ramach organizacji pozarządowych.

2. KONTEKST PLANOWANIA STRATEGICZNEGO

Najważniejszym dokumentem strategicznym dla gminy Sandomierz jest przyjęta Uchwałą Nr XIX/183/2015 Rady Miasta Sandomierza z dnia 9 grudnia 2015 roku *Strategia Rozwoju Miasta Sandomierz na lata 2015-2025*. Jest ona dokumentem określającym podstawowe kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego Miasta w dłuższej perspektywie czasowej. Strategia Rozwoju Miasta Sandomierz na lata 2015-2025 określa najogólniejszą wizję Miasta w przyszłości – pożądany obraz, do którego zmierza. Zasadniczym celem tego dokumentu jest zapewnienie możliwie najwyższej jakości życia mieszkańców. Założeniem Strategii jest analizowanie uwarunkowań w jakich dany obszar funkcjonuje i adekwatnie do nich aktualizowanie założeń rozwoju oraz formułowanie zarówno celów krótkoterminowych jak i długookresowych.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych uwzględnia nadrzędną rolę Strategii Rozwoju Miasta Sandomierz na lata 2015-2025. Kluczowe jej elementy wpisują się zarówno w obowiązujące kierunki polityki w sferze społecznej zawarte w obowiązującej Strategii Rozwoju Miasta Sandomierz, jak i kluczowe założenia wypracowywane w toku prowadzonej jej aktualizacji.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest dokumentem o charakterze polityki, wskazującym podstawowe cele i kierunki działań oraz programy funkcjonujące bądź opracowywane w dziedzinach planowania Strategii, będące średniookresowymi planami wykonawczymi, skonkretyzowanymi do poziomu zadań i działań, ich kosztów oraz harmonogramów realizacji.

3. UWARUNKOWANIA FORMALNE OPRACOWANIA STRATEGII

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sandomierz, podobnie jak inne dokumenty strategiczne przygotowywane na różnych szczeblach administracji publicznej, jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Obowiązek jej opracowania wynika z: ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2020 roku, poz. 920), ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r., poz. 713 z późn. zm.), art. 17 ust. 1 pkt 1 i art. 19 pkt 1, w powiązaniu z art. 16 b., ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2020 r. poz. 1876 z późn. zm.), które w ramach zadań własnych gminy i zadań własnych powiatu przewidują „opracowanie i realizację Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów

³ Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej: Art. 16 b, Art. 17, Art. 19.

alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka” – dla gminy oraz opracowanie i realizacja Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami⁴ - na poziomie powiatu.

Na treść Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych obok wyżej cytowanej ustawy o pomocy społecznej mają również wpływ inne akty prawne. Należą do nich:

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.),
2. ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. z 2019 r. poz. 2133 z późn. zm.),
3. ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r. poz. 821 z późn. zm.),
4. ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 426 z późn. zm.),
5. ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2020 r. poz. 685),
6. ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2019 r. poz. 2277 z późn. zm.),
7. ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2020 r. poz. 2050),
8. ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2020 r. poz. 218 z późn. zm.),
9. ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2020 r. poz. 1409 z późn. zm.),
10. ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 176),
11. ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 2085 z późn. zm.),
12. ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2020 r. poz. 1057 z późn. zm.),
13. ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 38),
14. ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1666 z późn. zm.),
15. ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 111 z późn. zm.),
16. ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2020 r. poz. 808 z późn. zm.),
17. ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 1575 z późn. zm.),
18. ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2020 r. poz. 1359),
19. ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2020 r. poz. 53 z późn. zm.),
20. ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2020 r. poz. 266 z późn. zm.),
21. ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 256 z późn. zm.),
22. ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2021 r. poz. 217),
23. ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 869 z późn. zm.),
24. ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie Gminy i o zmianie Kodeksu Cywilnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 611).
25. ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu tworzenia mieszkalnych na wynajem, mieszkań chronionych, noclegowni, schronisk dla bezdomnych, ogrzewalni i tymczasowych pomieszczeń (Dz. U. z 2020 r. poz. 508 z późn. zm.),

⁴ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2020 r. poz. 1876 z późn. zm.).

26. ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2020 r. poz. 1398 z późn. zm.),
27. ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2018 r. poz. 969),
28. ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. z 2020 r. poz. 295 z późn. zm.),
29. ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2020 r. poz. 1327 z późn. zm.),
30. ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz. U. z 2020 r. poz. 818 z późn. zm.),
31. ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz. U. z 2020 r. poz. 1348 z późn. zm.),
32. ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2020 r. poz. 1329),
33. ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2019 r. poz. 2407 z późn. zm.),
34. ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (Dz. U. z 2020 r. poz. 833 z późn. zm.),
35. uchwała Nr 140 Rady Ministrów z dnia 15 października 2018 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego programu rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019 – 2023 (M.P. z 2018 r. poz. 1007),
36. rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start” (Dz. U. z 2018 r. poz. 1061),

4. SPÓJNOŚĆ Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sandomierz, jak już wspomniano wcześniej, konstruowana jest zgodnie z logiką kaskadowego układu strategii i programów. Celem takiej konstrukcji jest uspojnienie podejścia do procesu programowania, zarówno w odniesieniu do relacji strategii z programami szerszego zasięgu jak i konstruowanymi w jej ramach programami.

W praktyce oznacza to, że długie i średniookresowe programy operacyjne i strategiczne na poziomie krajowym są planami wykonawczymi dla polityk formułowanych na poziomie Unii Europejskiej. Z kolei na poziomie lokalnym programy operacyjne i strategie rozwoju stanowią głównie długo i średniookresowe plany wykonawcze dla polityk formułowanych na poziomie krajowym. Zachowanie spójności niesie ze sobą również korzyści związane z możliwością aplikowania o środki pomocowe z funduszy UE.

W opisywanym zakresie, Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sandomierz wpisuje się w elementy polityki spójności Unii Europejskiej, która ma wspierać rozwój inteligentny, zrównoważony i sprzyjający włączeniu społecznemu. Jest to jeden z głównych priorytetów Strategii „Europa 2020”, która zastąpiła „Strategię Lizbońską”. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu koncentruje się na zwiększeniu aktywności zawodowej społeczeństw UE, podnoszeniu kwalifikacji obywateli oraz walce z ubóstwem.

W powyższe cele wpisuje się siedem projektów przewodnich (zwanymi także inicjatywami flagowymi) oraz 10 Zintegrowanych Wytycznych dla polityki gospodarczej i zatrudnienia państw członkowskich.

Na poziomie krajowym Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sandomierz wpisuje się w dokumenty strategiczne, które powstawały w okresie finalizacji prac nad strategią „Europa 2020”. Wspólną podstawę dla krajowych dokumentów strategicznych stanowi raport „POLSKA 2030. Wyzwania rozwojowe”, w którym wskazane zostały wyzwania rozwojowe stojące przed Polską w perspektywie do 2030 roku. Wśród wyzwań tych wymieniono: wzrost i konkurencyjność, sytuację demograficzną, wysoką aktywność zawodową oraz adaptacyjność zasobów pracy, odpowiedni potencjał infrastruktury, bezpieczeństwo energetyczno-klimatyczne, gospodarkę opartą na wiedzy i rozwój kapitału intelektualnego, solidarność i spójność regionalną, poprawę spójności społecznej, sprawne państwo oraz wzrost kapitału społecznego Polski.

Strategia średniookresowa do 2020 roku wytycza obszary strategiczne (Sprawne i efektywne państwo, Konkurencyjna gospodarka, Spójność społeczna i terytorialna), w których koncentrować się

będą główne działania do 2020 roku oraz określa, jakie interwencje są niezbędne w perspektywie średniookresowej w celu przyspieszenia procesów rozwojowych.

W kontekście objętych procesem planowania strategicznego dziedzin Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sandomierz najważniejszym programem na poziomie krajowym jest „Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020”. Program uwzględnia długofalowe wyzwania związane z globalizacją, rozwojem ekonomicznym, jakością polityk publicznych, zjawiskami demograficznymi, czy inwestycjami w kapitał ludzki.

Z kolei na poziomie regionalnym najważniejszymi dokumentami są: Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ wraz z „Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020”.

Programowa zgodność Strategii z:

- „Programem Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020”,
 - „Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020”,
- stwarza szansę na uruchomienie montażu finansowego dla realizacji projektów, które stanowią rozwinięcie zadań opisanych w części operacyjnej Strategii.

II. CHARAKTERYSTYKA MIASTA SANDOMIERZA

1. POŁOŻENIE MIASTA

Miasto Sandomierz położone jest we wschodniej części województwa świętokrzyskiego, w powiecie sandomierskim, nad rzeką Wisłą, u styku Wyżyny Sandomierskiej, Wyżyny Lubelskiej i Kotliny Sandomierskiej. Sandomierz graniczy z gminami: Dwikozy, Wilczyce, Obrazów, Samborzec oraz Tarnobrzegiem. Sandomierz jest siedzibą powiatu sandomierskiego, a jego powierzchnia zajmuje 28,8 km², co stanowi 4,2% powierzchni powiatu. Sandomierz posiada korzystne położenie na mapie kraju. Znajduje się w stosunkowo niedużej odległości od takich miast jak: Kielce, Kraków, Lublin, czy Rzeszów. Przez teren Sandomierza przebiegają drogi krajowe: nr 77 Lipnik-Przemyśl, nr 79 Warszawa-Bytom oraz drogi wojewódzkie: nr 723 Sandomierz-Tarnobrzeg oraz nr 777 Sandomierz-Annopol.

Rysunek 1. Położenie miasta Sandomierza na tle powiatu sandomierskiego

Źródło: <http://www.gminy.pl/>

2. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA

Struktura demograficzna, będąca rezultatem procesów demograficznych w przeszłości, determinuje kształtowanie się zjawisk demograficznych i społecznych w przyszłości. Rozpoznanie istotnych cech, zjawisk i procesów społecznych jest także kontekstem dla weryfikacji kierunków dotychczasowych działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, a co za tym idzie umożliwia wnioskowanie dotyczące wymaganych w tym zakresie zmian, zarówno w odniesieniu do skali interwencji, jak i jej rodzaju.

Liczba ludności na terenie miasta Sandomierza pod koniec 2019 roku wyniosła 23 362 osoby (stan na 31.12.2019). Pod względem płci przewagę miały kobiety, które stanowiły 53,2% liczby wszystkich mieszkańców (12 427 osób), a liczba mężczyzn równa była 10 935 osobom (tj. 46,8% ogółu ludności). W okresie 2017-2019 liczba mieszkańców Miasta zmniejszyła się o 501 osób (tj. o 2,1%).

Tabela 1. Liczba mieszkańców miasta Sandomierza z podziałem na płeć w latach 2017-2019

wyszczególnienie	jednostka miary	2017	2018	2019
ogółem	osoba	23 863	23 644	23 362
mężczyźni	osoba	11 210	11 073	10 935
	%	47,0	46,8	46,8
kobiety	osoba	12 653	12 571	12 427
	%	53,0	53,2	53,2

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Współczynnik feminizacji dla Sandomierza wynosi 114, co oznacza, że na każdych 100 mężczyzn przypada 114 kobiet. Wskaźnik ten jest wyższy w porównaniu do wskaźnika feminizacji w województwie świętokrzyskim oraz powiecie sandomierskim, który kształtuje się w zarówno w województwie, jak i powiecie na poziomie 105.

Mieszkańcy Sandomierza zawarli w 2019 roku 98 małżeństw, co oznacza, że zostało zawartych 4,17 małżeństw na 1000 mieszkańców. Jest to mniejsza wartość w porównaniu do powiatu sandomierskiego (4,8) oraz województwa świętokrzyskiego, gdzie wynosi ona 4,7.

W porównaniu do poprzednich lat liczba zawartych małżeństw uległa zmniejszeniu, co obrazuje poniższa tabela.

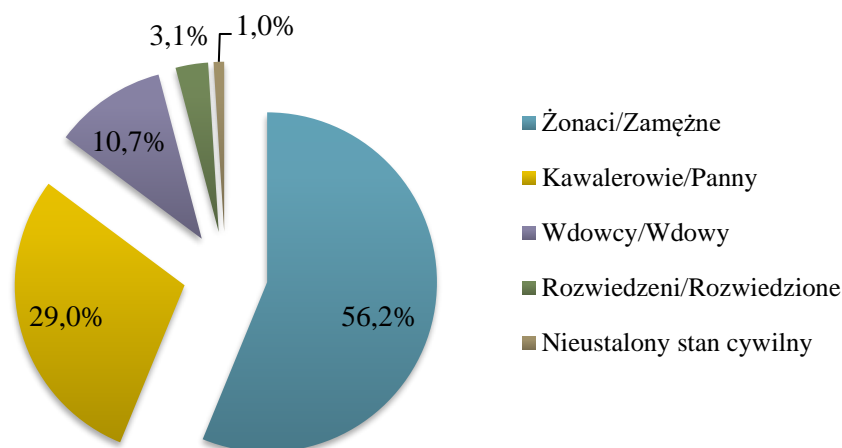
Tabela 2. Liczba zawartych małżeństw w latach 2017-2019

wyszczególnienie	2017	2018	2019
liczba zawartych małżeństw	111	102	98
liczba zawartych małżeństw na 1000 mieszkańców	4,64	4,29	4,17

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Z danych znajdujących się w Narodowym Spisie Powszechnym z 2011 roku wynika, iż 29% mieszkańców Sandomierza jest stanu wolnego, 56,2% żyje w małżeństwie, 3,1% mieszkańców jest po rozwodzie, a 10,7% to wdowy/wdowcy. W przypadku 1% mieszkańców nie udało się ustalić stanu cywilnego. Stan cywilny mieszkańców obrazuje poniższy wykres.

Wykres 1. Stan cywilny mieszkańców miasta Sandomierza

Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2011

Wskaźnikiem dodatkowo obrazującym dynamikę zmian w strukturze demograficznej jest wskaźnik przyrostu naturalnego. Przyrost naturalny, czyli różnica między liczbą urodzeń żywych, a liczbą zgonów jest w Sandomierzu ujemny i wynosi -84, co odpowiada przyrostowi naturalnemu -3,58 na 1000 mieszkańców. Na przestrzeni ostatnich trzech lat przyrost naturalny w Mieście cały czas przyjmował wartości ujemne. Warto dodać, że jest to niekorzystny trend, który obserwujemy w całym kraju.

Tabela 3. Przyrost naturalny miasta Sandomierza w latach 2017-2019

wyszczególnienie	2017	2018	2019
urodzenia żywe ogółem	183	181	161
zgony ogółem	289	279	245
przyrost naturalny ogółem	-106	-98	-84

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

W 2019 roku zarejestrowano łącznie 184 zameldowania oraz 373 wymeldowania, w wyniku czego saldo migracji dla miasta Sandomierza wyniosło -189. Saldo migracji na 1000 mieszkańców w 2019 roku wyniosło -8,0, podczas gdy w 2018 roku było ono równe -3,5, a w 2017 roku kształtowało się na poziomie -2,6. Analiza danych dotyczących migracji wskazuje, że największy odpływ ludności odnotowano w 2019 roku. W 2019 roku odnotowano 218 wymeldowań z miasta oraz 155 ze wsi. W porównaniu do 2018 roku zauważalny jest wzrost wymeldowań z miasta oraz ze wsi. Szczegółowe informacje dotyczące salda migracji przedstawia poniższa tabela.

Tabela 4. Migracje na pobyt stały według typu i kierunku w mieście Sandomierz na przestrzeni lat 2017-2019

wyszczególnienie		2017	2018	2019
miasto	zameldowania	87	60	80
	wymeldowania	166	150	218
	saldo	-79	-90	-138
wieś	zameldowania	126	145	104
	wymeldowania	115	145	155

	saldo	11	0	-51
zagranica	zameldowania	6	7	0
	wymeldowania	1	1	0
	saldo	5	6	0
zameldowania ogółem		219	212	184
wymeldowania ogółem		282	296	373
saldo migracji		-63	-84	-189

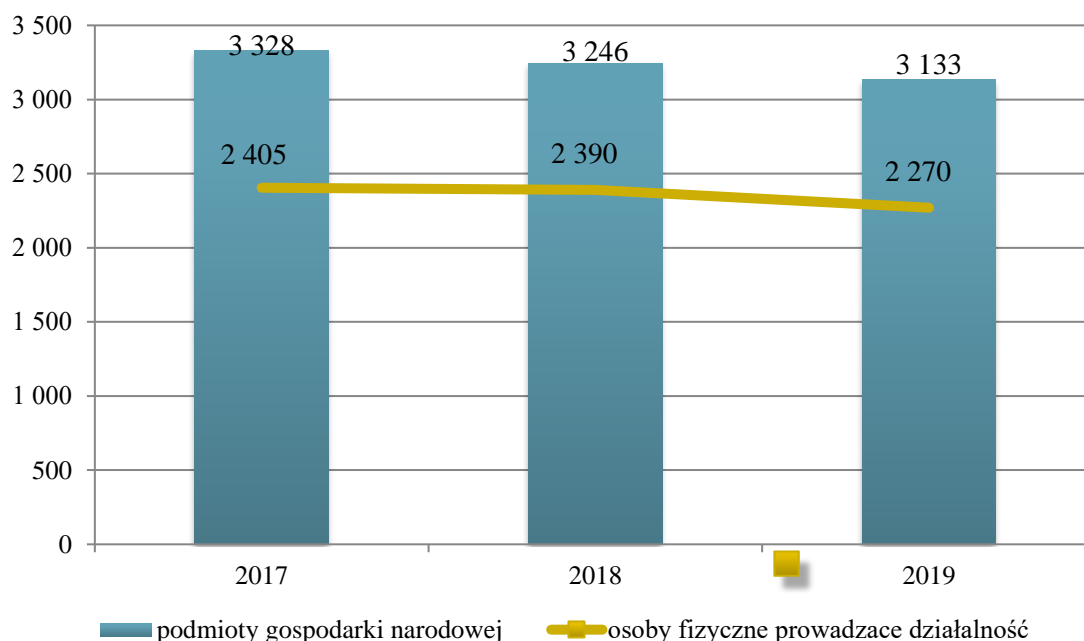
Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

3. KAPITAŁ SPOŁECZNY I GOSPODARCZY MIASTA

3.1. SYTUACJA GOSPODARCZA I FINANSE PUBLICZNE

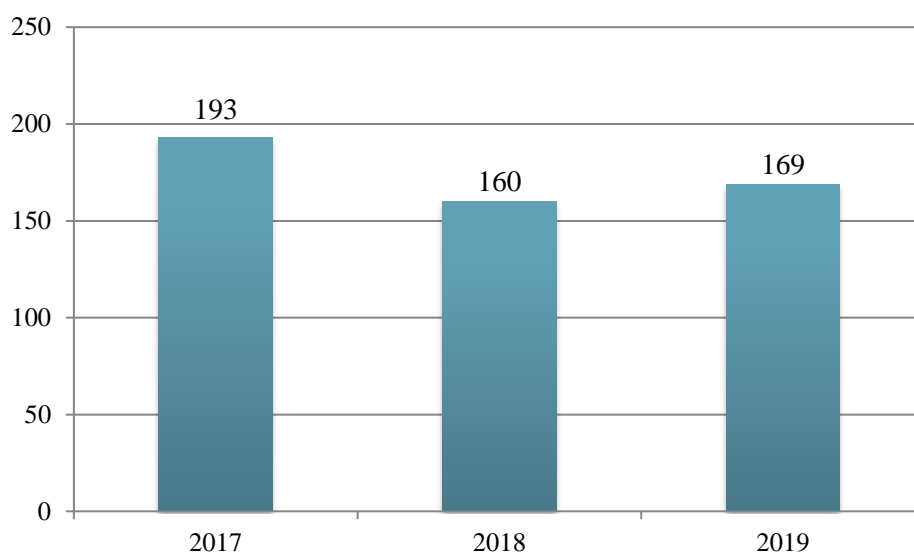
Jednym ze wskaźników określających aktywność gospodarczą danej zbiorowości jest liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących na danym terenie. W Sandomierzu pod koniec 2019 roku zarejestrowane były 3 133 podmioty gospodarki narodowej, w tym większość stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą – było ich 2 270 (72,5%). Podobnie sytuacja wyglądała w 2018 roku, kiedy to osób fizycznych prowadzących własną działalność było 2 390, natomiast wszystkich podmiotów prowadzących działalność – 3 246. Na przestrzeni lat 2017-2019 liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w mieście Sandomierz uległa systematycznemu zmniejszeniu – w porównaniu do 2017 roku spadek wyniósł 5,9%.

Wykres 2. Podmioty gospodarcze działające na terenie miasta Sandomierza w latach 2017-2019

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Spośród łącznej liczby podmiotów gospodarczych, jako nowo zarejestrowane figurowało 169 podmiotów. W 2018 roku podmiotów tych zostało zarejestrowanych nieco mniej – 160, a w 2017 roku – 193. Dane w tym zakresie na przestrzeni lat 2017-2019 zostały przedstawione na poniższym wykresie.

Wykres 3. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane w latach 2017-2019

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Zgodnie z poniższą tabelą, prywatna działalność gospodarcza w Sandomierzu koncentruje się głównie na handlu hurtowym i detalicznym, naprawie pojazdów samochodowych włączając w to motocykle (791 podmiotów). Ważnymi sekcjami są również: działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (244 podmioty), opieka zdrowotna i pomoc społeczna (240 podmiotów) oraz budownictwo (214 podmiotów). Najmniej zarejestrowanych jest natomiast działalności związanych z dostawą wody, gospodarowaniem ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją (2 podmioty) oraz górnictwem i wydobywaniem (3 podmioty).

Tabela 5. Rodzaj prowadzonej działalności osób fizycznych w mieście Sandomierz (stan na koniec 2019 roku)

SEKCJA	LICZBA PROWADZONYCH DZIAŁALNOŚCI
handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	791
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	244
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	240
budownictwo	214
transport i gospodarka magazynowa	153
działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	130
przetwórstwo przemysłowe	125
pozostała działalność usługowa	85
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	72
informacja i komunikacja	60
edukacja	47
działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	40
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	28

działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	25
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	11
górnictwo i wydobywanie	3
dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	2

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Największa ilość podmiotów gospodarczych działających w mieście Sandomierz według klas wielkości to mikro-przedsiębiorstwa zatrudniające 0-9 pracowników - jest ich 2 967 (stan na koniec 2019 roku). Małych przedsiębiorstw zatrudniających 10-49 pracowników jest 124, natomiast średnich przedsiębiorstw zatrudniających 50-249 pracowników – 36. Na terenie Miasta znajdują się także 4 duże przedsiębiorstwa zatrudniające 250-999 pracowników oraz 2 duże przedsiębiorstwa, w których pracuje powyżej 1 000 osób.

Rysunek 2. Liczba podmiotów zarejestrowanych na terenie miasta Sandomierza według klas wielkości (stan na koniec 2019 roku)

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Sandomierz jest gminą miejską o niskim poziomie uprzemysłowienia, dominuje produkcja szkła metodą float oraz przemysł rolno-spożywczy. Do najważniejszych zakładów działających w Sandomierzu należy m.in. Pilkington Automotive – producent szyb samochodowych, międzynarodowa firma transportowa Nijman Zeetank, wytwórnia pasz Dossche Poland, a także Sandomierski Ogrodniczy Rynek Hurtowy S.A.

3.2. RYNEK PRACY

Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w roku 2019 w Sandomierzu przedstawia się następująco:

- 14,9% jest w wieku przedprodukcyjnym - do 17 roku życia;
- 59,6% mieszkańców jest w wieku produkcyjnym – dla kobiet jest to między 18-59 rokiem życia, a dla mężczyzn między 18-64 rokiem życia;
- 25,5% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym (dla kobiet jest to 60 lat i więcej, natomiast dla mężczyzn 65 lat i więcej).

Tabela 6. Liczba osób według ekonomicznych grup wieku w latach 2017-2019

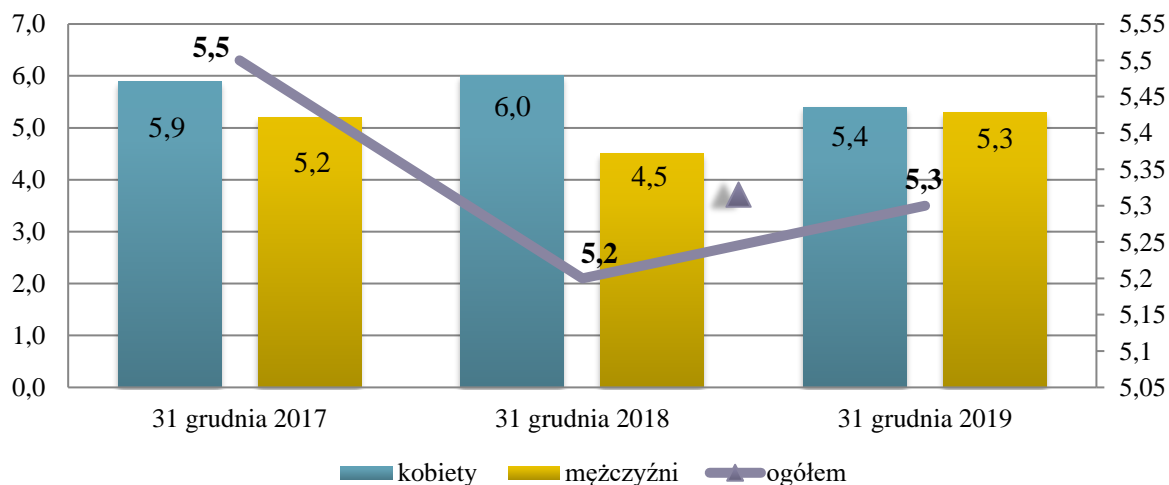
wyszczególnienie	2017		2018		2019	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
wiek przedprodukcyjny	3 648	15,3	3 586	15,1	3 470	14,9
wiek produkcyjny	14 474	60,6	14 204	60,1	13 934	59,6
wiek poprodukcyjny	5 741	24,1	5 854	24,8	5 958	25,5

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Analizując dane zawarte w powyższej tabeli można zauważyć, że liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym oraz produkcyjnym systematycznie maleje, a liczba ludności w wieku poprodukcyjnym wzrasta, co wynika z trendów demograficznych. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym na przestrzeni analizowanych lat zmniejszyła się o 0,4 pp., natomiast liczba osób w wieku produkcyjnym spadła o 1,0 pp. W przypadku osób w wieku poprodukcyjnym zauważalny jest wzrost ich liczby, który wyniósł 1,4 pp. Powyższe dane świadczą o starzejącym się społeczeństwie w Sandomierzu.

Na przestrzeni lat 2017-2019 obserwowane jest wahanie udziału bezrobotnych mieszkańców miasta Sandomierza zarejestrowanych w PUP w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym. Pod koniec 2017 roku udział kształtował się na poziomie 5,5%, pod koniec 2018 roku spadł natomiast do 5,2%, a następnie w 2019 roku wzrósł do 5,3%. W tym okresie liczba bezrobotnych kobiet była podobna do liczby bezrobotnych mężczyzn – w 2019 roku różnica między płciami wynosiła tylko 0,1 pp.

Wykres 4. Udział bezrobotnych mieszkańców miasta Sandomierza zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym z podziałem na płeć na przestrzeni lat 2017–2019 (w procentach)

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2019 roku w mieście Sandomierz pracowały łącznie 9 474 osoby, z czego kobiety stanowiły 47,1%, natomiast mężczyźni 52,9%. W porównaniu do 2018 roku liczba osób pracujących zwiększyła się o 2,3%, natomiast w stosunku do 2017 roku zauważalny jest wzrost o 0,8%.

Tabela 7. Liczba osób pracujących w mieście Sandomierz z podziałem na płeć w latach 2017-2019

wyszczególnienie	2017	2018	2019
liczba osób pracujących ogółem	9 403	9 257	9 474
liczba pracujących mężczyzn	4 997	4 827	5 012
liczba pracujących kobiet	4 406	4 430	4 462

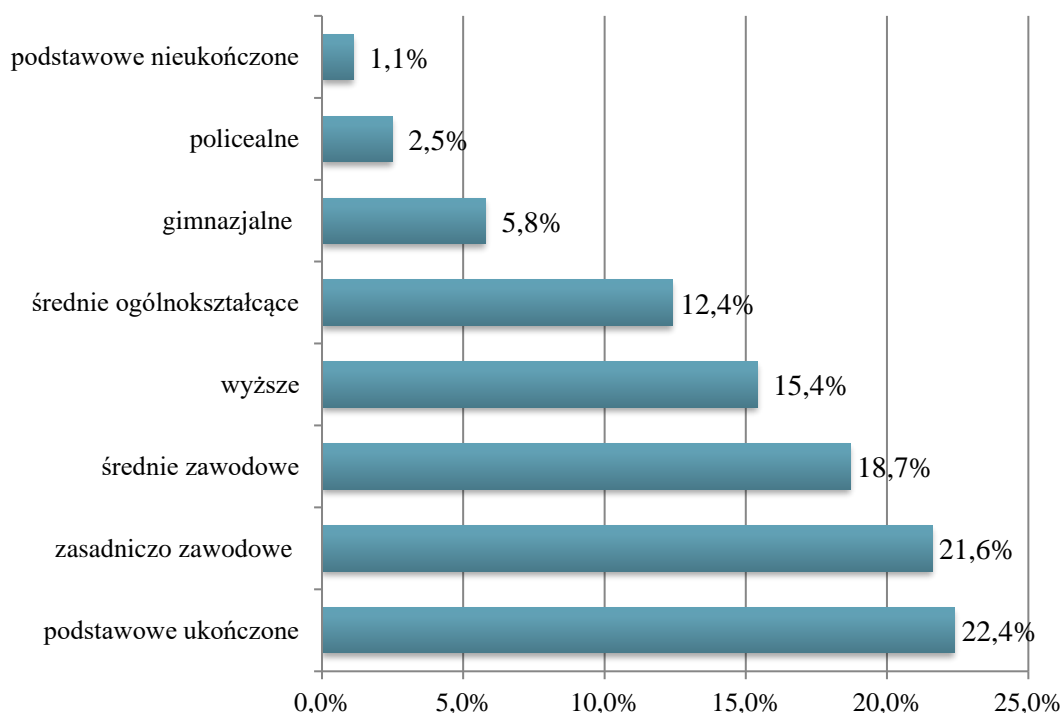
Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

3.3. WYCHOWANIE I EDUKACJA

Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku struktura wykształcenia mieszkańców Sandomierza przedstawia się następująco:

- 15,4% ludności posiada wykształcenie wyższe,
- 2,5% wykształcenie policealne,
- 12,4% średnie ogólnokształcące,
- 18,7% średnie zawodowe,
- 21,6% zasadnicze zawodowe,
- 5,8% gimnazjalne,
- 22,4% podstawowe ukończone,
- 1,1% zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej.

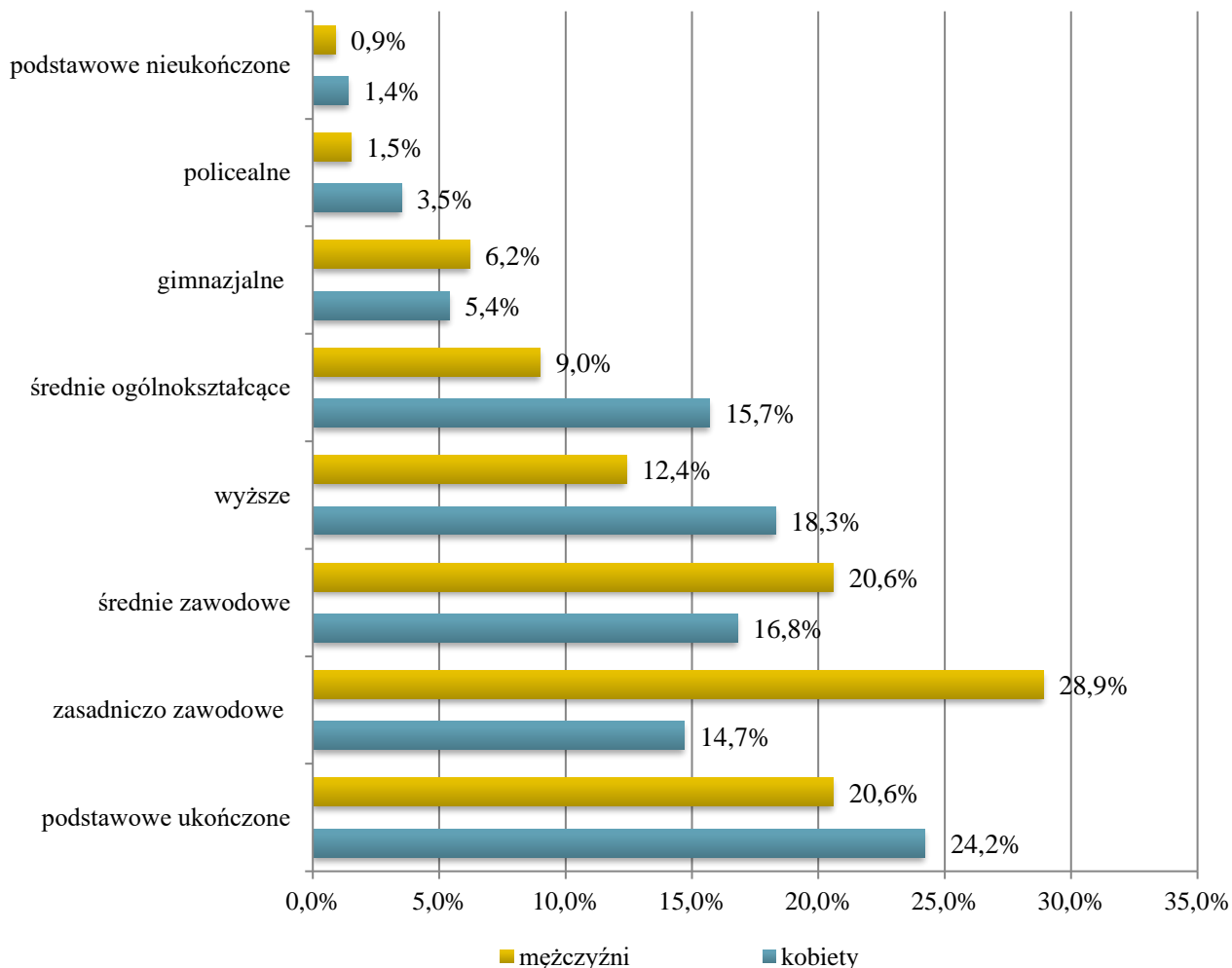
Wykres 5. Poziom wykształcenia mieszkańców Sandomierza

Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2011

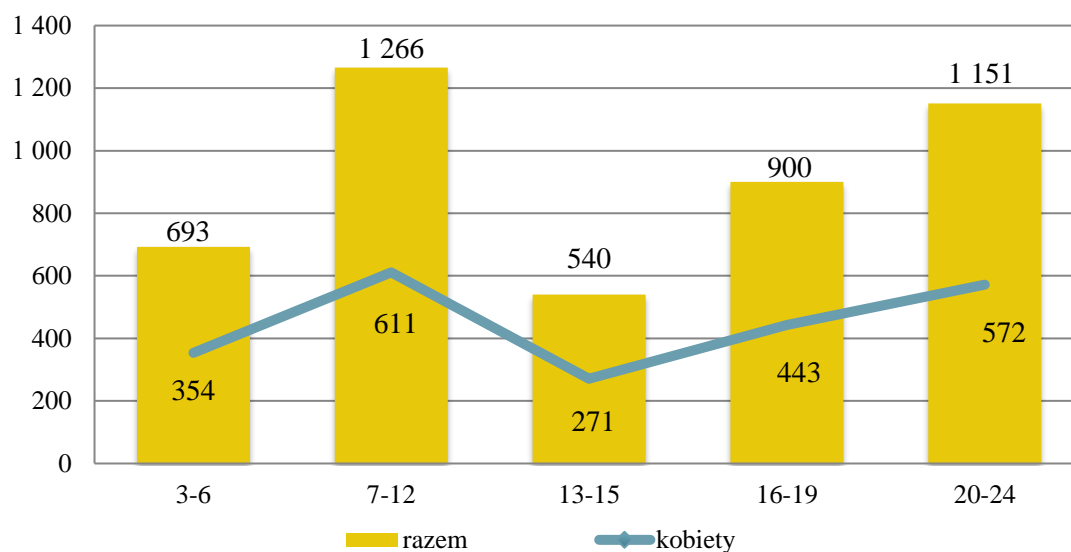
W porównaniu do całego województwa świętokrzyskiego mieszkańcy Sandomierza mają analogiczny poziom wykształcenia. Wśród kobiet mieszkających w Sandomierzu największy odsetek ma wykształcenie podstawowe ukończone (24,2%) oraz wyższe (18,3%). Mężczyźni najczęściej mają wykształcenie zasadnicze zawodowe (28,9%) oraz średnie zawodowe (20,6%). Kobiety częściej niż mężczyźni posiadają wykształcenie podstawowe ukończone (różnica 3,6%), wyższe (różnica 5,9%), średnie ogólnokształcące (różnica 6,7%), policealne (różnica 2%) oraz podstawowe nieukończone (różnica 0,5%). Więcej mężczyzn posiada wykształcenie zasadniczo zawodowe (różnica 14,2%), średnie zawodowe (różnica 3,8%) oraz gimnazjalne (różnica 0,8%). Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 6. Poziom wykształcenia mieszkańców Sandomierza w podziale na płeć

W wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) w 2019 roku było 4 550 mieszkańców Sandomierza. Rozpatrując kwestię ludności Miasta z podziałem na poszczególne edukacyjne grupy wiekowe możemy zauważyć, że najwięcej osób miało w przedmiotowym roku 7-12 lat (1 266 osób). Na drugim miejscu pod tym względem znalazły się osoby mające 20-24 lat (1 151 osób), natomiast na trzecim mające 16-19 lat (900 osób). Ludność Miasta według edukacyjnych grup wieku z podziałem na płeć w 2019 roku prezentuje poniższy wykres.

Wykres 7. Ludność miasta Sandomierza według edukacyjnych grup wieku z podziałem na płeć w 2019 roku

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

W 2019 roku Miasto Sandomierz było organem prowadzącym dla następujących placówek oświatowych:

- Przedszkola Samorządowego Nr 1 w Sandomierzu, ul. Okrzei 8 wraz z Oddziałem Przedszkola Samorządowego Nr 1 przy ul. Parkowej 4 w Sandomierzu,
- Przedszkola Samorządowego Nr 3 w Sandomierzu, ul. Słowackiego 9,
- Przedszkola Samorządowego Nr 5 w Sandomierzu, ul. Portowa 28,
- Przedszkola Samorządowego Nr 6 w Sandomierzu, ul. Króla 3,
- Przedszkola Samorządowego Nr 7 w Sandomierzu, ul. Armii Krajowej 5,
- Szkoły Podstawowej Nr 1 im. Mikołaja Kopernika w Sandomierzu, ul. Okrzei 6,
- Szkoły Podstawowej Nr 2 im. Króla Kazimierza Wielkiego w Sandomierzu, ul. Mickiewicza 9,
- Szkoły Podstawowej Nr 3 im. Armii Krajowej w Sandomierzu, ul. Flisaków 30,
- Szkoły Podstawowej Nr 4 im. Jarosława Iwaszkiewicza w Sandomierzu, ul. Mickiewicza 39.

Ponadto, w 2019 roku na terenie miasta Sandomierza funkcjonowało również 7 placówek o charakterze niepublicznym, wpisanych do ewidencji prowadzonej przez Miasto:

- Niepubliczne Przedszkole Językowe „Jaś i Małgosia”,
- Przedszkolne Specjalne „Caritas”,
- Niepubliczne Przedszkole „Różowy Słoń”,
- Niepubliczne Przedszkole „Dolina Smerfów”,
- Niepubliczne Przedszkole „Mali Odkrywcy”,
- Niepubliczne Przedszkole „Akademia Małych Odkrywców”,
- Katolicka Szkoła Podstawowa im. Św. Jadwigi Królowej.

W roku szkolnym 2019/2020 wychowaniem przedszkolnym objętych było 625 dzieci, w tym najwięcej z nich uczęszczało do Przedszkola nr 3 oraz Przedszkola nr 5. W porównaniu do roku szkolnego 2018/2019 liczba dzieci objęta wychowaniem przedszkolnym uległa zwiększeniu o 15 wychowanków.

Tabela 8. Liczba dzieci w przedszkolach

wyszczególnienie	30 września 2018 rok	30 września 2019 rok
Przedszkole Nr 1	113	111
Odział Przedszkola Nr 1	38	38
Przedszkole Nr 3	111	121
Przedszkole Nr 5	117	117
Przedszkole Nr 6	118	114
Przedszkole Nr 7	113	124
RAZEM	610	625

Źródło: Raport o stanie Gminy Sandomierz za 2018 i 2019 rok

W sandomierskich przedszkolach w roku szkolnym 2019/2020 uczyło 74 nauczycieli. Zgodnie z art. 9a ust. 1 ustawy Karta Nauczyciela wyróżnia 4 stopnie awansu zawodowego: stażysta, kontraktowy, mianowany oraz dyplomowany. Pod tym względem sytuacja w przedszkolach w ujęciu liczbowym przedstawiała się następująco:

- 3 stażystów,
- 7 nauczycieli kontraktowych,
- 7 nauczycieli mianowanych,
- 51 nauczycieli dyplomowanych,
- 5 nauczycieli bez stopnia.

W sandomierskich przedszkolach prowadzone jest całodzienne wyżywienie. Pod koniec września 2019 roku z posiłków korzystało 630 dzieci, w tym 607 pełnopłatnych, a 23 były refundowane.

Na terenie miasta Sandomierza w 2019 roku funkcjonował jeden publiczny żłobek, który prowadzony był przez Miasto. Żłobek znajduje się w budynku Przedszkola Samorządowego Nr 5 i od września 2018 roku dysponuje 25 miejscami opieki.

Miasto Sandomierz w 2019 roku otrzymało na funkcjonowanie żłobka dofinansowanie w ramach resortowego programu opieki na dziećmi w wieku do lat 3 – „Maluch +” 2019. Kwota dofinansowania wyniosła 36 000,00 zł. Ponadto Sandomierz zgodnie z Uchwałą Nr XLIV/445/2014 z dnia 22 października 2014 roku w sprawie określenia wysokości, zasad ustalania oraz rozliczania dotacji celowej dla podmiotów prowadzących żłobki, przekazał dla:

- Niepublicznego Żłobka przy Przedszkolu „Różowy Słoń” w Sandomierzu kwotę 21 450,00 zł,
- Niepublicznego Żłobka „Dziecięcy Świat” w Mściowie kwotę 4 050,00 zł⁵.

W roku szkolnym 2019/2020 do szkół podstawowych w Mieście uczęszczało łącznie 1 579 uczniów – to o 270 mniej niż w roku poprzednim. Różnice w liczbie uczniów wynikają z tego, że w roku szkolnym 2018/2019 funkcjonowały jeszcze oddziały gimnazjalne. W 2019 roku najwięcej uczniów uczęszczało do Szkoły Podstawowej nr 4, natomiast najmniej do Szkoły Podstawowej nr 2.

Tabela 9. Liczba uczniów szkół podstawowych miasta Sandomierza w latach 2018-2019

wyszczególnienie	30 września 2018 rok	30 września 2019 rok
liczba uczniów ze Szkoły Podstawowej nr 1	475	461
liczba uczniów ze Szkoły Podstawowej nr 2	192	197

⁵Raport o stanie Gminy Sandomierz za 2019 rok

liczba uczniów ze Szkoły Podstawowej nr 3	279	268
liczba uczniów oddziału gimnazjalnego	73	-
liczba uczniów ze Szkoły Podstawowej nr 4	663	653
liczba uczniów oddziału gimnazjalnego	167	-
RAZEM	1 849	1 579

Źródło: Raport o stanie Gminy Sandomierz za 2018 i 2019 rok

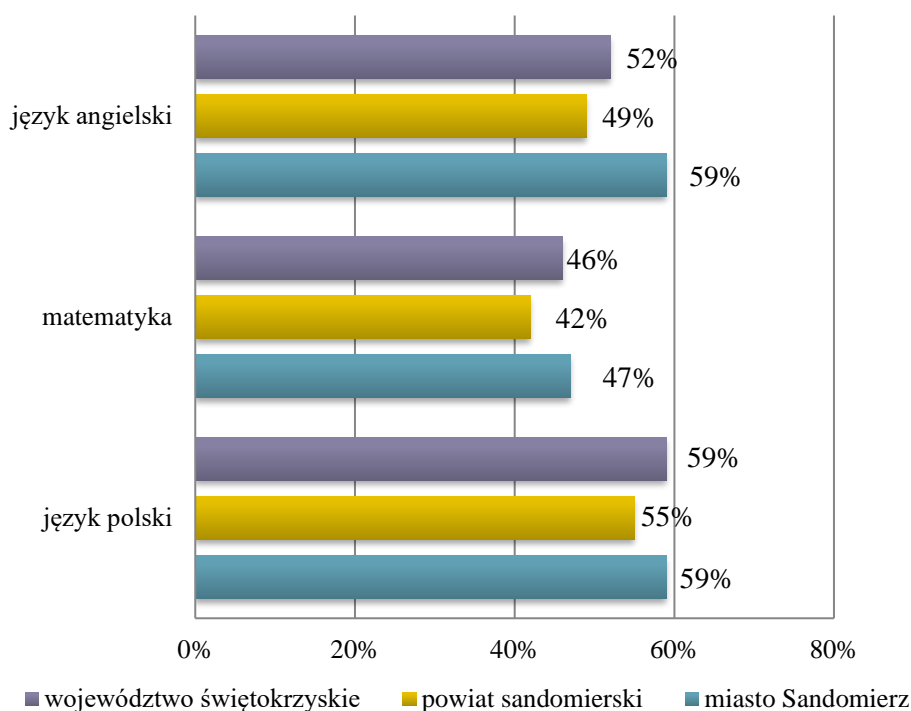
W czterech sandomierskich szkołach podstawowych pracowało 226 nauczycieli. Najwyższy stopień nauczyciela dyplomowanego posiadało 187 nauczycieli, mianowanego – 19, kontraktowego – 13, natomiast stopień nauczyciela stażysty miało 7 osób. Warto dodać, że każda placówka posiadała swojego pedagoga i psychologa, a dwie szkoły logopedę.

Wszystkie sandomierskie placówki oświatowe posiadają własne tereny sportowe oraz dostęp do sal gimnastycznych, przy czym Szkoła Podstawowa Nr 2 użytkuje te obiekty z II Liceum Ogólnokształcącym. We wszystkich szkołach funkcjonują biblioteki szkolne, w których znajduje się 45 698 woluminów. Łączna ilość sal lekcyjnych wynosi 101 (w tym 8 komputerowych), w których znajdują się 122 stanowiska komputerowe.

W 2019 roku stypendium szkolne otrzymało 116 uczniów na łączną kwotę 67 624 zł, przy czym dofinansowanie od Wojewody Świętokrzyskiego wyniosło 54 099,20 zł. W porównaniu do 2018 roku liczba stypendiów dla uczniów uległa zmniejszeniu o 9.

Na poniższym wykresie przedstawione zostały wyniki egzaminu ósmoklasisty uczniów z miasta Sandomierza, w porównaniu do wyników uczniów z całego powiatu i województwa. Z zebranych danych wynika, że uczniowie z Sandomierza uzyskali lepsze wyniki od uczniów z powiatu i województwa ze wszystkich przedmiotów – tylko w przypadku języka polskiego wynik był taki sam. W stosunku do uczniów z całego powiatu sandomierskiego uczniowie z Sandomierza prezentowali się znacznie lepiej z języka angielskiego – różnica aż 10 pp., natomiast w przypadku matematyki i języka polskiego dysproporcje niebyły znaczne i kształtowały się na poziomie 4-5 pp.

Wykres 8. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2020 roku uczniów z terenu miasta Sandomierz, powiatu sandomierskiego i województwa świętokrzyskiego

Źródło: <http://www.oke.lodz.pl/>

4. GOSPODARKA MIESZKANIOWA I KOMUNALNA

Z danych GUS wynika, że całkowite zasoby mieszkaniowe w mieście Sandomierz to 9 130 nieruchomości (stan na koniec 2018 roku - brak danych z 2019 roku). Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w Mieście w 2018 roku kształtowała się na poziomie 66,2 m², co jest wartością mniejszą w porównaniu do całego województwa świętokrzyskiego, gdzie wynosiła ona 74,6 m². Na przestrzeni lat 2016-2018 możemy zauważyć spadek liczby wypłaconych dodatków mieszkaniowych i jednocześnie odnotowany został wzrost liczby mieszkań.

Tabela 10. Zasoby mieszkaniowe w Sandomierzu w latach 2016-2018

wyszczególnienie	2016	2017	2018
liczba mieszkań	9 072	9 101	9 130
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ²	65,7	66,0	66,2
liczba wypłaconych dodatków mieszkaniowych	3 397	3 009	2 720

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Stopień wyposażenia budynków w instalacje techniczno-sanitarne w mieście Sandomierz jest bardzo dobry, gdyż większość mieszkań posiada dostęp do podstawowych instalacji np. wodociągu, ustępu splukiwanego, czy łazienki. Na 9 130 mieszkań w 2018 roku:

- 97,8% mieszkań przyłączonych było do wodociągu,
- 97,80% mieszkań wyposażonych było w ustęp splukiwany,
- 96,3% mieszkań posiadało łazienkę,
- 94,0% mieszkań korzystało z centralnego ogrzewania.

5. KULTURA, SPORT I REKREACJA

Działalność kulturalną na terenie Miasta prowadzi między innymi Sandomierskie Centrum Kultury, które oferuje bogatą ofertę imprez kulturalnych. Sandomierskie Centrum Kultury wraz z Urzędem Miejskim w Sandomierzu organizują miejskie wydarzenia kulturalne oraz opracowują różnorodne formy pracy przy współudziale przedszkoli, szkół, organizacji społecznych, stowarzyszeń oraz instytucji artystycznych. W ramach SCK działają m.in.: Zespół Pieśni i Tańca „Ziemia Sandomierska”, „Sandomierskie Studio Piosenki”, Grupa taneczna „PARADOX” oraz Zespół taneczny „SKILZ”. Ważną formacją muzyczną, której występy ubogacają liczne imprezy miejskie jest Sandomierska Orkiestra Dęta. Grupa działająca przy Sandomierskim Centrum Kultury w Sandomierzu powstała w lutym 2005 roku. Ponadto przy samorządowej instytucji kultury działa również tzw. „Garaz muzyczny”, gdzie sandomierskie zespoły rockowe mogą rozwijać i doskonalić swoje umiejętności.

W strukturze Sandomierskiego Centrum Kultury wyodrębniono Ośrodek Promocji Aktywności Kulturalnej. OPAK jest placówką powołaną do tworzenia i upowszechniania kultury poprzez umożliwianie mieszkańcom Sandomierza uczestniczenia w życiu kulturalnym, artystycznym i edukacyjnym. Ośrodek prowadzi zajęcia zarówno dla dzieci, młodzieży, jak i dla dorosłych. Wśród nich znajdują się zajęcia taneczne, muzyczno-wokalne, teatralne, plastyczne, hobbystyczne, rekreacyjne, a także specjalna oferta dla seniorów.

Przy Sandomierskim Centrum Kultury działa także Kino „Starówka”, które powstało w styczniu 2011 roku. Przy Kinie funkcjonuje również Dyskusyjny Klub Filmowy.

Najważniejsze imprezy cykliczne i wydarzenia kulturalne organizowane przez Urząd Miejski w Sandomierzu to:

- „Festiwal Filmów Niezwykłych”,
- Dni Sandomierza – „Truskawkowa Niedziela”,
- Noc Świętojańska – „Wianki”,

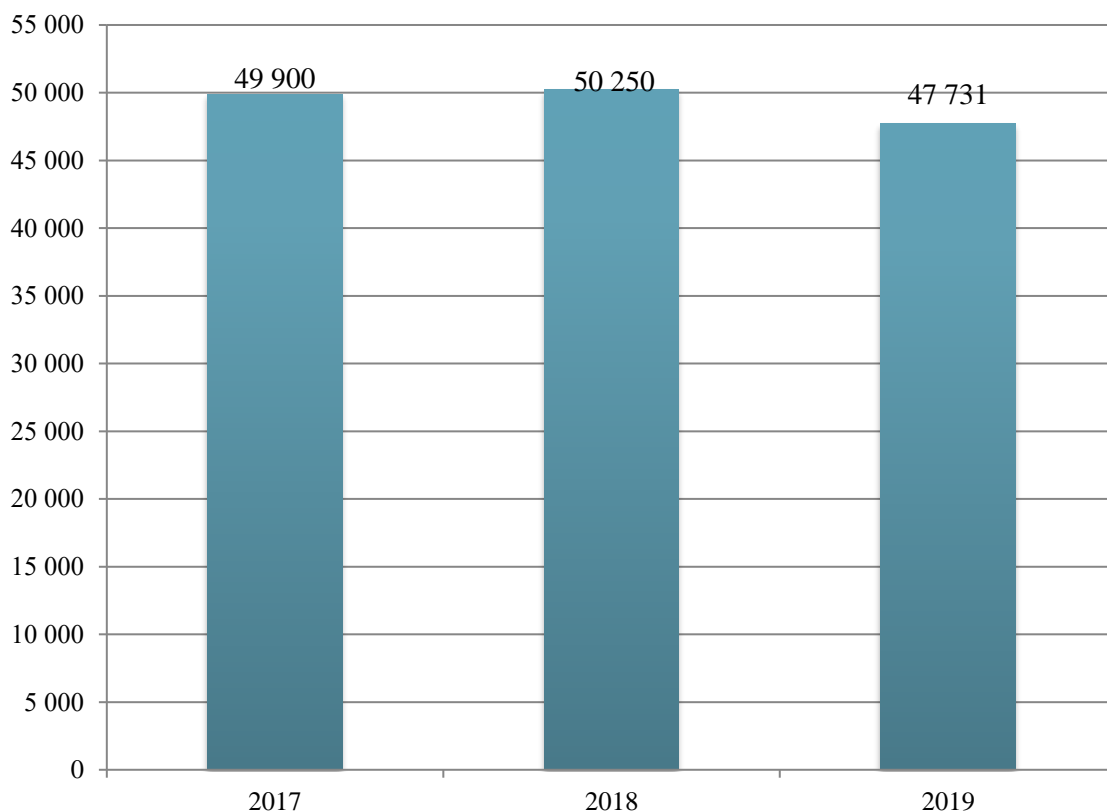
- „Jarmark Jagielloński i Turniej Rycerski”,
- „Dookoła Wody Festival”,
- Festiwal „Muzyka w Sandomierzu”,
- Festiwal Filmów Kryminalnych,
- „Sandomierskie Wieczory Organowe”,
- „Lato w Mieście”,
- „Zima w Mieście”,
- „Niepokorni - uczta z piosenką nieobojętną”,
- „Zaduszki jazzowe”.

Promocją i upowszechnianiem czytelnictwa, popularyzacją literatury, udzielaniem informacji oraz profesjonalną pomocą użytkownikom w poszukiwaniu wiadomości zajmuje się Miejska Biblioteka Publiczna im. Jana Długosza w Sandomierzu wraz z dwiema filiami. Biblioteka organizuje takie imprezy jak: „Noc w bibliotece”, Narodowe Czytanie, „Światowy Dzień Pluszowego Misia” oraz inne imprezy okolicznościowe. Ponadto Stowarzyszenie „Dobrze, że jesteś” w ramach Sandomierskiej Akademii Seniorów proponuje osobom starszym szereg atrakcyjnych i bezpłatnych spotkań, warsztatów oraz różnych wydarzeń.

W siedzibie Biblioteki działa Klub Miłośników Sandomierza oraz Redakcja czasopisma społeczno-kulturalnego „SANDOMIERZANIN”. W 2019 roku MBP zorganizowała 401 imprez, w których łącznie wzięło udział 9 637 uczestników.

W 2019 roku księgozbiór biblioteczny obejmował 108 682 woluminów oraz 1 311 zbiorów specjalnych (ogółem 109 993). W 2019 roku przybyło 2 388 jednostek inwentarzowych, z czego zakupiono 1 799 na kwotę 43 524 zł. W 2019 roku bibliotekę odwiedziło ogółem 47 731 osób – to o 2 519 osób mniej niż w 2018 roku oraz o 2 169 osób mniej niż w 2017 roku.

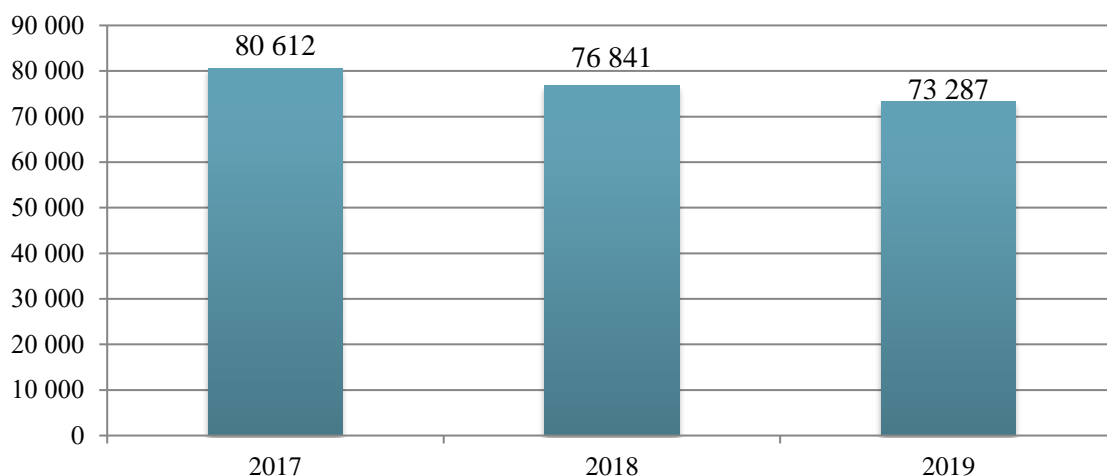
Wykres 9. Liczba osób odwiedzających bibliotekę w latach 2017-2019

Źródło: <http://www.sandomierz.naszabiblioteka.com/o-nas/biblioteka-w-liczbach>

W 2019 roku wypożyczono 73 287 jednostek inwentarzowych. W porównaniu do poprzednich lat liczba ta uległa zmniejszeniu. W stosunku do 2018 roku liczba wypożyczeń spadła o 4,6%, natomiast w porównaniu do 2017 roku o 9,1%, co pokazuje poniższy wykres.

Wykres 10. Liczba wypożyczeń w latach 2017-2019

Źródło: <http://www.sandomierz.naszabiblioteka.com/o-nas/biblioteka-w-liczbach>

W Sandomierzu znajduje się również filia Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Kielcach. Biblioteka gromadzi naukowy księgozbiór od 1951 roku. Obecnie liczy on ponad 51 tysięcy woluminów. Są to przede wszystkim pozycje z zakresu pedagogiki i nauk pokrewnych, publikacje naukowe i popularnonaukowe z różnych dziedzin wiedzy. Biblioteka posiada duży zbiór materiałów metodycznych, programów nauczania oraz podręczników akademickich. Gromadzone są fachowe czasopisma z zakresu pedagogiki, metodyki, bibliotekoznawstwa, psychologii i literatury.

Na terenie Miasta znajduje się także Biblioteka Diecezjalna, której celem jest zabezpieczenie i zachowanie zabytków piśmiennictwa zgromadzonych w archiwach i bibliotekach kościelnych na terenie Diecezji Sandomierskiej, uzupełnianie zasobów o literaturę współczesną, rozwijanie czytelnictwa, upowszechnianie wiedzy i rozwój kultury chrześcijańskiej oraz udostępnianie zgromadzonych w niej zasobów dorobku nauki i kultury polskiej i światowej, a także podejmowanie, wykonywanie i ogłaszanie prac badawczych na podstawie materiałów naukowych zgromadzonych i przechowywanych w zbiorach Biblioteki.

W Sandomierzu znajdują się także liczne muzea i galerie:

- Muzeum Diecezjalne,
- Muzeum Okręgowe,
- Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego,
- Biuro Wystaw Artystycznych,
- GOLD & SILVER GALLERY Cezarego Łutowicza,
- Galeria Otwarta,
- Pracownia Gobelinów - Galeria Autorska Alicja Aleksandrowicz,
- Dom Pracy Twórczej „Alicja”,
- Galeria „Antyki”,
- Galeria Etnograficzna „Zapole”,
- Galeria Niespodzianek Trzos,
- ARTGALLERY,
- FOTO-GALERIA „Opatowska 15”,
- Pracownia Krzesimowscy - Galeria Autorska,
- Krzemień pasiasty - galeria internetowa Jan Chałupczak,
- Ryszard Gancarz – artysta plastyk.

Sandomierz jest to miasto charakteryzujące się dużą atrakcyjnością pod względem turystycznym ze względu na występujące liczne zabytki. Wśród nich wymienić można:

- Podziemną Trasę Turystyczną,
- Bramę Opatowską,
- Zamek Królewski,
- Ratusz,
- Bazylikę Katedralną,
- Dawny klasztor o.o. Dominikanów,
- Kościół św. Jakuba,
- Dom Długosza,
- Pałac Biskupi,
- Collegium Gostomianum,
- Kościół św. Pawła,
- Kościół św. Michała,
- Kościół św. Józefa,
- Kościół św. Ducha,
- Kamienice mieszczańskie,
- Furtę Dominikańską,
- Dzwonnicę katedralną,
- Dawną Synagogę,
- Spichlerz.

Jedną z nowszych atrakcji Miasta jest Sandomierska Tężnia, która zlokalizowana jest w Parku Osiedlowym przy ul. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego. Wśród kolejnych atrakcji Miasta wyróżnić można także Góry Pieprzowe, Wąwóz Królowej Jadwigi, Wzgórze Salve Regina, Park Piszczele, Sandomierski Szlak Jabłkowy, Sandomierski Szlak Winiarski, Bulwary im. Józefa Piłsudskiego, a także Szlak św. Jakuba. Dzięki położeniu nad rzeką Wisłą turyści mają możliwość skorzystać z oferty statków wycieczkowych. Miasto Sandomierz bogate jest również w liczne szlaki turystyczne, zarówno rowerowe, jak i piesze.

Popularyzacją rekreacji, organizacją zajęć, zawodów i imprez sportowo-rekreacyjnych w Sandomierzu zajmuje się Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji. Na infrastrukturę sportowo-rekreacyjną w Sandomierzu składają się następujące obiekty:

- Miejski Stadion Sportowy w skład którego wchodzi boisko do piłki nożnej, kompleks lekkoatletyczny, korty tenisowe, boisko wielofunkcyjne,
- basen „Błękitna Fala”,
- baseny letnie napowierzchniowe,
- boiska wielofunkcyjne,
- hala widowiskowo-sportowa,
- kompleks rekreacyjny przy ul. Żółkiewskiego w skład którego wchodzi: plac zabaw, boiska wielofunkcyjne do gry w piłkę ręczną, nożną, siatkówkę i koszykówkę, skate park, stanowiska szachowe, stoły do ping-ponga, wielofunkcyjna siłownia zewnętrzna oraz urządzenia do fitness, urządzenia do wspinaczki, kort tenisowy.
- sztuczne lodowisko „Biały Orlik”,
- stok narciarski z wyciągiem,
- skate parki,
- kompleks boisk wielofunkcyjnych – Orlik 2012,
- Park Piszczele, w którym znajdują się „ścieżka przyrodniczo-edukacyjna”, ciągi pieszo-rowerowe, plac zabaw,
- Bulwar nad Wisłą im M. Piłsudskiego gdzie funkcjonuje przystań wodna, wypożyczalnia rowerów oraz sprzętów pływających (kajaki, łabądky, żagłówki).
- Centrum rekreacji- siłownia.

6. OCHRONA ZDROWIA

W Sandomierzu funkcjonuje Szpital Specjalistyczny Ducha Świętego, który sprawuje całodobową opiekę lekarską i pielęgnarską w oddziałach szpitalnych i ratunkowym, poradniach specjalistycznych, gabinetach podstawowej opieki zdrowotnej oraz poprzez rehabilitację, profilaktykę i promocję zdrowia. Szpital dysponuje 469 łózkami, 14 łóżeczkami noworodkowymi oraz 6 inkubatorami na 24 oddziałach. Dodatkowo posiada 52 miejsca na oddziałach dziennych.

Ponadto na terenie Miasta funkcjonują niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej, takie jak:

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „ZDROWIE” s.c.,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „RODZINA” s.c.,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „ESKULAP” s.c.,
- Centrum Medyczne „ROKITEK”,
- Przychodnia Medycyny Pracy i Medycyny Rodzinnej „MEDICAL”.

Z danych GUS wynika, iż w 2019 roku na terenie Miasta funkcjonowała jedna przychodnia publiczna – ich liczba jest niezmienna od 2017 roku. W ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2019 roku udzielono łącznie 300 273 porady – ich liczba w porównaniu do 2017 roku zmniejszyła się o 2,1%. W zakresie podstawowej opieki zdrowotnej w 2019 roku udzielono 137 916 porad – liczba ta w porównaniu do 2017 roku zmniejszyła się o 1,2%. Na terenie Miasta znajduje się 16 aptek ogólnodostępnych – liczba osób na jedną aptekę to 1 460. Powyższe dane obrazuje poniższa tabela.

Tabela 11. Ochrona zdrowia na terenie miasta Sandomierza w latach 2017-2019

wyszczególnienie	2017	2018	2019
liczba porad w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej	306 724	303 906	300 273
liczba porad w ramach podstawowej opieki zdrowotnej	139 628	139 086	137 916
liczba przychodni podlegających samorządowi terytorialnemu	1	1	1
liczba aptek ogólnodostępnych	17	16	16
liczba osób przypadających na 1 aptekę ogólnodostępną	1 404	1 478	1 460

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

7. POTENCJAŁ DO ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

7.1. WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI I STOWARZYSZENIAMI

Organizacje pozarządowe to wszystkie podmioty, które nie są organami lub jednostkami podległymi administracji publicznej (rządowej i samorządowej) oraz których działalność nie jest nastawiona na osiągnięcie zysku. Do roli organizacji pozarządowych można zaliczyć: budowę kapitału społecznego przez tworzenie sieci powiązań międzyludzkich, mobilizacja grup społecznych i jednostek do większej aktywności „obywatelskiej, politycznej, kulturalnej, artystycznej czy religijnej”⁶. Oprócz wspomnianych, ważną rolę omawianych instytucji jest dostawa usług, nieopłacalnych z punktu widzenia sektora prywatnego oraz takich, których nie jest w stanie, z racji braku odpowiednich narzędzi, dostarczyć państwo. Zadaniem takich grup jest między innymi zapewnienie dóbr i usług w dążeniu do poprawy

⁶J. Oniszczyk, *Współczesne państwo w teorii i praktyce. Wybrane elementy*, s. 269.

warunków ekologicznych, opieki zdrowotnej, przeciwdziałanie łamaniu praw człowieka, a także walka z głodem⁷.

Roczny program współpracy miasta Sandomierza z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2020 przyjęty został Uchwałą Nr XVI/187/2019 Rady Miasta Sandomierza z dnia 16 grudnia 2019 roku. Głównym celem Programu jest budowanie partnerstwa między samorządem lokalnym i organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego poprzez rozwijanie wzajemnej współpracy i wspieranie tych podmiotów w realizacji ważnych celów społecznych z uwzględnieniem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2020. Wśród celów szczegółowych Programu wyróżniono:

- zwiększenie znaczenia organizacji pozarządowych w tworzeniu polityki społecznej;
- integrację podmiotów polityki lokalnej obejmującą swym zakresem sferę zadań publicznych wymienionych w art. 4 ustawy;
- podejmowanie wspólnych inicjatyw na rzecz społeczności lokalnych i zwiększanie aktywności mieszkańców miasta Sandomierza;
- prowadzenie nowatorskich i efektywniejszych działań na rzecz mieszkańców;
- poprawę jakości życia poprzez pełniejsze zaspokojenie potrzeb społecznych;
- tworzenie systemowych rozwiązań ważnych dla funkcjonowania Miasta Sandomierza;
- poprawę jakości komunikacji pomiędzy samorządem, a organizacjami pozarządowymi.

Tabela 12. Organizacje pozarządowe funkcjonujące na terenie miasta Sandomierza

wyszczególnienie	organizacja pozarządowa
SPORT, TURYSTYKA I REKREACJA	Polski Związek Wędkarski, Koło nr 1 w Sandomierzu
	Polski Związek Wędkarski, Koło nr 33 w Sandomierzu
	Sandomierski Klub Sportowy „Wisła”
	Stowarzyszenie Piłki Ręcznej „Wisła Sandomierz”
	Klub Tenisa Stołowego „Sandomierz”
	Sandomierski Klub Karate
	Klub Karate „Trójka Sandomierz”
	Międzyszkolny Klub Sportowy „Ring Sandomierz”
	Uczniowski Klub Sportowy „KADET”
	Ludowy Klub Sportowy „Sandomierz”
	Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy „Foka Sandomierz”
	Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy „Wisła Junior”
	Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy „Piątka”
	Polski Czerwony Krzyż– Oddział Rejonowy w Sandomierzu
	Stowarzyszenie Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych „Uśmiech Seniora” w Sandomierzu

⁷M. Yaziji, J. Doh, *Organizacje pozarządowe a korporacje*, s. 15.

ZDROWIE I BEZPIECZEŃSTWO	Stowarzyszenie na Rzecz Zdrowia Psychicznego
	Stowarzyszenie na Rzecz Pomocy Osobom Niepełnosprawnym „Tratwa”
	Polski Związek Niewidomych - Koło w Sandomierzu
	Sandomierskie Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Zdrowia Psychicznego „Nadzieja”
	Polski Związek Głuchych
	Polskie Stowarzyszenie Diabetyków - Oddział Powiatowy w Sandomierzu
	Sandomierski Klub „Amazonki”
POZOSTAŁE	Caritas Diecezji Sandomierskiej
	Lokalna Organizacja Turystyczna „Partnerstwo Ziemi Sandomierskiej”
	Uniwersytet Trzeciego Wieku
	Związek Harcerstwa Polskiego Chorągiew Kielecka Hufiec Sandomierz
	Towarzystwo Naukowe Sandomierskie
	Sandomierskie Stowarzyszenie Przyjaciół Zwierząt

Źródło: <http://www.sandomierz.pl/o-miescie/organizacje-pozarzadowe>

7.2. POMOC SPOŁECZNA

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Główną jednostką wykonującą zadania z zakresu pomocy społecznej na terenie Miasta jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Sandomierzu. Misją Ośrodka Pomocy Społecznej w Sandomierzu jest systemowe podejście do rozwiązywania problemów społecznych w celu przeciwdziałania marginalizacji, patologiom społecznym, wykluczeniu oraz poprawy jakości życia mieszkańców Sandomierza. Celem głównym Ośrodka jest wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka.

Ośrodek realizuje zadania własne gminy, zadania zlecone gminie przez administrację rządową z zakresu pomocy społecznej, zadania wynikające z rozeznaczonych potrzeb gminy, bądź z rządowych programów pomocowych na podstawie i w granicach obowiązujących aktów prawnych, a w szczególności:

- ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych,
- ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych,
- ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne,
- ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów,
- ustawy z dnia 7 września 2007r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
- ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego,
- ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci,
- ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”.

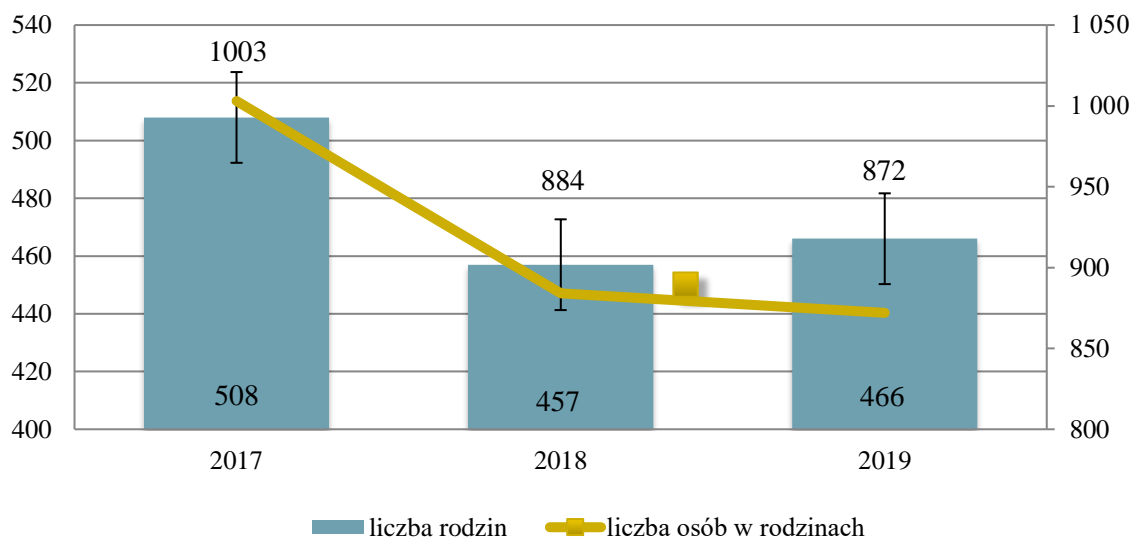
Pod koniec 2019 roku w Ośrodku Pomocy Społecznej w Sandomierzu zatrudnionych było 60 pracowników, w tym:

- dyrektor – 1 osoba,
- radca prawny – 1 osoba,
- sekcja finansowa – 5 osób,
- informatyk – 1 osoba,
- sekcja organizacyjna – 4 osoby,
- sekcja świadczeń rodzinnych i dodatków mieszkaniowych – 9 osób,
- Inspektor Ochrony Danych – 1 osoba,
- sekcja pomocy społecznej – 38 osób, w tym:
 - a) kierownik sekcji pomocy społecznej – 1 osoba,
 - b) administrator koordynujący – 1 osoba,
 - c) pracownicy obsługi administracyjnej – 2 osoby,
 - d) pracownicy socjalni – 12 osób,
 - e) zespół ds. asysty – 3 osoby,
 - f) usługi opiekuńcze – 14 osób,
 - g) Projekt „Jesteśmy dla Was” – 3 osoby (opiekun, psycholog i fizjoterapeuta),
 - h) Projekt MRPiPS – 2 osoby⁸.

Z Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok wynika, iż Ośrodek spełniał ustawowy warunek co do liczby zatrudnionych osób – 1 pracownik na 2000 osób lub 1 pracownik socjalny na 50 rodzin i minimum 3 zatrudnionych pracowników socjalnych.

Możemy zauważyć, iż liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w Sandomierzu na przestrzeni lat 2017-2019 początkowo miała tendencję spadkową, od 2018r. utrzymuje się na zbliżonym poziomie. W 2019 roku z pomocy skorzystało 466 rodzin, w 2018r. 457 rodzin, a w 2017r. 508 rodzin.

Wykres 11. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w mieście Sandomierzu w latach 2017-2019

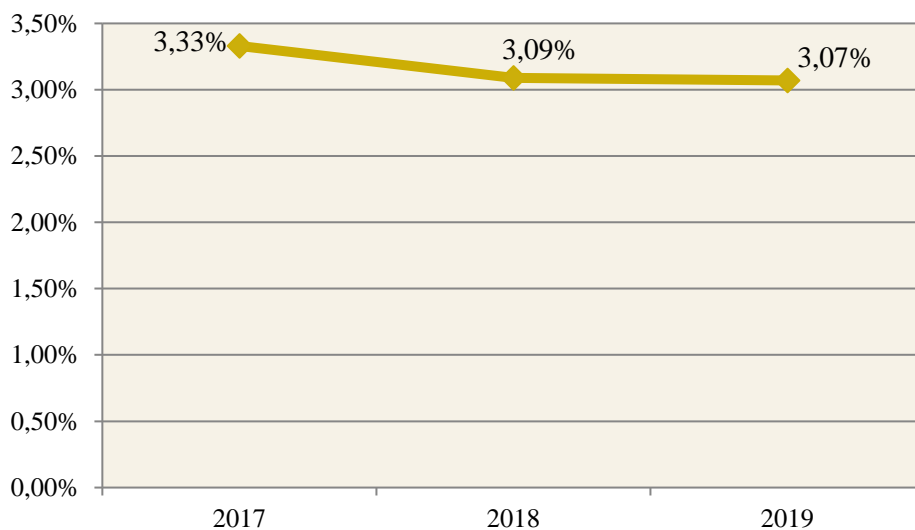
Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

Liczba pobierających świadczenia pomocy społecznej na tysiąc mieszkańców określana jest jako wskaźnik deprivacji lokalnej. Na przestrzeni lat 2017-2019 wartość tego wskaźnika zmniejszyła

⁸Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Sandomierzu za 2019 rok

się z 3,33% w 2017 roku, do 3,07% w 2019 roku. Dane w tym zakresie zaprezentowane zostały na poniższym wykresie.

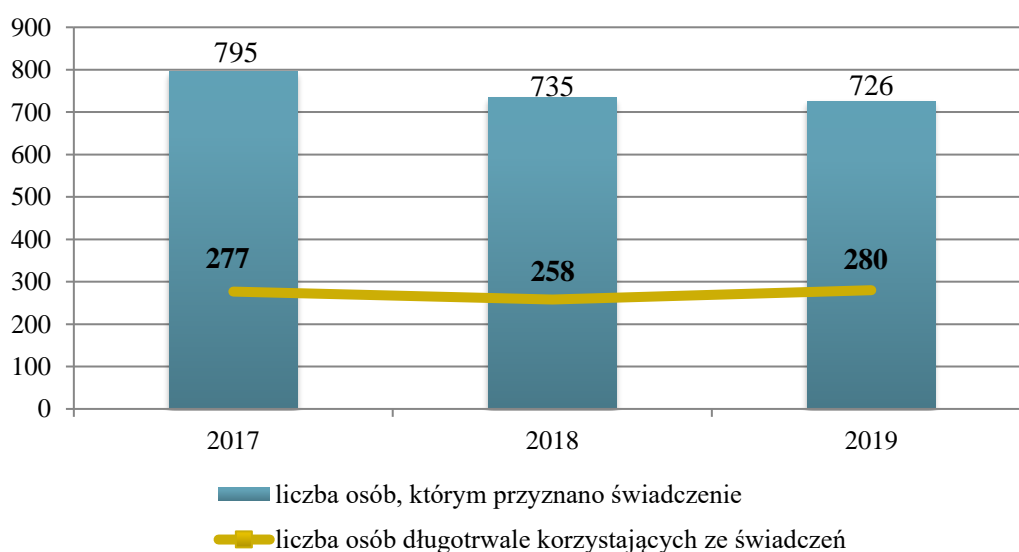
Wykres 12. Wskaźnik deprivacji lokalnej na przestrzeni lat 2017-2019

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

W 2019 roku świadczenie pomocy społecznej zostało przyznane 726 osobom – w porównaniu do 2017 roku liczba ta zmniejszyła się o 69 osób, natomiast w stosunku do 2018 roku uległa spadkowi o 9 osób. Osoby, którym przyznano świadczenie w 2019 roku stanowiły 3,11% wszystkich mieszkańców Miasta. W przypadku długotrwale korzystających ze świadczeń liczba ta osiągnęła poziom 280 osób. Osoby długotrwale korzystające ze świadczeń w stosunku do ogółu osób, którym przyznano świadczenie w 2019 roku stanowią 38,6%. W porównaniu do poprzednich lat zauważalny jest wzrost odsetka osób długotrwale pobierających świadczenie, gdyż w 2017 roku wynosił on 34,8%, natomiast w 2018 roku – 35,1%.

Wykres 13. Liczba osób, którym przyznano świadczenie, liczba osób długotrwale pobierająca świadczenie w latach 2017-2019

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 i 2018 rok

Różnice w zakresie płci osób długotrwale pobierających świadczenie w 2019 roku są widoczne – mężczyźni stanowili 53,2% wszystkich osób, którym świadczenie to zostało przyznane, natomiast kobiety – 46,8%. Na przestrzeni analizowanych lat zauważyć można stopniowy wzrost udziału kobiet długotrwale pobierających świadczenie – z 37,9% w 2017 roku do 46,8% w 2019 roku oraz spadek odsetka mężczyzn – z 62,1% w 2017 roku do 53,2% w 2019 roku.

Tabela 13. Liczba osób długotrwale pobierających świadczenie w latach 2017-2019 w podziale na płeć

płeć	2017		2018		2019	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
kobiety	105	37,9	106	41,1	131	46,8
mężczyźni	172	62,1	152	58,9	149	53,2
ogółem	277	100	258	100	280	100

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 i 2018 rok

Poniższa tabela przedstawia liczbę osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na ekonomiczne grupy wieku i płeć. Z danych tych wynika, iż w 2019 roku najwięcej osób korzystających z tego typu pomocy było w wieku produkcyjnym, jednak osoby wieku poprodukcyjnym również stanowiły również znaczną część. Pod względem płci widoczna jest znaczna dysproporcja, zwłaszcza wśród świadczeniobiorców w wieku poprodukcyjnym - korzystających z pomocy społecznej kobiet jest więcej niż mężczyzn (liczba kobiet - 110, liczba mężczyzn - 14).

Tabela 14. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na wiek i płeć według liczby wypłaconych świadczeń w latach 2017-2019

	2017		2018		2019	
	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety
0-17	183	98	165	106	146	51
produkcyjny	485	245	441	246	456	136
poprodukcyjny	127	78	129	104	124	110
ogółem	795	421	735	456	726	297

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 i 2018 rok

Z pomocy społecznej w postaci świadczeń pieniężnych w 2019 roku skorzystało 530 osób, natomiast w postaci świadczeń niepieniężnych 246 osób. W porównaniu do 2018 roku wśród korzystających z pomocy społecznej, zauważyć można spadek liczby rodzin w przypadku świadczeń niepieniężnych oraz minimalny wzrost świadczeń pieniężnych. W roku 2019 liczba rodzin korzystających ze świadczeń pieniężnych w porównaniu do 2018 roku wzrosła o 3 rodziny, natomiast w przypadku świadczeń niepieniężnych zauważalny jest spadek w wysokości 71 rodzin.

Tabela 15. Liczba świadczeń pieniężnych i niepieniężnych przyznanych z pomocy społecznej w Sandomierzu w latach 2017-2019

rodzaj świadczenia	2017		2018		2019	
	osoby	rodziny	osoby	rodziny	osoby	rodziny
świadczenia pieniężne	564	409	522	371	530	374
świadczenia niepieniężne	284	219	362	265	246	194

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 i 2018 rok

W 2019 roku w Sandomierzu najczęściej występującymi przyczynami trudnej sytuacji życiowej rodzin, a jednocześnie powodami ubiegania się o pomoc społeczną, wskazanymi przez Ośrodek Pomocy Społecznej były kolejno: długotrwała lub ciężka choroba (328 rodzin), niepełnosprawność (281 rodzin), ubóstwo (243 rodziny), bezrobocie (150 rodzin) oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (142 rodziny).

Tabela 16. Powody udzielania świadczeń w latach 2017-2019 roku – liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej

Lp.	powód udzielenia świadczeń	2017	2018	2019
1	ubóstwo	265	238	243
2	bezrobocie	178	160	150
3	niepełnosprawność	288	255	281
4	długotrwała lub ciężka choroba	349	305	328
5	alkoholizm	43	40	45
6	potrzeba ochrony macierzyństwa	28	24	24
	w tym wielodzietność	24	17	18
7	bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	153	126	142
	w tym rodziny niepełne	-	46	48
	w tym rodziny wielodzietne	-	15	13
8	trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	5	7	0
9	przemoc w rodzinie	2	1	2
10	bezdomność	22	19	18
11	sieroctwo	1	1	1
12	narkomania	1	0	1
13	zdarzenia losowe	1	6	0

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019, 2018 i 2017 rok

W 2019 roku przeprowadzono wywiady środowiskowe z 999 rodzinami. Liczba rodzin, z którymi przeprowadzono takie wywiady kształtuje się na stałym poziomie. W porównaniu do 2017 roku liczba rodzin, z którymi przeprowadzono wywiady środowiskowe zmalała o 5,7%, natomiast w stosunku do 2018 roku spadła o 0,9%.

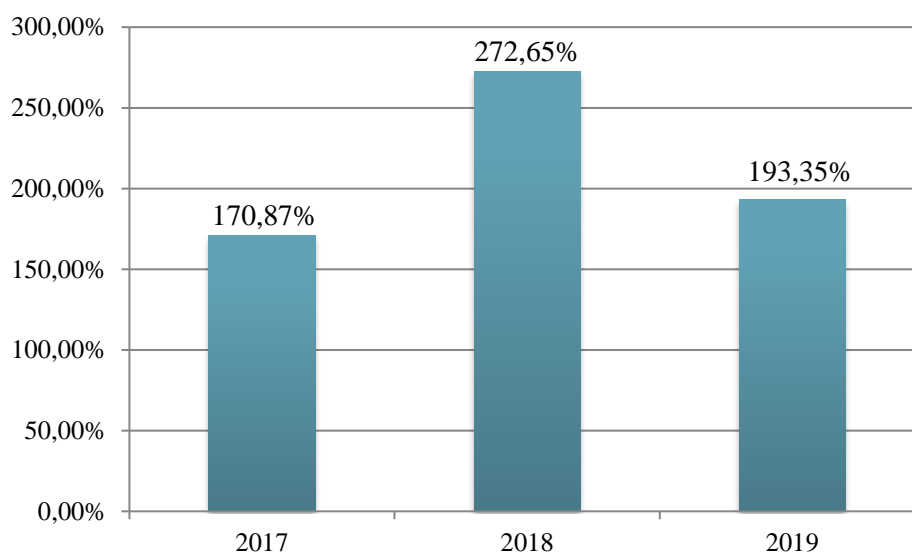
Tabela 17. Liczba osób i osób w rodzinach, z którymi przeprowadzono wywiady środowiskowe w latach 2017-2019

wyszczególnienie	2017	2018	2019
liczba rodzin ogółem	1 059	1 008	999
liczba osób w rodzinach	2 012	1 860	1 851

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019, 2018 i 2017 rok

Wskaźnik pracy socjalnej, czyli stosunek liczby rodzin objętych pracą socjalną do rodzin osób, którym przyznano świadczenie pomnożony przez 100%, kształtował się w 2019 roku na poziomie 193,35%. W porównaniu do 2018 roku wskaźnik ten zmalał o 79,3 pp., natomiast w stosunku do 2017 roku uległ zwiększeniu o 22,48 pp.

Wykres 14. Wskaźnik pracy socjalnej na przestrzeni lat 2017-2019

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

7.3. ZASOBY INSTYTUCJONALNE W ZAKRESIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Poniżej przedstawione zostały wszystkie zasoby instytucjonalne w zakresie rozwiązywania problemów społecznych funkcjonujące na terenie miasta Sandomierza. Należą do nich:

- Urząd Miejski w Sandomierzu,
- Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- placówki oświatowe,
- placówki ochrony zdrowia,
- Świetlica Środowiskowa,
- Placówka Wsparcia Dziennego „Przystanek Błonie”,
- Środowiskowy Dom Samopomocy,
- Punkt Interwencji Kryzysowej,
- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy,
- Komenda Powiatowa Policji w Sandomierzu,
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna,
- Poradnia Leczenia Uzależnień,
- Oddział Rejonowy Polskiego Czerwonego Krzyża,
- Zespół Kuratorski przy Sądzie Rejonowym w Sandomierzu
- Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji,
- Sandomierskie Centrum Kultury,
- Miejska Biblioteka Publiczna w Sandomierzu,
- Uniwersytet Trzeciego Wieku,
- organizacje pozarządowe,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.

III. KIERUNKI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Na podstawie obowiązujących lub opracowywanych programów oraz w wyniku prac zespołów roboczych ds. opracowania Strategii, w odniesieniu do każdej z dziedzin planowania strategicznego przeprowadzono analizy diagnostyczne, w skład których wchodzi:

- charakterystyka dziedziny, skali problemu i działań interwencyjnych (rozdział Podstawowe informacje o dziedzinie, skali problemu i działań interwencyjnych),
- analiza SWOT⁹,
- charakterystyka głównych obszarów problemowych (rozdział Obszary problemowe),
- wskazanie najważniejszych obszarów powiązań (rozdział Korelacje).

Podkreślenia wymaga ostatni wymieniony element analizy diagnostycznej – wskazuje on na komplementarność dziedzin planowania strategicznego, zarówno w zakresie podmiotowym jak i funkcjonalnym. W tym celu określone zostały korelacje, powiązania międzydziedzinowe z uwzględnieniem obszarów funkcjonowania Miasta nie objętych zakresem Strategii (np. mieszkalnictwo, edukacja) oraz działalności instytucji nieprowadzonych przez miasto Sandomierz.

W oparciu o wnioski wynikające z diagnoz, sformułowano dla każdej z dziedzin cele operacyjne. Określone zostały podmioty odpowiedzialne, podmioty współpracujące, źródła finansowania oraz wytyczne dla monitorowania realizacji celów.

Cel strategiczny:

Zapewnienie mieszkańcom miasta Sandomierza dogodnych warunków życia i rozwoju oraz bezpieczeństwa socjalnego

POPRZEZ

stałe monitorowanie sytuacji społecznej oraz podejmowanie działań w oparciu o zdiagnozowane problemy

TAK, ABY

podejmowane interwencje uwzględniały charakter i skalę problemów, przy możliwie jak największym wykorzystaniu dostępnych zasobów Miasta

1. DZIEDZINY PLANOWANIA STRATEGICZNEGO

1.1. WSPIERANIE RODZINY

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych to zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do ich wypełniania. Wspieranie rodziny jest prowadzone za jej zgodą i aktywnym udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego. Wsparcie rodziny polega w szczególności na:

1. wzmocnieniu roli i funkcji rodziny,
2. rozwijaniu umiejętności opiekuńczo - wychowawczych rodziny,
3. podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny,
4. pomocy w integracji rodziny,
5. przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny,

⁹ Analiza SWOT wskazuje czynniki mające wpływ na możliwości interwencji, w podziale na mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia. Mocne i słabe strony to czynniki wewnętrzne (GMK), takie na które mamy wpływ i takie które odnoszą się do teraźniejszości; szanse i zagrożenia to czynniki zewnętrzne (województwo, kraj, Europa), takie na które mamy niewielki wpływ i takie które mogą odnosić się do przyszłości.

6. dążeniu do reintegracji rodziny,
7. pracy z rodziną,
8. pomocy w opiece i wychowaniu dziecka.

Wszystkie jednostki pomocowe działające na terenie Miasta w określony sposób zajmują się wspieraniem rodziny w różnych obszarach jej funkcjonowania, a ich integralne, holistyczne oddziaływania pozwalają uzyskać zamierzone efekty i wprowadzić istotne zmiany w zakresie funkcjonowania instytucji rodziny. Główną jednostką organizacyjną zajmującą się szeroko rozumianym wspieraniem rodziny stanowi Ośrodek Pomocy Społecznej w Sandomierzu, który służy pomocą rodzinom z miasta znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej. Prowadzi działania zmierzające do zaspokojenia ich niezbędnych potrzeb i umożliwiające życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.

W dalszej części dokumentu przedstawione zostały dane dotyczące liczby rodzin korzystających z pomocy i wsparcia instytucji zajmujących się wspieraniem rodziny oraz podejmowane przez te instytucje działania.

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019-2021 w Gminie Sandomierz został przyjęty Uchwałą Rady Miasta Sandomierza z dnia 30 stycznia 2019 roku. Zakłada on realizację następującego celu głównego: *wzmocnienie funkcji opiekuńczo-wychowawczej rodzin z terenu gminy Sandomierz poprzez tworzenie warunków umożliwiających poprawę sytuacji społecznej rodzin przejawiających bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz ich wspieranie w prawidłowym funkcjonowaniu.*

Cele szczegółowe Programu to:

1. Wsparcie rodzin mających trudności w zaspokajaniu fundamentalnych potrzeb natury materialno-bytowej.
2. Minimalizacja zjawiska dysfunkcji opiekuńczo-wychowawczych, wzmacnianie kompetencji rodzicielskich i zasobów rodzinnych, promowanie zdrowego modelu rodziny.
3. Zapewnienie zróżnicowanych form pomocy dzieciom wzrastającym w środowiskach borykających się z trudnościami w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczej.
4. Zapewnienie dostępności poradnictwa i wsparcia specjalistycznego.

W 2019 roku zostało przyznanych łącznie 475 świadczeń rodzinom posiadającym jedno dziecko, 347 świadczeń rodzinom z dwójką dzieci, 618 świadczeń rodzinom z trójką dzieci oraz 176 świadczeń rodzinom z czwórką lub większą liczbą dzieci. Szczegółowe dane w zakresie liczby przyznanych świadczeń niepieniężnych oraz pieniężnych przedstawia poniższa tabela.

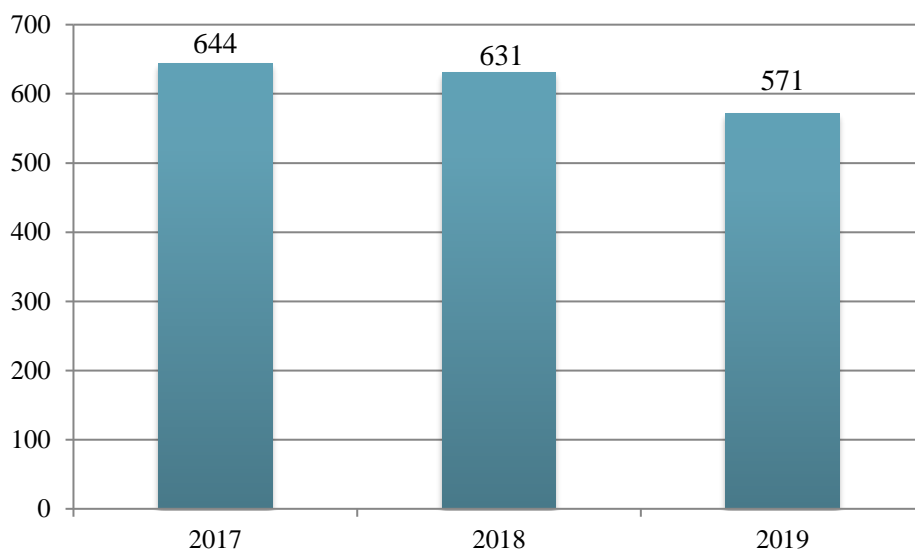
Tabela 18. Typy rodzin z dziećmi objętych pomocą społeczną w formie świadczeń w 2019 roku

typ rodzin	liczba świadczeń niepieniężnych	liczba świadczeń pieniężnych	liczba świadczeń ogółem
jedno dziecko	397	78	475
dwoje dzieci	327	20	347
troje dzieci	601	17	618
czworo i więcej dzieci	176	-	176

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

Na poniższym wykresie zaprezentowana została średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka na przestrzeni lat 2017-2019. Możemy zauważyć, że ze świadczeń tych w 2019 roku korzystało średnio 571 rodzin, czyli o 9,5% rodzin mniej niż w roku 2018 oraz o 11,3% mniej niż w roku 2017.

Wykres 15. Średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka w latach 2017-2019

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

W 2017 roku ze świadczenia wychowawczego 500+ korzystało średnio 1 338 rodzin, w 2018 roku – 1 220 rodzin, natomiast w 2019 roku – 1 204 rodziny. W porównaniu do poprzednich lat zauważalny jest niewielki spadek rodzin korzystających ze świadczenia wychowawczego. Całkowita kwota przyznanego świadczenia w formie zasiłku wychowawczego wyniosła w 2019 roku 14 778 374 zł – w porównaniu do roku poprzedniego liczba ta wzrosła o 36,5%, natomiast w stosunku do 2017 roku uległa zwiększeniu o 27,7%.

Tabela 19. Liczba rodzin oraz kwota świadczeń wychowawczych 500+ na przestrzeni lat 2017-2019 (dane za 2019 rok dotyczą okresu od stycznia do czerwca)

wyszczególnienie	2017	2018	2019
liczba rodzin	1 338	1 220	1 204
kwota świadczeń (zł)	11 576 295	10 830 361	14 778 374

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

W przypadku samotnego wychowywania dzieci, gdy jeden z rodziców uchyla się od płacenia alimentów na rzecz dzieci, obowiązek ten jest realizowany z funduszu alimentacyjnego. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują osobie uprawnionej:

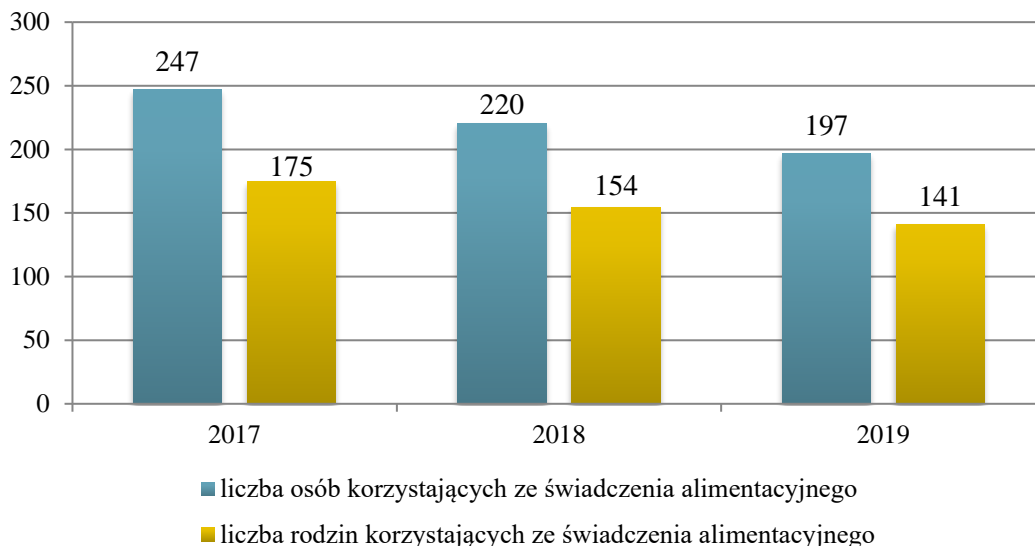
- do 18 roku życia albo w przypadku gdy uczy się w szkole lub szkole wyższej,
- do ukończenia przez nią 25 roku życia albo w przypadku posiadania orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności bezterminowo.

Osoba uprawniona oznacza osobę uprawnioną do otrzymywania alimentów od rodzica na podstawie tytułu wykonawczego pochodzącego lub zatwierdzonego przez sąd, jeżeli egzekucja okazała się bezskuteczna. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 800,00 zł (od 1.10.2020 roku będzie to kwota 900 zł). Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują w wysokości bieżąco ustalonych alimentów tytułem wykonawczym jednakże nie wyżej niż 500,00 zł.

W roku 2019 z omawianych świadczeń skorzystało 141 rodzin, na łączną kwotę 1 102 400 zł. W porównaniu do lat poprzednich możemy zauważyć stopniowy spadek liczby rodzin

korzystających z tego świadczenia. Dane w zakresie liczby osób i rodzin korzystających ze świadczenia alimentacyjnego przedstawione zostały na poniższym wykresie.

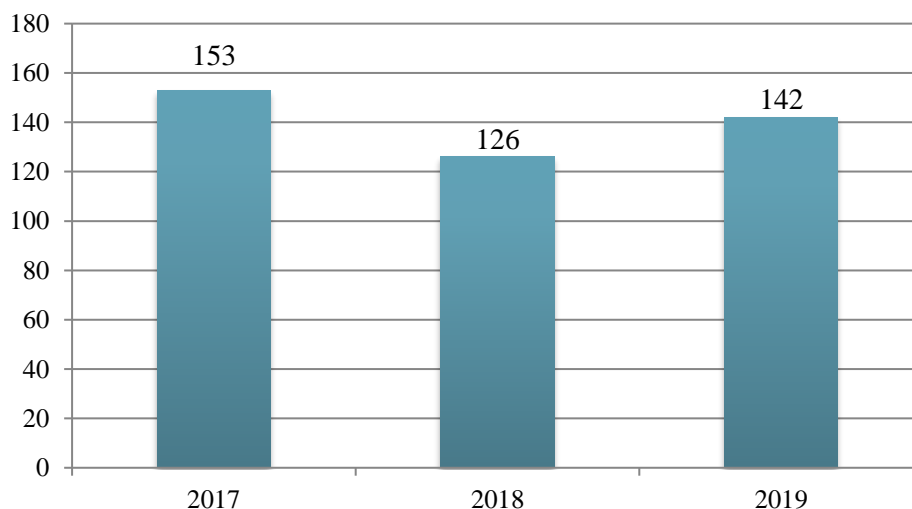
Wykres 16. Liczba rodzin i osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego w latach 2017-2019

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

Na przestrzeni lat 2017-2019 liczba rodzin, którym została udzielona pomoc z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego uległa wahaniom. W 2019 roku z tego powodu z pomocy skorzystały 142 rodziny, w stosunku do roku 2017 to o 7,2% rodzin mniej, natomiast w porównaniu do 2018 roku – o 12,7% więcej.

Wykres 17. Rodziny, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2017-2019

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019, 2018 i 2017 rok

Ośrodek Pomocy Społecznej w Sandomierzu realizuje zadania wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku (Dz. U. z 2020 r. poz. 821 z późn. zm.). Ustawa kładzie nacisk na pracę z rodziną celem niedopuszczenia do odebrania

dziecka. W związku z tym wprowadzona została instytucja asystenta rodziny, którego zadaniem jest poprawa całościowego funkcjonowania rodziny oraz udzielanie jej pomocy w wielu obszarach: socjalnym, psychologicznym, wychowawczym, czy ekonomicznym.

W celu wsparcia rodzin bezradnych w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w OPS w Sandomierzu funkcjonuje Zespół Do Spraw Asysty Rodzinnej. W latach 2017-2019 zatrudnionych było dwóch asystentów rodziny. Liczba rodzin, które korzystały z jego usług wynosiła kolejno: 28 rodzin w roku 2019, 31 rodzin w roku 2018 oraz 28 rodzin w roku 2017.

Tabela 20. Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny na przestrzeni lat 2017-2019

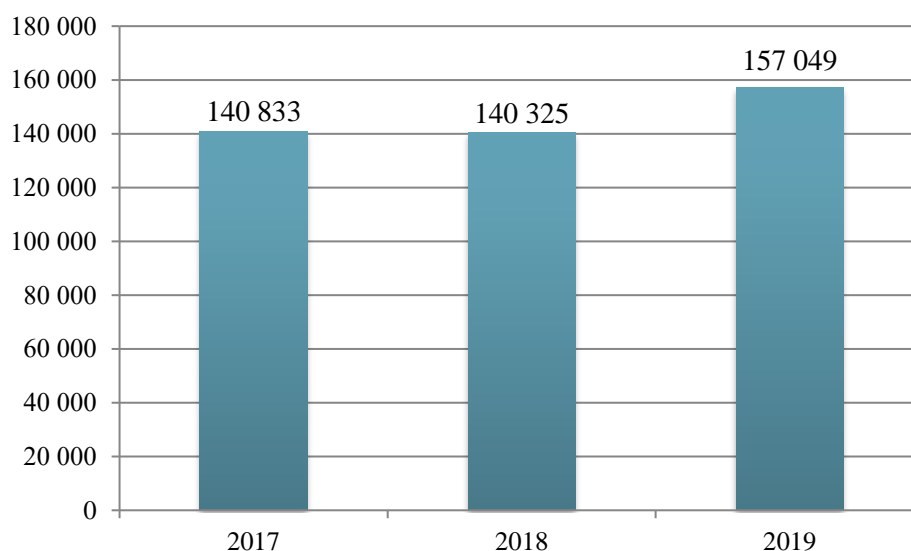
wyszczególnienie	2017	2018	2019
liczba asystentów rodziny	2	2	2
liczba rodzin korzystających z pomocy asystentów rodziny	28	31	28

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

W roku 2019 w Sandomierzu nie było rodzin wspierających, to znaczy takich, które mają za zadanie pomóc rodzinie w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych (zakres działania obejmuje udzielanie wskazówek dotyczących sprawowania opieki i wychowania dzieci, kształtowania i wypełniania podstawowych ról społecznych, organizacji czasu rodziny, pomocy w nauce, racjonalnego prowadzenia budżetu domowego oraz prowadzenia gospodarstwa domowego).

Ośrodek Pomocy Społecznej w 2019 roku poniósł wydatki związane z odpłatnością za pobyt 16 dzieci w rodzinach zastępczych oraz 7 dzieci przebywających w placówce opiekuńczo-wychowawczej na łączną kwotę 157 049 zł. Możemy zauważyć, że kwota przekazana na pobyt dzieci w pieczy zastępczej w porównaniu do roku 2018 wzrosła o 11,9%, natomiast w stosunku do 2017 roku zwiększyła się o 11,5%.

Wykres 18. Odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej na przestrzeni lat 2017-2019 (w złotych)

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019, 2018 i 2017 rok

Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start” Ośrodek Pomocy Społecznej otrzymał do realizacji nowe zadanie z dniem 01.07.2018 roku. Nowym zadaniem było ustalenie prawa i wypłata świadczeń Dobry Start, które przysługują w związku z rozpoczęciem roku szkolnego dzieciom lub

osobom uczącym się do 20 roku życia oraz dzieciom lub osobom uczącym się do 24 roku życia – w przypadku dzieci lub osób uczących i legitymujących się orzeczeniem o niepełnosprawności. W 2019 roku wypłacono 2 254 świadczenia „Dobry start” na łączną kwotę 676 050 zł.

Z tytułu urodzenia się dziecka, u którego zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą jego życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu przysługuje jednorazowe świadczenie „Za życiem” w wysokości 4 000 zł. W 2019 roku wypłacono takie 3 świadczenia na kwotę 12 000 zł, natomiast w 2018 roku tylko jedno świadczenie.

Stypendium szkolne oraz zasiłek losowy może otrzymać uczeń mieszkający na terenie Miasta Sandomierza, który znajduje się w trudnej sytuacji materialnej, wynikającej z niskich dochodów na osobę w rodzinie, w szczególności gdy w rodzinie tej występuje: bezrobocie, niepełnosprawność, ciężka lub długotrwała choroba, wielodzietność, brak umiejętności wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizm lub narkomania, a także gdy rodzina jest niepełna. Stypendium szkolne w 2019 roku otrzymało 116 uczniów na łączną kwotę 67 624 zł, przy czym dofinansowanie od Wojewody Świętokrzyskiego wyniosło 54 099,20 zł. W porównaniu do 2018 roku liczba stypendiów zmniejszyła się o 9, natomiast kwota świadczenia wzrosła o 10 700 zł¹⁰.

W ramach rządowego programu pomocy uczniom „Wyprawka szkolna” udzielono pomocy finansowej na zakup podręczników 74 uczniom. Na ten cel otrzymano dotację celową od Urzędu Wojewódzkiego w wysokości 22 330 zł. Program „Wyprawka szkolna” skierowany był do uczniów: słabowidzących, niesłyszących, słabosłyszących, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera oraz dla uczniów szkół przysposabiających do pracy. W porównaniu do 2018 roku z Programu skorzystało o 10 uczniów więcej.

Na terenie miasta Sandomierza od 2016 roku funkcjonuje Świetlica Środowiskowa, która działa w dwóch punktach: przy ul. Słowackiego 15 (siedziba) oraz przy ul. Portowej 24. Zapewnia ona dzieciom i młodzieży na poziomie szkoły podstawowej opiekę, pomoc w nauce, zajęcia kompensacyjno-korekcyjne, realizuje programy profilaktyczne oraz opiekuńczo-wychowawcze, zajęcia wspierające i rozwijające zainteresowania dzieci tj. plastyczne, sportowe, artystyczne, ruchowe. W 2019 roku w Świetlicy zatrudnionych było 7 osób – kierownik oraz 6 wychowawców (w każdym z punktów po 3 osoby). Świetlica Środowiskowa prowadzi liczne programy opiekuńczo-wychowawcze oraz socjoterapeutyczne.

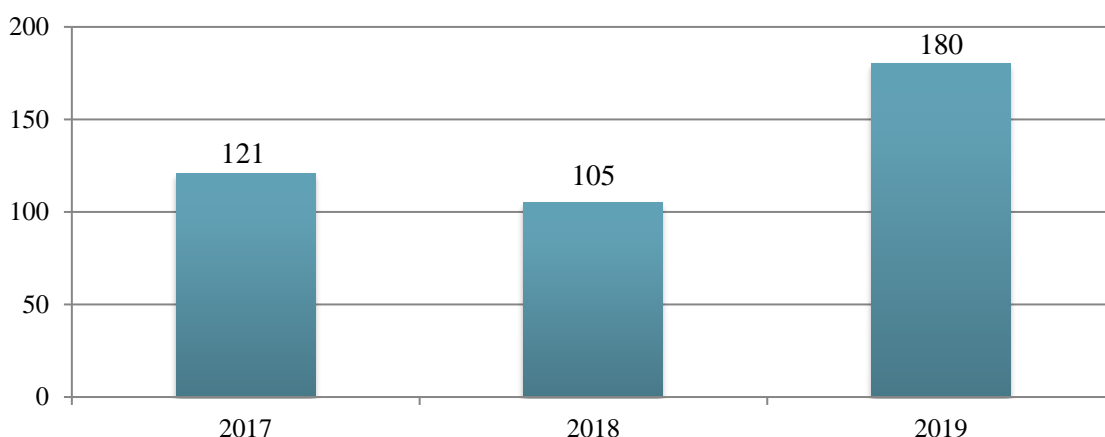
Na terenie Sandomierza funkcjonuje także Placówka Wsparcia Dziennego „Przystanek Błonie”, która w 2019 roku zatrudniała 6 osób: pomoc administracyjną, terapeutę, pedagoga, terapeutę zajęciowego, pracownika do spraw konserwatorskich i porządkowych, logopedę oraz kierownika. W placówce zatrudniani są specjaliści biorąc po uwagę bieżące potrzeby. W 2019 roku zawarto 31 kontraktów z rodzicami na uczestnictwo dziecka w zajęciach w placówce. Przez cały rok udzielana była pomoc dzieciom w nauce, praca nad brakami edukacyjnymi, a także nauka samodzielnego odrabiania prac domowych. Prowadzone były zajęcia rozwijające i wzmacniające zainteresowania oraz spotkania z seniorami i innymi grupami mieszkańców. Ponadto udzielano poradnictwa specjalistycznego (psycholog, logopeda, psychoterapeuta). W 2019 roku prowadzono zajęcia z logopedą, które trwały łącznie 29 godzin oraz terapię pedagogiczną trwającą 63 godziny. Udzielono także 78 porad psychologa, w tym:

- osobom uzależnionym od alkoholu – 11,
- osobom współzależnym – 20,
- inne problemy małżeńskie, wychowawcze – 47.

W 2019 roku do Świetlicy Środowiskowej oraz Placówki Wsparcia Dziennego „Przystanek Błonie” uczęszczało 180 dzieci. Liczba ta w stosunku do 2018 roku uległa zwiększeniu o 75, natomiast w porównaniu do 2017 roku zauważalny jest wzrost o 59 dzieci.

¹⁰Raport o stanie Gminy Sandomierz za 2018 i 2019 rok

Wykres 19. Ogólna liczba dzieci uczęszczających do Świetlicy Środowiskowej oraz Placówki Wsparcia Dziennego „Przystanek Błonie” w latach 2017-2019

Źródło: Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Sandomierzu na 2020 rok

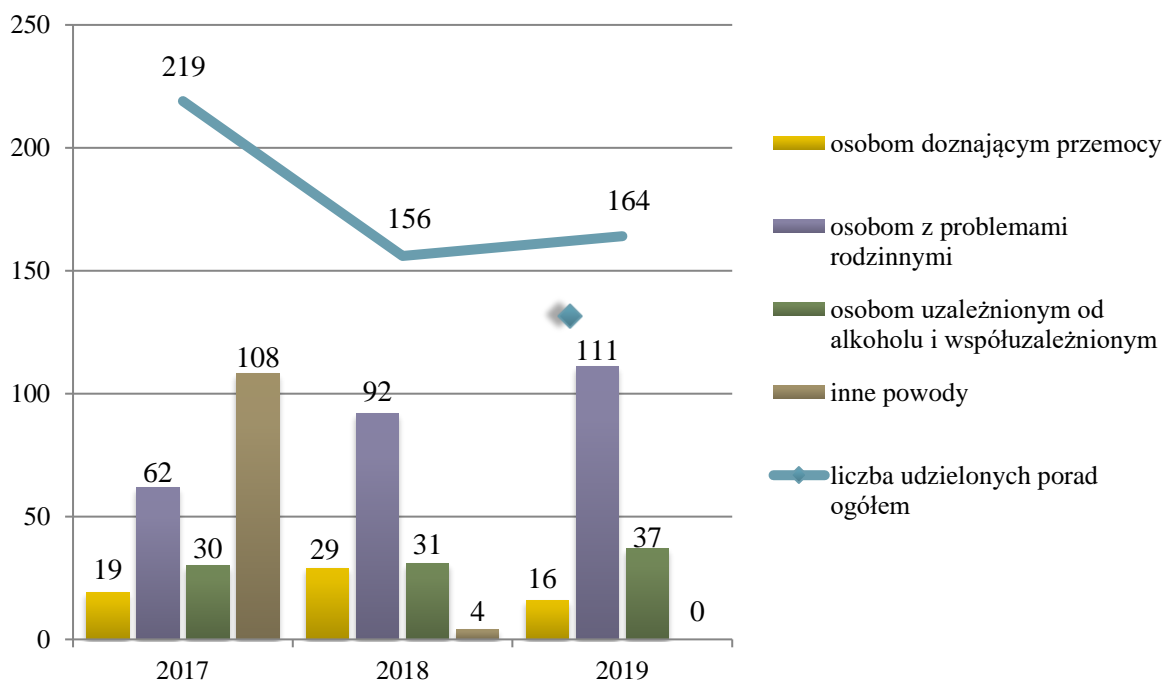
Przeprowadzone zostały także trzy spotkania terapeutyczne-indywidualne, które były kontynuowane z roku poprzedniego. Zorganizowano także zajęcia socjoterapeutyczne „Przygoda w Zwierzogrodzie - możesz być tym, kim chcesz”, Program socjoterapeutyczny dla dzieci nieśmiałych, lękliwych i z zaniżoną samooceną. Program socjoterapeutyczny realizowany był przez cztery miesiące od października 2019 roku do lutego 2020 roku. Spotkania odbywały się raz w tygodniu. W ramach programu odbyło się 13 spotkań, każde spotkanie trwało 1,5 godziny. Program był skierowany do dzieci nieśmiałych w wieku 10-12 lat. Ponadto zorganizowano zajęcia profilaktyczno-edukacyjne pt. „Bajki bez barier” pomagające dzieciom poznać i zaakceptować świat niepełnosprawności. Podczas spotkań dzieci zapoznały się ze „światem” dzieci z Zespołem Aspergera, dysleksją, zaburzeniami mowy, mutyzmem, i autyzmem. Przeprowadzono 5 cotygodniowych spotkań.

Przy Ośrodku Pomocy Społecznej w Sandomierzu od 2006 roku funkcjonuje Punkt Interwencji Kryzysowej. Jest on specjalistyczną instytucją pomocy społecznej, zorientowaną na niesienie pomocy ludziom znajdującym się w sytuacji kryzysowej. Głównym celem pracy Punktu Interwencji Kryzysowej jest pomoc w znalezieniu nowych sposobów radzenia sobie w trudnej sytuacji. Pomoc osobom w kryzysie jest udzielana przez wykwalifikowanych specjalistów: psychologa, pedagoga, radcę prawnego, instruktora terapii uzależnień. W 2019 roku w PIK-u udzielono łącznie 164 porady (dla 16 osób doznających przemocy, 111 osób z problemami rodzinnymi i 37 osób uzależnionych od alkoholu i współuzależnionych), w tym:

- 55 porad radcy prawnego,
- 49 porad pedagoga,
- 23 porady psychologa,
- 37 porad instruktora terapii uzależnień.

W porównaniu do 2018 roku zwiększyła się liczba udzielonych porad w Punkcie Interwencji Kryzysowej, natomiast w stosunku do 2017 roku ich liczba uległa zmniejszeniu. Na przestrzeni analizowanych lat zauważyć można wzrost udzielonych porad z powodu problemów rodzinnych oraz uzależnienia i współuzależnienia, natomiast odnotowany został spadek udzielanych porad osobom doznającym przemocy. Szczegółowe dane w tym zakresie zostały przedstawione na poniższym wykresie.

Wykres 20. Liczba udzielanych porad przez Punkt Interwencji Kryzysowej w Sandomierzu w latach 2017-2019

Źródło: Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Sandomierzu za lata 2017-2019

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej powyżej analizy, wyróżniono najważniejszy obszar problemowy w dziedzinie planowania strategicznego:

- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych wynikająca z niskich kompetencji rodzicielskich,

Korelacje

Dziedzinami szczególnie powiązаныmi z dziedziną „Wspieranie rodziny” są:

- edukacja (w szczególności w kontekście wyrównywania szans edukacyjnych uczniów oraz wsparcia rodziców w edukowaniu ich dzieci i młodzieży),
- promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu (jednym z kluczowych czynników zwiększających ryzyko wystąpienia trudności w zaspokajaniu podstawowych potrzeb bytowych przez rodziny jest problem związany z bezrobociem),
- wsparcie osób niepełnosprawnych (szczególną uwagę należy zwrócić na rodziny z dziećmi z niepełnosprawnością, które spotykają się z wieloma ograniczeniami i trudnościami w codziennym życiu),
- profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych (uzależnienie jednego z członków rodziny prowadzi do występowania dysfunkcyjności rodziny i problemów wszystkich ich członków).

Cele operacyjne

CEL OPERACYJNY NR 1 –wspieranie rodzin w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej i rozwoju kompetencji rodzicielskich oraz umiejętności przewidywania sytuacji kryzysowych, a także poprawa funkcjonowania społecznego dzieci i młodzieży.

Lp.	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
1	Organizowanie oraz współfinansowanie wycieczki zimowej i letniej dla dzieci i młodzieży.	Liczba osób korzystających z wycieczki zimowej i letniej.
2	Rozwijanie oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży.	Liczba dzieci korzystających z zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, liczba dostępnych zajęć.
3	Zapewnienie rodzinom przeżywającym trudności opiekuńczo-wychowawcze, pomocy asystenta rodziny.	Liczba rodzin z dziećmi objętych wsparciem asystenta rodziny.
4	Zabezpieczenie potrzeb bytowych rodzin – zapewnienie pomocy materialnej i niematerialnej.	Liczba rodzin objętych pomocą materialną i niematerialną.
5	Wsparcie w zakresie organizowania czasu wolnego dzieciom i młodzieży poprzez prowadzenie różnorodnych form wsparcia dziennego.	Liczba dzieci i młodzieży biorących udział w zorganizowanych formach wsparcia dziennego.
6	Stała współpraca i wspieranie rozwoju Świetlicy Środowiskowej.	Liczba dzieci uczestniczących w zajęciach Świetlicy Środowiskowej.
7	Kontynuowanie prowadzenia Punktu Interwencji Kryzysowej.	Liczba udzielonych porad w ramach Punktu Interwencji Kryzysowej.
8	Stała współpraca i wspieranie rozwoju Placówki Wsparcia Dziennego „Przystanek Błonie”.	Liczba dzieci uczestniczących w zajęciach Placówki Wsparcia Dziennego.
9	Organizowanie szkoleń/warsztatów rozwijających kompetencje zawodowe pracowników instytucji zajmujących się wspieraniem rodziny.	Liczba zorganizowanych szkoleń/warsztatów, liczba osób biorących udział w szkoleniach/warsztatach.
10	Udzielanie dzieciom i młodzieży z ubogich rodzin stypendiów szkolnych.	Liczba dzieci, które otrzymały stypendia szkolne.

Wdrażanie

Realizatorzy	Źródła finansowania
OPS, UM, placówki oświatowe, Świetlica Środowiskowa, Placówka Wsparcia Dziennego „Przystanek Błonie”, PIK, NGO, SCK, MBP.	Środki własne, budżet państwa, środki pozyskane z Unii Europejskiej.

1.2. WSPARCIE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

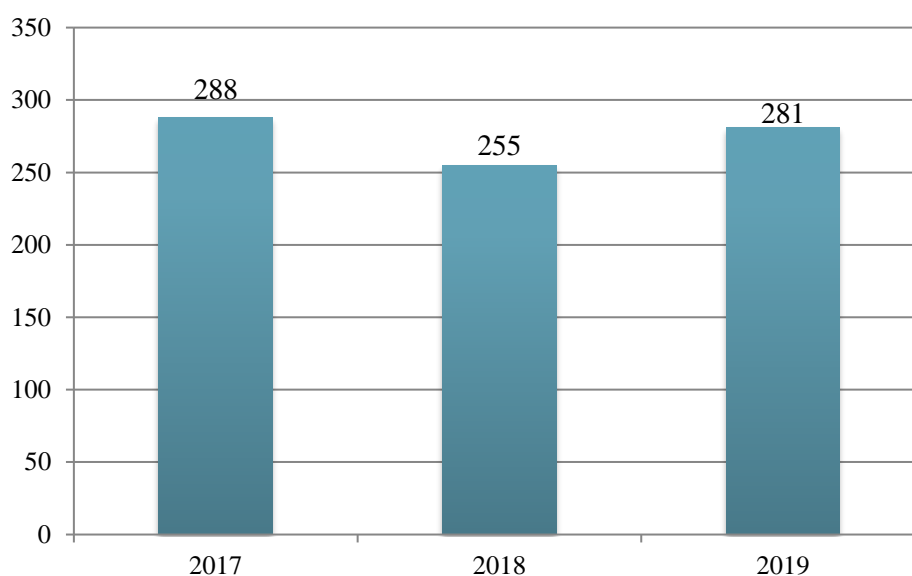
Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Dla potrzeb Strategii wykorzystano elementy definicji osoby niepełnosprawnej z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych i przyjęto, że: *osoby niepełnosprawne to osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnienie ról społecznych, a w szczególności do wykonywania pracy zawodowej.* Osoby niepełnosprawne dzieli się według różnych kryteriów: rodzaju niepełnosprawności, okresu życia, w którym ona wystąpiła oraz stopnia niepełnosprawności.

Wartym podkreślenia jest fakt, że osoby niepełnosprawne tworzą bardzo niejednorodną grupę, w związku z czym działania na ich rzecz powinny być adresowane z uwzględnieniem specyfiki występujących schorzeń i dysfunkcji. Z powyższych względów w niniejszej Strategii wydzielono obszar zdrowia psychicznego jako osobne zagadnienie.

Analizując problemy społeczne, które były zauważalne na obszarze miasta Sandomierza, zwrócono także uwagę na zjawisko niepełnosprawności. W 2019 roku ogólna liczba rodzin korzystających ze wsparcia zgodnie z ustawą o pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności kształtowała się na poziomie 281 rodzin. Warto zwrócić uwagę na to, iż niepełnosprawność jako powód udzielenia pomocy i wsparcia znalazła się na drugim miejscu pod względem ogólnej liczby rodzin otrzymujących pomoc i wsparcie w Mieście w 2019 roku. W porównaniu do 2018 roku liczba rodzin, którym udzielono pomocy z tego powodu uległa zwiększeniu o 26 rodzin.

Wykres 21. Liczba rodzin, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu niepełnosprawności w latach 2017-2019

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2017, 2018 i 2019 rok

W 2017 roku udzielono 87 świadczeń zasiłku pielęgnacyjnego dla niepełnosprawnego dziecka na łączną kwotę 13 311 zł, w 2018 roku liczba świadczeń wyniosła 183 na kwotę 29 130 zł, natomiast w 2019 roku przyznano 135 świadczeń na kwotę 25 494 zł. W porównaniu do 2017 roku liczba świadczeń wzrosła o 55,2%, a kwota świadczeń o 91,5%.

Tabela 21. Zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka w latach 2017-2019

wyszczególnienie	2017	2018	2019
liczba świadczeń	87	183	135
kwota świadczeń (zł)	13 311	29 130	25 494

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

W 2019 roku przyznano 1 207 świadczeń dla osób niepełnosprawnych powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności. W porównaniu do roku 2017 liczba świadczeń uległa zwiększeniu o 3,8%. Kwota powyższych świadczeń w 2019 roku wyniosła 228 753 zł – w stosunku do 2017 roku zwiększyła się o 28,5%.

Tabela 22. Zasilek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności w latach 2017-2019

wyszczególnienie	2017	2018	2019
liczba świadczeń	1 163	1 161	1 207
kwota świadczeń (zł)	177 939	184 043	228 753

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

W 2019 roku przyznano 12 519 świadczeń dla osób niepełnosprawnych powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed 21 rokiem życia, w 2018 roku – 12 586, natomiast w 2017 roku – 13 048. Kwota powyższych świadczeń w 2019 roku wyniosła 2 371 908 zł – w stosunku do 2017 roku była wyższa o 18,8%.

Tabela 23. Zasilek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed 21 rokiem życia w latach 2017-2019

wyszczególnienie	2017	2018	2019
liczba świadczeń	13 048	12 586	12 519
kwota świadczeń (zł)	1 996 344	1 989 969	2 371 908

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

Osobom niepełnosprawnym z terenu Miasta udzielone zostaje wsparcie między innymi w postaci zasiłków okresowych. W 2019 roku udzielono 11 zasiłków okresowych z tytułu niepełnosprawności, w 2018 roku – 8, natomiast w 2017 roku – 4. Kwota powyższych świadczeń w 2019 roku wyniosła 14 573 zł – w stosunku do 2017 roku była ona wyższa aż o 288,4%.

Tabela 24. Zasilek okresowy z tytułu niepełnosprawności na przestrzeni lat 2017-2019

wyszczególnienie	2017	2018	2019
liczba osób	4	8	11
kwota świadczeń (zł)	3 752	4 497	14 573

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019, 2018 i 2017 rok

Ośrodek Pomocy Społecznej w Sandomierzu do dnia 31.12.2018 roku realizował projekt pn. „Razem”, który współfinansowany był przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020. Celem głównym projektu była minimalizacja barier i braków związanych z zaspokajaniem podstawowych potrzeb życiowych poprzez wzrost dostępności usług opiekuńczych świadczonych w lokalnej społeczności na rzecz 12 osób oraz wzrost kompetencji 20 osób sprawujących opiekę nad osobą zależną (niesamodzielną) w zakresie opieki nad osobami niesamodzielnymi (opiekunów faktycznych). Głównymi celami szczegółowymi projektu „Razem” było:

- zwiększenie dostępności usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania dla 12 osób niesamodzielnymi (ze względu na wiek, stan zdrowia, niepełnosprawność), w tym 43% kobiet;
- zwiększenie liczby opiekunów/ek świadczących usługi w miejscu zamieszkania w Mieście Sandomierz o 3 miejsca.

Miasto Sandomierz wraz z Ośrodkiem Pomocy Społecznej w maju 2019 roku rozpoczęły realizację projektu „Jesteśmy dla Was”. W ramach zadania realizowane były usługi społeczne w postaci mieszkania chronionego wspieranego dla 1 osoby już przebywającej w mieszkaniu oraz 3 osób skierowanych do mieszkania w ramach projektu. W mieszkaniu chronionym usługi świadczyli specjaliści:

- opiekun - 1 etat,
- psycholog - ½ etatu,
- fizjoterapeuta - ½ etatu.

W strukturach Ośrodka Pomocy Społecznej w Sandomierzu od 2018 roku funkcjonuje mieszkanie chronione przy ul. Katedralnej 5/1.

Od 2003 roku w Sandomierzu działa Środowiskowy Dom Samopomocy dla Osób Niepełnosprawnych Intelktualnie i z Zaburzeniami Psychicznymi. ŚDS jest placówką dziennego pobytu przeznaczoną dla osób przewlekle psychicznie chorych oraz dla osób upośledzonych umysłowo w stopniu głębokim, znacznym i umiarkowanym, a także osób z lekkim upośledzeniem umysłowym, gdy jednocześnie występują inne zaburzenia, zwłaszcza neurologiczne. W ŚDS funkcjonują pracownie:

- komputerowa,
- plastyczna,
- rehabilitacyjna,
- stolarsko-modelarska,
- kulinarna,
- sala ćwiczeń,
- pokój wyciszeni.

Uczestnicy mają również zapewnioną opiekę psychologa. Realizowane są różne formy terapii zajęciowej (ergoterapia, arteterapia, muzykoterapia, choreoterapia, dramatoterapia, kinezyterapia, esteterapia, biblioterapia, relaksacja) oraz:

1. trening funkcjonowania w codziennym życiu, w tym: trening dbałości o wygląd zewnętrzny, trening nauki higieny, trening kulinarny, trening umiejętności praktycznych, trening gospodarowania własnymi środkami finansowymi;
2. trening umiejętności interpersonalnych i rozwiązywania problemów, w tym: kształtowanie pozytywnych relacji uczestnika z osobami bliskimi, sąsiadami, z innymi osobami w czasie zakupów, w środkach komunikacji publicznej, w urzędach, w instytucjach kultury;
3. trening umiejętności spędzania czasu wolnego, w tym: rozwijanie zainteresowań literaturą, audycjami radiowymi, telewizyjnymi, Internetem, udział w spotkaniach towarzyskich i kulturalnych;
4. poradnictwo psychologiczne;
5. pomoc w załatwianiu spraw urzędowych;
6. pomoc w dostępie do niezbędnych świadczeń zdrowotnych, w tym uzgadnianie i pilnowanie terminów wizyt u lekarza, pomoc w zakupie leków, pomoc w dotarciu do jednostek ochrony zdrowia;
7. niezbędna opieka;
8. terapia ruchowa.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Sandomierzu w 2019 roku realizował także Program Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej „Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych – edycja 2019”. Program zakładał wsparcie finansowe gmin w zakresie realizacji zadań własnych o charakterze obowiązkowym, jakim jest organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych. Program skierowany był do osób niepełnosprawnych w wieku do 75 roku życia z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, jak również z orzeczeniem lekarza orzecznika ZUS o całkowitej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji lub orzeczeniem o niezdolności do samodzielnej egzystencji wydane na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz dla dzieci do 16 roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności. Z Programu korzystało w każdym miesiącu realizacji 10 osób.

W 2019 roku realizowano także program „Opieka wytchnieniowa – edycja 2019” ze środków Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych. Program skierowany był do dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności oraz osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, których członkowie rodzin lub opiekunowie sprawujący bezpośrednią opiekę, wymagają wsparcia w postaci doraźnej, krótkotrwałej przerwy w sprawowaniu opieki oraz podniesienia swoich umiejętności i wiedzy

w zakresie opieki nad tymi osobami. Na terenie Sandomierza z programu korzystały 3 osoby niepełnosprawne.

Mieszkańcy Sandomierza uczęszczają na Warsztaty Terapii Zajęciowej, które prowadzone są przez Stowarzyszenie na Rzecz Pomocy Osobom Niepełnosprawnym „Tratwa”, Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym w Zatrudnieniu, Rehabilitacji i Rewalidacji oraz Bezrobotnym i Poszukującym Pracy w Uaktywnieniu Zawodowym „Integracja” oraz Stowarzyszenie Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych „Uśmiech Seniora”.

W poniższej tabeli przedstawiona została liczba niepełnosprawnych bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy zamieszkujących miasto Sandomierz. Pod koniec 2019 roku bez pracy pozostawało 67 osób niepełnosprawnych, w tym 49,2% stanowiły kobiety (33 osoby). Na przestrzeni analizowanych lat liczba ta jest na względnie stałym poziomie.

Tabela 25. Liczba zarejestrowanych osób długotrwale bezrobotnych oraz z prawem do zasiłku w mieście Sandomierzu w latach 2017-2019

wyszczególnienie	2017	2018	2019
niepełnosprawni ogółem	74	72	67
niepełnosprawne kobiety	36	38	33

Źródło: <https://sandomierz.praca.gov.pl/>

Wykaz organizacji pozarządowych działających na terenie Sandomierza w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym wraz z celami działalności opisuje poniższa tabela.

Tabela 26. Wykaz organizacji pozarządowych działających w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym

Lp.	Nazwa organizacji	Cele działalności
1.	Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Tratwa”	Stowarzyszenie „TRATWA”, jest ośrodkiem terapeutycznym dla osób niepełnosprawnych. Placówka zapewnia różne formy pracy z wychowankami jak również stale wzbogaca możliwość rozwijania swoich zainteresowań i umiejętności. Podstawowym celem działalności placówki jest kompleksowość procesu rehabilitacji. Uczestnicy rozwijają wrażliwość twórczą, przygotowują się do pracy zawodowej oraz samodzielnego i niezależnego życia.
2.	Stowarzyszeniu Pomocy Osobom Niepełnosprawnym w Zatrudnieniu, Rehabilitacji i Rewalidacji oraz Bezrobotnym i Poszukującym Pracy w Uaktywnieniu Zawodowym „INTEGRACJA”	Stowarzyszenie „INTEGRACJA” jest organizacją pożytku publicznego, działająca na rzecz osób niepełnosprawnych. Głównym celem stowarzyszenia jest niesienie pomocy osobom niepełnosprawnym, ochrony ich praw i interesów. Zadania organizacji realizowane są poprzez prowadzenie Warsztatu Terapii Zajęciowej przy ul. Jakubowskiego 5, prowadzenie punktu informacyjno-poradniczego oraz pomoc charytatywną dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin.
3.	Stowarzyszenie „Dobrze, że jesteś”	Głównym celem Stowarzyszenia jest wspieranie codziennej działalności Ośrodka Rehabilitacyjno - Edukacyjnego „Radość Życia” dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej w Sandomierzu. Zadania organizacji realizowane są poprzez: edukację prozdrowotną, rozwijanie kontaktów ze środowiskiem lokalnym, prowadzenie działalności

szkoleniowej w zakresie edukacji osób niepełnosprawnych i pracujących z nimi, organizowanie spotkań, konferencji, wystaw, koncertów o charakterze integracyjnym.

W oparciu o wnioski wynikające z analizy sytuacji oraz przeprowadzonych badań, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- trudności w funkcjonowaniu osób niepełnosprawnych ze względu na występowanie barier osobistych, społecznych i architektonicznych,
- wykluczenie społeczne osób niepełnosprawnych,
- wzrost liczby rodzin, którym udzielono pomocy z powodu niepełnosprawności.

Korelacje

Dziedzinami szczególnie powiązаныmi z dziedziną „Wsparcie osób niepełnosprawnych” są:

- promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu – trudności w podjęciu zatrudnienia przez osoby z niepełnosprawnością wynikające z braku umiejętności poruszania się po rynku pracy, niskich kwalifikacji oraz trudności związanych z powrotem na rynek pracy osób po przebytych kryzysach zdrowotnych; działalność w tym zakresie powinna być realizowana we współpracy z PUP,
- aktywność i integracja społeczna seniorów – wraz ze starzeniem się społeczeństwa wzrasta ilość osób z orzeczoną niepełnosprawnością. W związku z tym istnieje powiązanie skali i rodzaju zadań kierowanych do seniorów mających różne rodzaje niepełnosprawności, które będą wspierać ich zdrowe funkcjonowanie,
- ubóstwo – wynikające z niskiej wysokości świadczeń emerytalno-rentowych osób niepełnosprawnych oraz ograniczonej możliwości pozyskiwania nowych dochodów,
- zdrowie – przede wszystkim w kontekście dostępu do usług medycznych, w tym rehabilitacji oraz dostępności do świadczeń, których realizacja zależy od wysokości środków przekazywanych przez Narodowy Fundusz Zdrowia.

Cele operacyjne

CEL OPERACYJNY NR 1 –wspieranie i integracja osób niepełnosprawnych, a także zwiększenie dostępności i podnoszenie jakości usług opiekuńczych i pielęgnacyjnych.

Lp.	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
1	Stworzenie warunków do integracji społecznej osób niepełnosprawnych poprzez organizację i dofinansowanie imprez sportowych, kulturalnych, rekreacyjnych i turystycznych.	Liczba zorganizowanych lub dofinansowanych integracyjnych przedsięwzięć o charakterze sportowym, kulturalnym, rekreacyjnym i turystycznym dla osób niepełnosprawnych.
2	Wspieranie osób niepełnosprawnych poprzez likwidację barier architektonicznych w miejscu zamieszkania, miejscach publicznych, a także barier w komunikowaniu się i barier technicznych.	Liczba i rodzaje usuniętych barier.
3	Zwiększenie dostępności do świadczeń usług opiekuńczych dla osób niepełnosprawnych.	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych.

4	Zabezpieczenie potrzeb bytowych osób niepełnosprawnych – zapewnienie pomocy materialnej i niematerialnej.	Liczba osób niepełnosprawnych objętych pomocą materialną i niematerialną.
5	Organizowanie transportu uczniów niepełnosprawnych.	Liczba niepełnosprawnych uczniów dowożonych do szkoły.
6	Świadczenie usług opiekuńczych dla osób niepełnosprawnych.	Liczba osób niepełnosprawnych korzystających z usług opiekuńczych.
7	Działania zmierzające do integracji społecznej osób niepełnosprawnych w ramach dofinansowania uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych.	Liczba osób niepełnosprawnych, którym przyznano dofinansowanie do turnusów rehabilitacyjnych.
8	Prowadzenie Warsztatów Terapii Zajęciowej.	Liczba uczestników Warsztatów Terapii Zajęciowej.

Wdrażanie

Realizatorzy	Źródła finansowania
OPS, UM, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia, PCPR, SCK, MBP, NGO, ŚDS.	Środki własne, budżet państwa, PFRON, środki pozyskane z Unii Europejskiej.

1.3. ZDROWIE PSYCHICZNE

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Zdrowie psychiczne jest dynamicznym stanem wewnętrznej równowagi, która umożliwia osobom wykorzystywanie ich umiejętności w harmonii z uniwersalnymi wartościami społecznymi. Podstawowe umiejętności poznawcze i społeczne, zdolność rozpoznawania, wyrażania i modulowania własnych emocji, a także współczucia dla innych, elastyczność i zdolność radzenia sobie z niekorzystnymi zdarzeniami w życiu i pełnienia funkcji w rolach społecznych, a także harmonijny związek między ciałem a umysłem to istotne składniki zdrowia psychicznego, które przyczyniają się w różnym stopniu do stanu równowagi wewnętrznej. Według tej definicji równowaga wewnętrzna jest uważana za „stan dynamiczny” głównie w celu odzwierciedlenia faktu, że różne okresy życia człowieka (dojrzewanie, rodzicielstwo, przejście na emeryturę) naruszają ową równowagę i mogą wymagać zmian¹¹.

Dotarcie do wiarygodnych danych dotyczących zdrowia psychicznego zazwyczaj stwarza wiele problemów. Dzieje się tak, ponieważ termin „zdrowie psychiczne” jest bardzo płynny i zawierają się w nim pozostałe problemy społeczne, na temat których możemy znaleźć wyczerpujące statystyki.

W Sandomierzu realizowany jest *Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017-2022*, który został zatwierdzony Uchwałą Nr XLIX/664/2017 Rady Miasta Sandomierza z dnia 29 listopada 2017 roku. Celem głównym Programu jest „zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej opieki adekwatnej do ich potrzeb”. Cel ten realizowany jest za pośrednictwem 2 celów szczegółowych:

1. Wspieranie rozwoju dzieci i młodzieży przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne przez udzielanie dzieciom i młodzieży oraz rodzicom pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

¹¹www.psychiatriapolska.pl

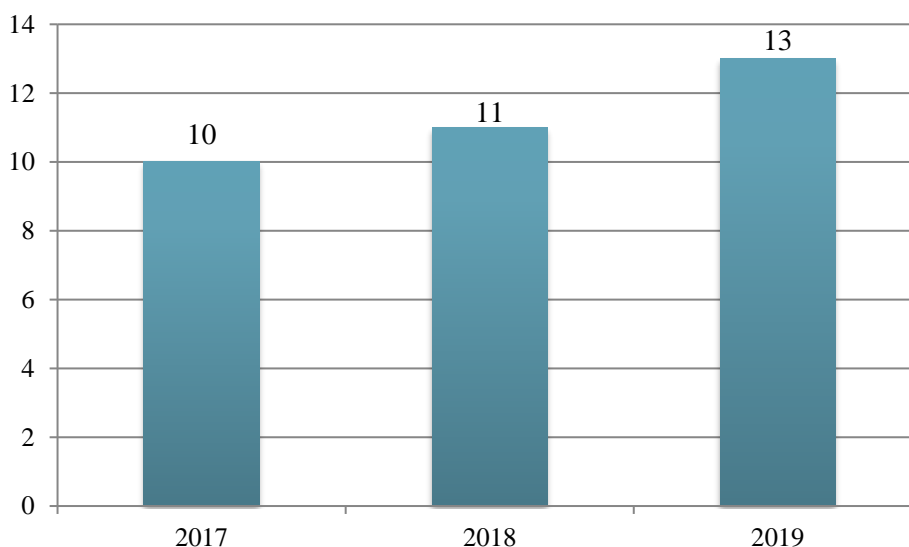
2. Udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży w przedszkolach, szkołach i placówkach.

Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej, realizowanych przez gminę, należy organizacja i świadczenie usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Celem specjalistycznych usług opiekuńczych jest poprawa jakości życia osób z zaburzeniami psychicznymi poprzez: zapewnienie wysokiej jakości specjalistycznej pomocy osobom samotnym z zaburzeniami psychicznymi, w przypadkach gdy są jej pozbawione, oraz osobom, które wymagają takiej pomocy, a rodzina nie może jej zapewnić; pomoc dostosowaną do szczególnych potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi oraz celów postawionych w planach postępowania terapeutyczno-wspierającego, świadczoną przez osoby z odpowiednim wykształceniem i doświadczeniem.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi świadczy Ośrodek Pomocy Społecznej w Sandomierzu. Zakres czynności obejmuje m.in.: uczenie i rozwijanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia, w tym zwłaszcza: kształtowanie umiejętności zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych i umiejętności społecznego funkcjonowania, motywowanie do aktywności, leczenia i rehabilitacji, prowadzenie treningów umiejętności samoobsługi i umiejętności społecznych oraz wspieranie w formie asystowania w codziennych czynnościach, a także radzenie sobie w sytuacjach kryzysowych – poradnictwo specjalistyczne, interwencje kryzysowe, wsparcie psychologiczne, rozmowy terapeutyczne.

W 2019 roku ze specjalistycznych usług opiekuńczych skorzystało 13 osób z zaburzeniami psychicznymi. Na przestrzeni ostatnich lat liczba osób korzystających z takich usług uległa nieznacznemu zwiększeniu, co zostało zaprezentowane na poniższym wykresie.

Wykres 22. Liczba osób korzystających z usług specjalistycznych opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi na przestrzeni lat 2017-2019

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

W Szpitalu Specjalistycznym Ducha Świętego w Sandomierzu znajduje się oddział Dzienny Psychiatryczny oraz Psychiatrii i Detoksykacji. Oddział Psychiatrii i Detoksykacji działa od 1990 roku jest przeznaczony dla osób powyżej 18 roku życia z zaburzeniami psychicznymi. Oddział zapewnia całodobową opiekę lekarską, udziela różnorodnych świadczeń medycznych, prowadzi diagnostykę psychiatryczną, psychologiczną, przeprowadza konsultacje specjalistyczne, badania laboratoryjne. Oddział współpracuje z Sandomierskim Stowarzyszeniem Rodzin i Przyjaciół Zdrowia Psychicznego „Nadzieja”. Oddział Dzienny Psychiatryczny działa od 2004 roku i powstał w ramach Wojewódzkiego Planu Zdrowotnego dla Województwa Świętokrzyskiego. Celem Oddziału Dziennego jest zapewnienie kompleksowej diagnostyki i terapii zaburzeń psychicznych. Hospitalizacja Dzienna daje możliwość diagnostyki i terapii o intensywności i efektywności porównywalnej z pobytem na oddziale całodobowym (zapewniona możliwość codziennego kontaktu z pacjentem, przeprowadzenia badań

lekarskich, psychiatrycznych, psychologicznych, dostęp do badań dodatkowych oraz konsultacji specjalistycznych, a przede wszystkim obserwacja funkcjonowania w grupie). Oferta diagnostyczno-terapeutyczna wynikająca z charakteru placówki obejmuje szerokie spektrum zaburzeń:

- schizofrenię,
- inne zaburzenia psychotyczne,
- zaburzenia depresyjne,
- zaburzenia nerwicowe,
- zaburzenia związane ze stresem,
- zaburzenia osobowości,
- zaburzenia na podłożu organicznym.

W Szpitalu Specjalistycznym Ducha Świętego w Sandomierzu funkcjonuje także Poradnia Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży oraz Poradnia Zdrowia Psychicznego, w ramach której leczone są następujące schorzenia:

- organiczne zaburzenia psychiczne włącznie z zespołami objawowymi,
- zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania spowodowane używaniem środków (substancji) psychoaktywnych,
- schizofrenia, zaburzenia typu schizofrenii (schizotypowe) i urojeniowe,
- zaburzenia nastroju (afektywne),
- zaburzenia nerwicowe, związane ze stresem i pod postacią somatyczną,
- zespoły behawioralne związane z zaburzeniami fizjologicznymi i czynnikami fizycznymi,
- zaburzenia osobowości i zachowania dorosłych,
- upośledzenie umysłowe,
- zaburzenia rozwoju psychicznego (psychologicznego),
- zaburzenia zachowania i emocji rozpoczynające się zwykle w dzieciństwie i w wieku młodzieńczym,
- nieokreślone zaburzenia psychiczne,
- symptomy i objawy chorobowe dotyczące poznawania, postrzegania, stanu emocjonalnego oraz zachowania.

Na terenie Sandomierza funkcjonuje także Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, która jest czynna codziennie od 7.00 do 15.00. Swoją działalnością obejmuje miasto Sandomierz oraz 8 gmin: Dwikozy, Klimontów, Koprzywnica, Łoniów, Obrazów, Samborzec, Wilczyce i Zawichost. Pomocą objęte są wszystkie placówki oświatowe. Udzielane jest wsparcie uczniom, rodzicom oraz pracownikom merytorycznym placówek.

Z pomocy mogą również korzystać rodzice oraz ich dzieci, które nie rozpoczęły jeszcze edukacji, zamieszkujące obszar powiatu sandomierskiego. W Poradni prowadzone są następujące formy terapii:

- logopedyczna,
- psychologiczna,
- terapia rodzin,
- pedagogiczna,
- zajęcia stymulujące rozwój z elementami integracji sensorycznej,
- doradca zawodowy,
- badania screeningowym audiometrem tonalnym,
- EEG Biofeedback (skuteczna, bezpieczna i przyjemna metoda terapeutyczna usprawniająca funkcjonowanie mózgu).

Wykaz organizacji pozarządowych działających na terenie Sandomierza w zakresie pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi wraz z celami działalności opisuje poniższa tabela.

Tabela 27. Wykaz organizacji pozarządowych działających w zakresie pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi

Lp.	Nazwa organizacji	Cele działalności
1.	Sandomierskie Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Zdrowia Psychicznego „Nadzieja”	<ul style="list-style-type: none"> – Świadczenie różnorodnych form pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych, w tym szczególnie chorych psychicznie, neurologicznie ich rodzin i opiekunów oraz wyrównywanie szans tych osób, – inicjowanie i organizowanie samopomocy wzajemnej w dążeniu do normalnego funkcjonowania w społeczeństwie, – zapewnienie opieki i ochrony prawnej, – organizacja działalności rehabilitacyjnej, oświatowej, edukacyjnej, kulturalnej, krajoznawczej oraz na rzecz ochrony środowiska, – promocja i ochrona zdrowia psychicznego, – promocja zatrudnienia i aktywizacja zawodowa oraz współpraca z instytucjami rynku pracy.
2.	Stowarzyszenie Na Rzecz Zdrowia Psychicznego	Ogólnym celem działalności Stowarzyszenia są oddziaływania profilaktyczne, psychoedukacyjne, terapeutyczne i rehabilitacyjne wobec osób z problemami zdrowia psychicznego i ich rodzin, w szczególności dotyczące problematyki uzależnień i profilaktyki.

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z analizy sytuacji, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- zagrożenie wykluczeniem społecznym i zawodowym osób z zaburzeniami psychicznymi.

Korelacje

Dziedzinami szczególnie powiązаныmi z dziedziną „zdrowie psychiczne” są:

- promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu – trudności w podjęciu zatrudnienia przez osoby nie będące w pełni sił psychicznych powinny być przezwyciężane we współpracy ze specjalistami z zakresu psychoterapii i szeroko rozumianego zdrowia psychicznego,
- aktywność i integracja społeczna seniorów – wraz ze starzeniem się społeczeństwa wzrasta ilość osób osamotnionych, pozbawionych jakichkolwiek aktywności społecznych czy kontaktów towarzyskich. Poczucie osamotnienia i bezużyteczności pozostaje w ścisłym związku z percepcją swojej osoby, poczuciem własnej wartości, a co za tym idzie – ze stanem zdrowia psychicznego,
- ubóstwo – wynikające z niskiej wysokości świadczeń emerytalno-rentowych osób niezdolnych do pracy z powodu chorób/zaburzeń na tle psychicznym. Długotrwałe ubóstwo powstrzymuje człowieka przed realizacją celów, stawia go w sytuacji bez wyjścia, potrafi również skutecznie sparaliżować funkcjonowanie rodziny, jako podstawowej komórki społecznej,
- zdrowie – przede wszystkim w kontekście dostępu do usług medycznych, w tym grup samopomocowych, psychoterapii, których realizacja zależy od wysokości środków przekazywanych przez Narodowy Fundusz Zdrowia,
- przemoc i uzależnienia – trwanie w obu tych sytuacjach – zarówno w uzależnieniu lub współuzależnieniu, doznawaniu przemocy lub bycia sprawcą przemocy związane jest

z szeregiem negatywnych uczuć oraz bardzo silnym stresem, co bezpośrednio i trwale wpływa na jakość zdrowia psychicznego.

Cele operacyjne

CEL OPERACYJNY NR 1 - zapewnienie wsparcia do pomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi, jak również zwiększenie świadomości społecznej na temat zdrowia psychicznego wśród mieszkańców.

Lp.	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
1	Prowadzenie kampanii informacyjnych o dostępnych formach pomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi.	Liczba przeprowadzonych kampanii informacyjnych.
2	Prowadzenie szkoleń/warsztatów dla rodziców, nauczycieli, wychowawców, psychologów i pedagogów dotyczących zdrowia psychicznego.	Liczba zorganizowanych szkoleń/warsztatów. Liczba uczestników szkoleń/warsztatów.
3	Udzielanie porad i konsultacji dla osób zagrożonych zaburzeniami psychicznymi w tym dla dzieci, młodzieży i ich rodzin.	Liczba osób objętych poradnictwem.
4	Organizowanie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi	Liczba osób objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi.
5	Współpraca ze służbami opieki psychiatrycznej.	Liczba działań podjętych przez pracowników OPS w Sandomierzu w ramach pracy socjalnej wobec osób z zaburzeniami psychicznymi.
6	Opracowywanie i wdrażanie programów polityki zdrowotnej dotyczących profilaktyki zdrowia psychicznego u osób dorosłych oraz dzieci i młodzieży.	Liczba osób korzystających z programów polityki zdrowotnej w zakresie ochrony zdrowia psychicznego.
7	Działania na rzecz integracji społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi.	Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi objętych wsparciem dziennego ośrodka dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Wdrażanie

Realizatorzy	Źródła finansowania
OPS, UM, NGO, placówki oświatowe, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Poradnia Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży, Szpital Specjalistyczny Ducha Świętego, PIK, Świetlica Środowiskowa, Placówka Wsparcia Dziennego „Przystanek Błonie”, SDS.	Środki własne, środki pozyskane z Unii Europejskiej, dotacje z budżetu Państwa.

1.4. PROFILAKTYKA I ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW UZALEŻNIEŃ OD SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH

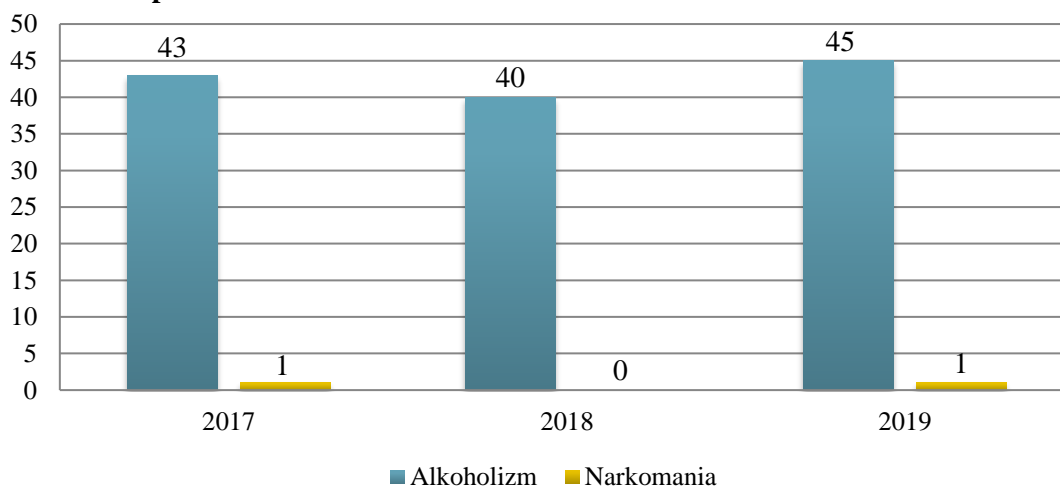
Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Alkoholizm jest problemem zdrowotnym i społecznym. Specjaliści z różnych profesji poszukują sposobu rozwiązywania tego problemu. Chcą poznać przyczyny powstawania alkoholizmu i działania, które mogłyby zapobiec rozprzestrzenianiu się tego zjawiska. Uzależnienie od alkoholu jest uznawane za chorobę spełniając trzy zasadnicze kryteria. Pierwsze kryterium dotyczy naruszonej równowagi między zdrowiem a patologią. Drugim kryterium jest swoista etiologia uzależnienia. Trzecim wskaźnikiem choroby są zmiany patologiczne, w których obecny jest czynnik fizyczny¹². Posługując się wskaźnikami europejskimi oraz na podstawie danych szacunkowych PARPA, można szacować, iż liczba uzależnionych od alkoholu w Polsce wynosi 600-800 tys., z czego 80% stanowią mężczyźni. Z kolei populacja osób pijących ryzykownie i szkodliwie szacowana jest w Polsce na około 2-3 mln osób. Dorośli członkowie rodzin alkoholowych, tj. takich, gdzie nadużywanie alkoholu zaburza życie rodzinne, stanowią w Polsce populację liczącą 1,5-2 mln osób. Dzieci i młodzież w rodzinach alkoholowych to w Polsce populacja licząca 1,5-2 mln osób.

Działanie podejmowane przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wynikają między innymi z corocznie uchwalanego przez Radę Miasta Sandomierza *Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na 2020 rok* przyjętego uchwałą Nr XVIII/224/2020 z dnia 26 lutego 2020 r. Głównym celem Programu jest „ograniczenie zdrowotnych i społecznych skutków wynikających z nadużywania napojów alkoholowych i używania innych środków psychoaktywnych poprzez podnoszenie poziomu wiedzy i świadomości mieszkańców Sandomierza oraz prowadzenie skoordynowanych działań profilaktycznych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych”.

W 2019 roku z pomocy finansowej Ośrodka Pomocy Społecznej w Sandomierzu skorzystało 45 rodzin z powodu uzależnienia od alkoholu oraz jedna rodzina z powodu narkomanii. W 2019 roku liczba rodzin, którym udzielono pomocy z powodu alkoholizmu była wyższa o 5 rodzin w porównaniu do 2018 roku, natomiast w stosunku do 2017 roku uległa zwiększeniu o 2 rodziny. W 2018 roku z powodu narkomanii nie udzielono pomocy finansowej i wsparcia żadnej rodzinie, natomiast w 2017 roku przyznano je ponownie jednej rodzinie.

Wykres 23. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu i narkomanii na przestrzeni lat 2017-2019

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019, 2018 i 2017 rok

Ważną rolę w procesie przeciwdziałania uzależnieniom odgrywają również podejmowane działania przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, w ramach przysługujących jej uprawnień. Według stanu na koniec 2019 roku Komisja liczyła 9 członków. Siedzibą Komisji jest Miejski Ośrodek Rozwoju Osobistego (MORO), mieszczący się przy ul. Mariackiej 1 w Sandomierzu, gdzie organizowane są posiedzenia GKRPA. Organizację i tryb pracy

¹²Kinney J., Leaton G., *Zrozumieć alkohol*, Warszawa 1996 r.

Komisji określa Regulamin Organizacyjny Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przyjęty Uchwałą Nr XXXVII/382/2014 Rady Miasta Sandomierza z dnia 19 lutego 2014 roku. Komisja działa w czterech Zespołach:

- interwencyjno-motywuującym,
- kontroli,
- ds. profilaktyki,
- opiniującym.

Zespół interwencyjno-motywuujący podejmuje interwencje poprzez wzywanie na rozmowy motywuujące osób co do których zachodzi uzasadnione podejrzenie, że są uzależnione od alkoholu. W 2019 roku do Komisji wpłynęło 57 wniosków o przymusowe leczenie odwykowe wobec osób nadużywających alkoholu. Wnioski do Komisji kierowali najczęściej: Zespół Interdyscyplinarny w Sandomierzu- 26, rodziny uzależnionych-11, Ośrodek Pomocy Społecznej - 9, Komenda Powiatowa Policji w Sandomierzu -7, Zespół Kuratorski przy Sądzie Rejonowym w Sandomierzu - 2, Prokuratura Rejonowa-2. W porównaniu do roku 2018 liczba osób wobec których skierowano wnioski do GKRPA w związku z podejrzeniem o uzależnienie od alkoholu zwiększyła się o 1 osobę, natomiast w stosunku do 2017 roku zmniejszyła się o 28 osób. Powyższe dane wraz z podziałem na konkretne instytucje wszczynające wnioski o leczenie odwykowe przedstawia tabela nr 28.

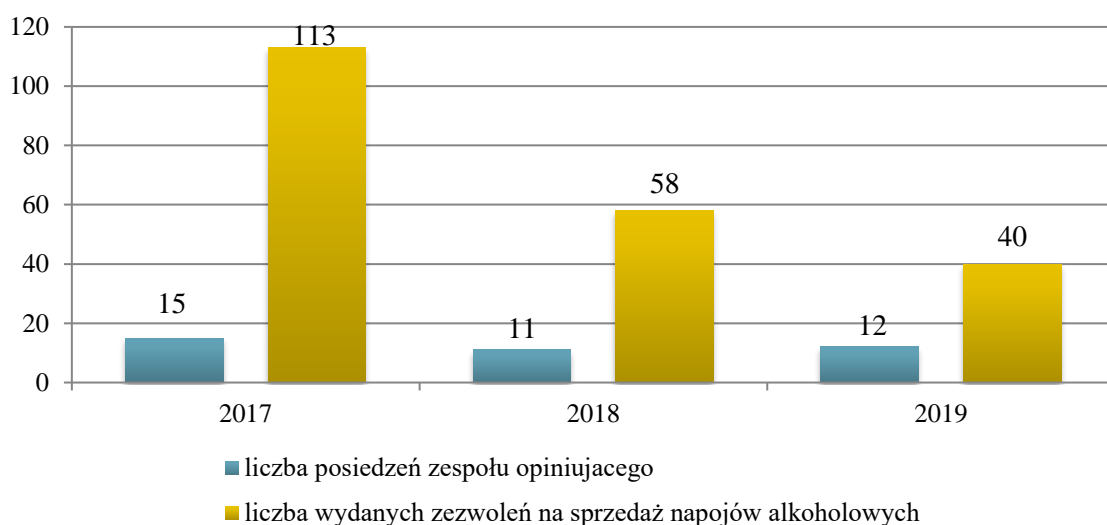
Tabela 28. Liczba osób, wobec których skierowano wnioski do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w związku z podejrzeniem o uzależnienie od alkoholu na przestrzeni lat wraz z podmiotem wszczynającym na przestrzeni lat 2017-2019

wyszczególnienie	2017	2018	2019
liczba wniosków ogółem	85	56	57
podmiot wszczynający procedurę:			
Zespół Interdyscyplinarny	-	-	26
rodziny uzależnionych	10	9	11
Ośrodek Pomocy Społecznej	16	16	9
Komenda Powiatowa Policji	42	20	7
Prokuratura Rejonowa	11	7	2
Zespół Kuratorski	6	1	2
Dom Pomocy Społecznej	-	2	-
Urząd Miejski	-	1	-

Źródło: Sprawozdanie z Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Sandomierzu za lata 2017-2019

Celem pracy zespołu opiniującego działającego w strukturach GKRPA jest rozpatrywanie wniosków o wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych i wydawanie opinii co do zgodności lokalizacji i liczby punktów sprzedaży napojów alkoholowych z uchwałami Rady Miasta. W 2019 zespół opiniujący odbył 12 posiedzeń, podczas których wydał 40 zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych, w 2018 roku było 11 posiedzeń, podczas których wydano 58 zezwoleń, natomiast w 2017 roku – 15 posiedzeń w trakcie których wydano 113 zezwoleń. Z powyższych danych wynika, że zespół opiniujący GKRPA w Sandomierzu w porównaniu do 2017 roku wydał znacznie mniej zezwoleń na sprzedaż alkoholu.

Wykres 24. Liczba posiedzeń zespołu opiniującego oraz liczba wydanych zezwoleń na przestrzeni lat 2017-2019

Źródło: Sprawozdanie z Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Sandomierzu za lata 2017-2019

Zadaniem zespołu ds. kontroli jest natomiast prowadzenie kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych na terenie Miasta. Zespół w 2019 roku przeprowadził kontrolę 6 punktów sprzedaży napojów alkoholowych na terenie Sandomierza. W 2018 roku kontroli poddano 7 punktów, natomiast w 2017 roku – 15 punktów sprzedaży alkoholu.

Zespół ds. profilaktyki GKRPA inicjuje działania w zakresie profilaktyki szkolnej i środowiskowej. W 2019 roku odbyło się 9 posiedzeń tego zespołu.

Dane dotyczące działań GKRPA w Sandomierzu podejmowanych wobec osób uzależnionych w latach 2017-2019 przedstawia poniższa tabela. Jak wynika z danych źródłowych, w porównaniu do roku 2017 liczba osób uzależnionych, z którymi przeprowadzono rozmowy wzrosła o 3,3%, spadła natomiast liczba członków rodzin osób uzależnionych, z którymi przeprowadzono rozmowy o 25%, liczba osób w stosunku do których podjęto czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia uzależnień o 61% oraz liczba osób, wobec których wystąpiono do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego o 3,2%. Warto zaznaczyć, iż w stosunku do 2018 roku zauważalny jest wysoki wzrost osób uzależnionych, z którymi GKRPA przeprowadziła rozmowy tj. 37,8%.

Tabela 29. Działania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Sandomierzu wobec osób uzależnionych w latach 2017-2019

wyszczególnienie	2017	2018	2019
liczba osób uzależnionych, z którymi przeprowadzono rozmowy	60	45	62
liczba członków rodzin osób uzależnionych, z którymi przeprowadzono rozmowy	4	6	3
liczba osób w stosunku do których podjęto czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia uzależnienia	136	57	53
liczba osób, wobec których wystąpiono do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	31	56	30

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2019, 2018 i 2017 rok

Na terenie miasta Sandomierza funkcjonuje Punkt Edukacyjno-Konsultacyjny, który prowadzony jest przez Stowarzyszenie Na Rzecz Zdrowia Psychicznego oraz Oddział Rejonowy PCK w Sandomierzu i udziela bezpłatnych porad. W Punkcie porad udzielali: psycholog - psychoterapeuta, prawnik, specjalista terapii uzależnień, terapeuta uzależnień (pomoc dla członków rodzin), specjalista ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W 2019 roku udzielono łącznie 588 porad – to o 43 więcej niż w 2018 roku oraz o 70 więcej niż w 2017 roku. Specjaliści udzielili 105 porad osobom uzależnionym, 43 porady osobom współuzależnionym, 3 porady osobom uzależnionym od narkotyków, 22 porady osobom uzależnionym od leków i hazardu, 51 porad dotyczących problemów przemocy w rodzinach, 117 porad prawnych oraz 247 porad dotyczących m.in.: problemów małżeńskich, wychowawczych oraz kryzysów życiowych. W porównaniu do 2017 roku zauważyć można spadek udzielonych porad prawnych, a także porad osobom uzależnionym i współuzależnionym, osobom uzależnionym od narkotyków, leków i hazardu. Wzrost udzielonych porad można zaobserwować w przypadku problemów przemocy w rodzinie oraz problemów małżeńskich, wychowawczych oraz kryzysów życiowych, co pokazuje poniższa tabela.

Tabela 30. Liczba udzielonych porad w ramach Punktu Edukacyjno-Konsultacyjnego na przestrzeni lat 2017-2019

wyszczególnienie	2017	2018	2019
liczba udzielonych porad ogółem	518	545	588
liczba udzielonych porad osobom uzależnionym	108	85	105
liczba udzielonych porad osobom współuzależnionym	59	60	43
liczba udzielonych porad osobom uzależnionym od narkotyków	9	9	3
liczba udzielonych porad osobom uzależnionym od leków i hazardu	23	24	22
liczba udzielonych porad dotyczących problemów przemocy w rodzinach	25	47	51
liczba udzielonych porad prawnych	123	142	117
liczba udzielonych porad dotyczących m.in.: problemów małżeńskich, wychowawczych oraz kryzysów życiowych	171	178	247

Źródło: Sprawozdanie z Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Sandomierzu za lata 2017-2019

Punkt Interwencji Kryzysowej udziela pomocy wszystkim osobom potrzebującym wsparcia w sytuacjach kryzysowych. Na przestrzeni lat 2017-2019 zauważalny jest stopniowy wzrost liczby udzielanych porad w PIK. W 2019 roku osobom uzależnionym od alkoholu i osobom współuzależnionym udzielono 37 porad – to o 6 więcej niż w 2018 roku oraz o 7 więcej niż w 2017 roku.

Na terenie Sandomierza znajduje się Poradnia Leczenia Uzależnień, która świadczy usługi medyczne i terapeutyczne osobom uzależnionym od alkoholu i ich rodzinom, a także udziela poradnictwa osobom nadużywającym alkoholu, osobom uzależnionych od innych środków psychoaktywnych oraz ich rodzinom. Świadczenia te wynikają z kontraktu z Narodowym Funduszem Zdrowia. Do Poradni trafiają także osoby skierowane na terapię przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz osoby sądowo zobowiązane do poddania się leczeniu odwykowemu. Na terenie Sandomierza funkcjonuje jedna grupa Anonimowych Alkoholików „AA ODYSEUSZ”.

Komenda Powiatowa Policji współpracuje z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Sandomierzu, włączając się w działania profilaktyczne dotyczące przeciwdziałania alkoholizmowi, narkomanii oraz przemocy w rodzinie. W 2019 roku na terenie Sandomierza zabrano 10 praw jazdy za jazdę w stanie nietrzeźwości, odnotowano 7 wypadków i kolizji drogowych spowodowanych przez kierowców prowadzących po spożyciu alkoholu, 36 nietrzeźwych osób kierujących pojazdami mechanicznymi oraz 6

nietrzeźwych kierujących rowerami. W porównaniu do 2018 roku zauważalny jest spadek wypadków i kolizji drogowych spowodowanych przez kierowców prowadzących po spożyciu alkoholu oraz nietrzeźwych osób kierujących rowerami. Wzrost zauważalny jest w przypadku ilości nietrzeźwych kierujących pojazdami mechanicznymi oraz ilości zabranych praw jazdy.

Tabela 31. Dane liczbowe dotyczące naruszenia prawa i porządku publicznego na terenie miasta Sandomierza na przestrzeni lat 2017-2019

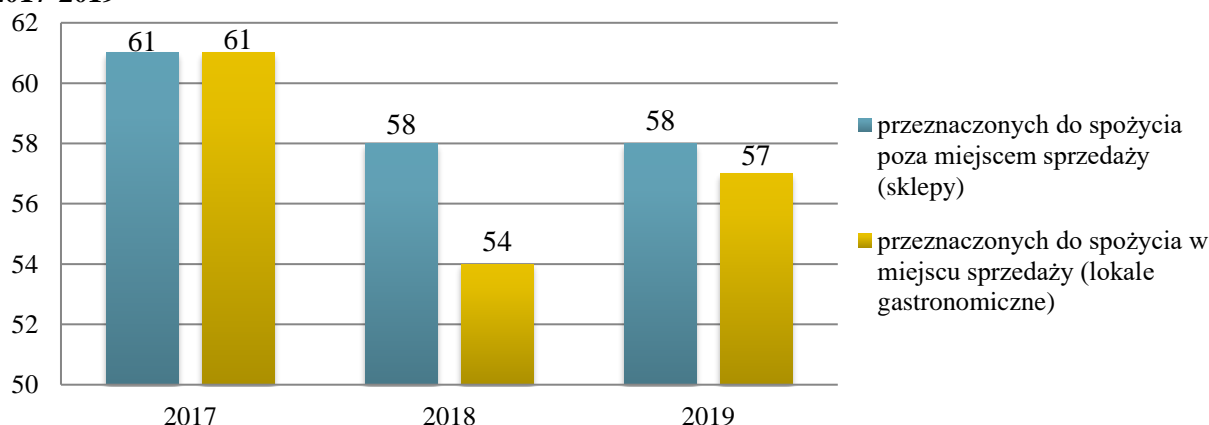
	2017	2018	2019
ilość wypadków i kolizji drogowych spowodowanych przez kierowców prowadzących po spożyciu alkoholu	8	9	7
ilość nietrzeźwych kierujących pojazdami mechanicznymi	45	31	36
ilość nietrzeźwych kierujących rowerami	7	14	6
ilość zabranych praw jazdy za jazdę w stanie nietrzeźwości	15	7	10

Źródło: dane udostępnione przez Komendę Powiatową Policji w Sandomierzu

RYNEK NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH W SANDOMIERZU

W roku 2019 na terenie Sandomierza znajdowało się łącznie 115 punktów sprzedaży napojów alkoholowych, w tym 58 przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży oraz 57 przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży. W porównaniu do 2017 roku dostrzegalny jest nieznaczny spadek liczby sklepów, w których prowadzona jest sprzedaż alkoholu. Na przestrzeni ostatnich trzech lat liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych utrzymywała się na stosunkowo stałym poziomie – w 2017 roku były łącznie 122 punkty, w 2018 roku – 112, natomiast w 2019 roku – 115.

Wykres 25. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w Sandomierzu na przestrzeni lat 2017-2019

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2019, 2018 i 2017 rok

W roku 2019 wartość alkoholu sprzedanego na terenie miasta Sandomierza wyniosła łącznie 29 027 722,10 zł, w tym 12 995 478,79 zł o zawartości alkoholu do 4,5% (oraz piwa), 4 726 126,22 zł o zawartości alkoholu od 4,5% do 18% (z wyjątkiem piwa) oraz 11 306 117,09 zł o zawartości alkoholu powyżej 18%. Są to wartości zadeklarowane w corocznym sprawozdaniu z działalności samorządu gminy w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1. Można

zauważyć, że wartość sprzedanego alkoholu w stosunku do 2017 roku wzrosła o 35,5%, natomiast w porównaniu do 2018 roku uległa zwiększeniu o 9,8%.

Rysunek 3. Wartość sprzedanego alkoholu na terenie miasta Sandomierza w latach 2017-2019

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2019, 2018 i 2017 rok

DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

W 2019 roku na terenie Sandomierza przeprowadzono „Diagnozę lokalnych zagrożeń społecznych”, w której wzięli udział dorośli mieszkańcy, uczniowie oraz sprzedawcy napojów alkoholowych. Poniżej przedstawione zostały najważniejsze wyniki badań z obszaru uzależnień.

SPOŻYWANIE ALKOHOLU I NARKOTYKÓW PRZEZ UCZNIÓW Z MIASTA SANDOMIERZA

- Po alkohol kiedykolwiek w życiu sięgnęło średnio 53% uczniów (28% z klas IV-VI, 56% z klas VII-VIII, 47% z klas gimnazjalnych oraz 83% ze szkół ponadgimnazjalnych).
- Niepokojące jest to, że codziennie lub prawie codziennie po alkohol sięga średnio 5% uczniów (2% z klas IV-VI, 8% z klas VII-VIII, 5% z klas gimnazjalnych oraz 7% ze szkół ponadgimnazjalnych).
- Jednorazowy kontakt z alkoholem miało średnio 11% uczniów (11% z klas IV-VI, 10% z klas VII-VIII, 17% z klas gimnazjalnych oraz 6% ze szkół ponadgimnazjalnych).
- Najczęściej deklarowaną okolicznością inicjacji alkoholowej było towarzystwo rodziny (17% z klas IV-VI, 27% z klas VII-VIII, 23% z klas gimnazjalnych oraz 23% ze szkół ponadgimnazjalnych).
- Alkohol jest stosunkowo łatwo dostępny dla respondentów – średnio co trzeci uczeń przyznał, że nie miałby trudności w zdobyciu alkoholu na terenie swojej miejscowości (33%).
- Zebrany materiał badawczy wykazał, że narkotyki lub dopalacze zażywał, co dziesiąty badany uczeń (3% z klas IV-VI, 12% z klas VII-VIII, 7% z klas gimnazjalnych oraz 19% ze szkół ponadgimnazjalnych).
- Niepokojący jest fakt, że średnio 4% uczniów zażywa narkotyki lub dopalacze codziennie lub prawie codziennie.
- Badania wykazały również, że narkotyki i dopalacze byłyby łatwe do zdobycia dla stosunkowo dużej części badanych – za łatwe do pozyskania uważa je średnio 19% uczniów (10% z klas IV-VI, 28% z klas VII-VIII, 22% z klas gimnazjalnych oraz 18% ze szkół ponadgimnazjalnych).
- 62% uczniów z klas IV-VI, 59% z klas VII-VIII, 62% z klas gimnazjalnych oraz 58% ze szkół ponadgimnazjalnych zdecydowanie zgadza się lub raczej zgadza się ze stwierdzeniem, że alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce, co świadczy o niskiej świadomości dotyczącej alkoholu.
- Niepokojący jest także fakt, iż średnio co piąty badany uczeń zdecydowanie zgadza się ze stwierdzeniem, że palenie papierosów jest modne w ich szkole, a 18% jest zdania, że picie alkoholu pomaga się wyluzować i zapomnieć o problemach.

SPOŻYWANIE ALKOHOLU I NARKOTYKÓW PRZEZ DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW MIASTA SANDOMIERZA

- Spożywanie alkoholu zadeklarowało większość respondentów (94%), w tym picie ryzykowne, szkodliwe lub wskazujące na uzależnienie dotyczy 60% badanych, którzy piją kilka razy w tygodniu. Jest to zatem znaczny odsetek mieszkańców zagrożonych uzależnieniem.
- 14% respondentów ma w swoim otoczeniu osoby, który w ich ocenie są uzależnione od leków, natomiast prawie co drugi badany (46%) nie jest tego pewien, ale ma co do tego podejrzenia.
- Żaden z mieszkańców nie zna miejsc w swojej miejscowości, gdzie można kupić narkotyki lub dopalacze.
- Co dziesiąty badany mieszkaniec jest zdania, że osoby nieletnie mogą z łatwością kupić alkohol w lokalnych sklepach oraz twierdzi, że alkohol zawarty w piwie jest mniej szkodliwy niż ten zawarty w wódce.

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej powyżej analizy oraz przeprowadzonych badań, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- zagrożenie wystąpienia przemocy w rodzinach dotkniętych problemami uzależnień,
- spożywanie alkoholu z dużą częstotliwością wskazującą na ryzyko uzależniania lub uzależnienie wśród znacznej części dorosłych mieszkańców,
- dostępność alkoholu oraz narkotyków dla młodych mieszkańców Miasta oraz niska świadomość w niektórych kwestiach dotyczących spożywania alkoholu, palenia papierosów i zażywania narkotyków lub dopalaczy,
- wzrost liczby rodzin, którym przyznano pomoc z powodu alkoholizmu,
- wzrost liczby odnotowanych osób kierujących pojazdem po spożyciu alkoholu oraz zabranych praw jazdy za jazdę pod wpływem alkoholu,
- niepokojąca liczba uczniów spożywająca alkohol, w tym część robi to codziennie.

Korelacje

Płaszczyznami, szczególnie powiązаныmi z dziedziną „Profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych” są:

- wspieranie rodziny – przede wszystkim w kontekście negatywnego wpływu zjawiska uzależnienia na prawidłowe pełnienie ról rodzicielskich, zapewnienie stabilnego środowiska wychowawczego oraz wypełnianie funkcji opiekuńczo-wychowawczej przez rodzinę. Życie w chronicznym stresie i zagrożeniu przemocą w przypadku np. żon alkoholików często prowadzi do znacznego obniżenia ich sprawności psychofizycznej i do zaburzeń emocjonalnych. Zachowanie osób uzależnionych często nacechowane jest przemocą, agresją, zaniedbywaniem podstawowych obowiązków rodzinnych, przyczynia się do destrukcji życia ich rodzin, zaburzeń zdrowia somatycznego i psychicznego oraz stygmatyzacji społecznej. Zagrożeniem są także uszkodzenia rozwoju psychofizycznego dzieci i młodzieży pijących alkohol oraz używających środki psychoaktywne,
- ubóstwo – małżonkowie i najbliżsi osób uzależnionych często doświadczają niedostatku materialnego z powodu utraty zdolności do pracy lub niskich wynagrodzeń czy dużych wydatków, np. na alkohol.
- promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu – osoby uzależnione na skutek postępującej degradacji psychofizycznej tracą zdolność do efektywnego funkcjonowania w rolach społecznych i zawodowych, tracą posiadane miejsca pracy i mają ograniczone zdolności do skutecznego poszukiwania zatrudnienia,
- przeciwdziałanie przemocy w rodzinie – przede wszystkim poprzez bardzo częste współwystępowanie zjawiska przemocy w rodzinach z problemem alkoholowym,

- zdrowie psychiczne – przede wszystkim poprzez bardzo częste współwystępowanie zjawiska przemocy w rodzinach z problemem alkoholowym.

Cele operacyjne

CEL OPERACYJNY NR 1 - zwiększenie dostępności do różnorodnej pomocy dla osób uzależnionych i zagrożonych uzależnieniem oraz ich rodzin, a także wspomaganie działalności podmiotów służących rozwiązywaniu problemów społecznych.

Lp.	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
1	Współpraca międzyinstytucjonalna w zakresie pomocy osobom uzależnionym i członkom ich rodzin w obszarze leczenia uzależnień.	Liczba działań podjętych w ramach współpracy międzyinstytucjonalnej w obszarze leczenia uzależnień.
2	Udzielanie porad osobom uzależnionym i współuzależnionym w ramach Punktu Interwencji Kryzysowej.	Liczba udzielonych porad dla osób uzależnionych i ich rodzin.
3	Motywowanie osób uzależnionych i współuzależnionych do podjęcia terapii w placówkach leczenia odwykowego typu stacjonarnego i ambulatoryjnego.	Liczba osób, wobec których podjęte zostały rozmowy motywujące.
4	Organizowanie szkoleń dla członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i innych grup zawodowych z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień.	Liczba uczestników zorganizowanych szkoleń z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień.
5	Udzielanie pomocy materialnej rodzinom z problemem uzależnienia po przeprowadzaniu wywiadów środowiskowych.	Liczba rodzin, którym udzielona została pomoc materialna.
6	Kierowanie do sądu wniosków o zobowiązanie osób uzależnionych do podjęcia leczenia odwykowego.	Liczba wniosków skierowanych do sądu.
7	Kontynuowanie prowadzenia Punktu Edukacyjno-Konsultacyjnego dla osób uzależnionych od alkoholu, narkotyków i ich rodzin.	Liczba udzielonych porad dla osób uzależnionych i ich rodzin.
8	Współpraca z Poradnią Leczenia Uzależnień w zakresie terapii osób uzależnionych.	Liczba udzielonych porad dla osób uzależnionych i ich rodzin.
9	Kontynuowanie prowadzenia na terenie Miasta grupy samopomocowej „AA ODYSEUSZ”.	Liczba członków grup samopomocowych funkcjonujących na terenie Miasta.

Wdrażanie

Realizatorzy	Źródła finansowania
OPS, GKRPA,UM, grupa AA, NGO, Punkt Edukacyjno-Konsultacyjny, placówki ochrony zdrowia, Poradnia Leczenia Uzależnień.	Środki własne, środki pozyskane z Unii Europejskiej, NFZ.

CEL OPERACYJNY NR 2 – wdrażanie systemu profilaktyki dla dzieci i młodzieży w zakresie uzależnienia od substancji psychoaktywnych.

Lp.	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
1	Organizowanie i finansowanie w szkołach programów profilaktycznych rekomendowanych przez PARPA, ORE, KBdsPN, IPIŃ związanych z tematyką uzależnień.	Liczba uczestników rekomendowanych programów profilaktyki.
2	Organizowanie i finansowanie w szkołach warsztatów i innych form edukacyjnych uwzględniających zagadnienia dotyczące uzależnień.	Liczba uczestników warsztatów i innych form edukacyjnych.
3	Realizacja szkoleń dla właścicieli punktów sprzedaży napojów alkoholowych i dla sprzedawców dotyczącego konsekwencji prawnych, moralnych i społecznych wynikających z nieodpowiedzialnej sprzedaży alkoholu, przy szczególnym uwzględnieniu treści Ustawy z dnia 26 X 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.	Liczba właścicieli punktów sprzedaży napojów alkoholowych oraz sprzedawców objętych szkoleniami.
4	Prowadzenie kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych w zakresie przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.	Liczba przeprowadzonych kontroli.
5	Organizowanie wypoczynku z programem socjoterapeutycznym profilaktycznym dla dzieci z rodzin dotkniętych problemami uzależnień.	Liczba dzieci biorących udział w wypoczynku z programem socjoterapeutycznym i profilaktycznym.
6	Wspieranie i finansowanie działalności Świetlicy Środowiskowej dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym.	Liczba osób uczestniczących w zajęciach prowadzonych przez Świetlicę.

Wdrażanie

Realizatorzy	Źródła finansowania
OPS, GKRPA, placówki oświatowe, NGO, UM, SCK, MBP, Świetlica Środowiskowa, Placówka Wsparcia Dziennego „Przystanek Błonie”.	Środki własne, GKRPA, NFZ.

CEL OPERACYJNY NR 3 – zwiększenie poziomu wiedzy w zakresie zagrożeń związanych ze spożywaniem alkoholu, promowanie zdrowego i aktywnego stylu życia wolnego od uzależnień oraz rozwijanie świadomości mieszkańców na temat dostępnych form pomocy w przypadku problemu uzależnień.

Lp.	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
1	Podnoszenie poziomu wiedzy kadry pomocy społecznej oraz edukacji w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom.	Liczba pracowników pomocy społecznej i placówek oświatowych uczestniczących w szkoleniach

		w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom.
2	Udział w ogólnopolskich oraz lokalnych kampaniach i akcjach informacyjno-edukacyjnych, skierowanych do różnych grup odbiorców służących profilaktyce i rozwiązywaniu problemów uzależnień.	Liczba działań podjętych w ramach ogólnopolskich i lokalnych kampanii informacyjno-edukacyjnych
3	Podjęcie wśród pracowników podstawowej opieki zdrowotnej działań edukacyjnych, mających na celu umożliwienie wczesnego wykrywania choroby alkoholowej – wdrażanie programów wczesnego rozpoznawania i interwencji (WRKI) wobec osób pijących alkohol ryzykownie i szkodliwie.	Liczba wdrożonych programów WRKI.
4	Prowadzenie działań edukacyjnych na rzecz przeciwdziałania nietrzeźwości kierowców.	Liczba działań i inicjatyw podjętych na rzecz przeciwdziałania nietrzeźwości kierowców.
5	Przeprowadzenie diagnozy problemów społecznych w zakresie uzależnień, przemocy i innych problemów społecznych.	Liczba przeprowadzonych diagnoz. Liczba osób biorących udział w badaniach.

Wdrażanie

Realizatorzy	Źródła finansowania
OPS, GKRPA, UM, NGO, UM, SCK, KPP, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia.	Środki własne, środki pozyskane z Unii Europejskiej, budżet państwa.

1.5. PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY W RODZINIE

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Przemoc jest intencjonalnym i zamierzonym działaniem człowieka, które ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary. Definicja przemocy w rodzinie wg ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie mówi, że: „przemoc w rodzinie należy rozumieć jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa albo dobra osobiste osób najbliższych lub innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.

Przemoc jest jednym ze zjawisk współwystępujących z innymi problemami funkcjonowania rodziny. W celu rozwiązania problemu przemocy należy podejmować interwencje socjalne i psychologiczne niezależnie od możliwości podejmowania działań prawnych. Działaniami mającymi na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie zajmuje się Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Zespół interdyscyplinarny realizuje działania określone w gminnym programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie. Zadaniem zespołu interdyscyplinarnego jest integrowanie i koordynowanie działań podmiotów, o których mowa w art. 9a ust. 3 i 5, oraz specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności przez:

- 1) diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie;
- 2) podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku;
- 3) inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie;
- 4) rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym;
- 5) inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie¹³.

Działania mające na celu przeciwdziałanie przemoc w rodzinie oraz ochronę ofiar tej przemocy zawarte zostały w *Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016-2020* przyjętym uchwałą Rady Miasta Sandomierza Nr XXI/204/2016 z dnia 3 lutego 2016 roku. Celem głównym Programu jest minimalizacja skali zjawiska przemocy na terenie Gminy Sandomierz, poprzez spójne działania interdyscyplinarne, ochronę ofiar przemocy w rodzinie oraz skuteczne oddziaływanie na jej sprawców. Osiągnięcie głównego celu będzie możliwe poprzez realizację celów szczegółowych:

- Poszerzanie wiedzy i świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie. Uważliwanie lokalnej społeczności na problematykę krzywdzenia słabszych.
- Zapewnienie kompleksowej pomocy osobom, rodzinom dotkniętym przemocą.
- Podnoszenie kompetencji służb zajmujących się pomocą osobom, rodzinom dotkniętym przemocą.
- Intensyfikacja współpracy między instytucjami i organizacjami w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie¹⁴.

Zespół Interdyscyplinarny w 2019 roku składał się z 27 członków i odbył 4 posiedzenia, a w ramach procedury „Niebieska Karta” zostało zwołanych 195 grup roboczych. W porównaniu do 2017 roku liczba zwołanych grup roboczych wzrosła o 110, natomiast w stosunku do 2018 roku uległa zwiększeniu o 123. W trakcie posiedzeń Zespół Interdyscyplinarny zajmował się omawianiem bieżących spraw Zespołu, przedstawiał raporty zjawiska przemocy, ustalano tematykę szkoleń, przedstawiano nowe informacje z zakresu zjawiska przemocy.

W 2019 roku do przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie wpłynęły 123 formularze „Niebieska Karta”. W porównaniu do poprzednich lat zauważalny jest wzrost liczby formularzy wszczynających procedurę, gdyż w 2017 roku wszczęto ich o 45 mniej, natomiast w 2018 roku o 18 mniej. Główną instytucją wszczynającą procedurę na przestrzeni analizowanych lat była Komenda Powiatowa Policji w Sandomierzu. Następnie w kolejności znajduje się Ośrodek Pomocy Społecznej, przedstawiciele oświaty oraz Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Tabela 32. Dane statystyczne dotyczące procedury „Niebieskie Karty” w latach 2017-2019

wyszczególnienie	2017	2018	2019
liczba formularzy „Niebieska Karta ” wszczynających procedurę	78	105	123
Instytucja wszczynająca procedurę:			
Komenda Powiatowa Policji	69	97	116
GKRPA	1	1	1
OPS	7	6	3
Przedstawiciele oświaty	1	1	3

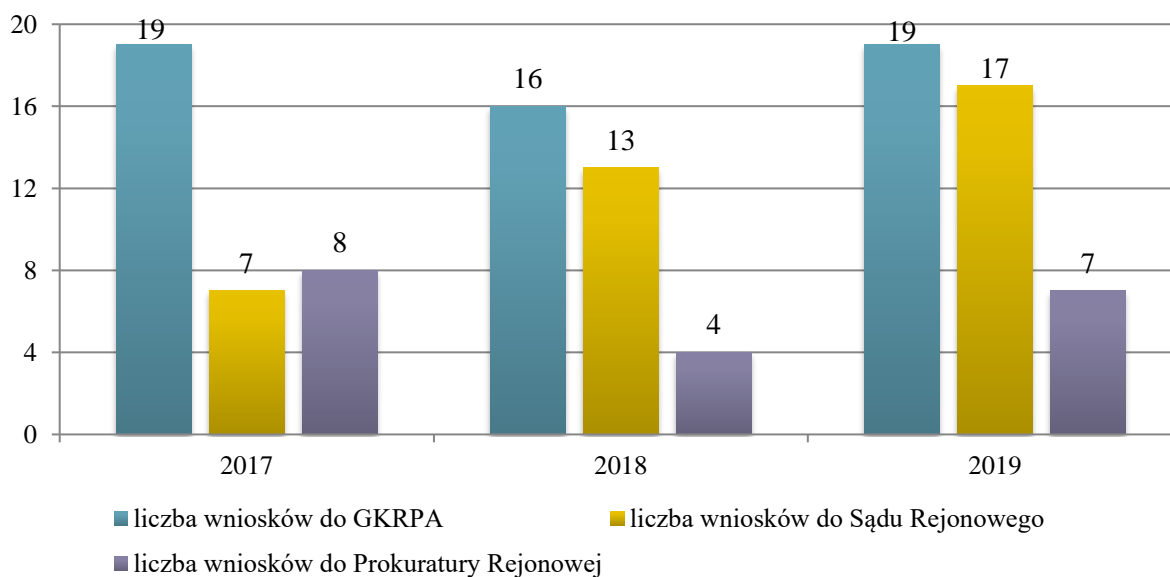
Źródło: Sprawozdanie z działalności Zespołu Interdyscyplinarnego za lata 2017-2019

¹³Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

¹⁴ Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016-2020

W 2019 roku zostały zakończone procedury NK w przypadku 99 kart z czego 33 Niebieskie Karty były sporządzone w 2018 roku. W 2019 roku skierowano 19 wniosków do GKRPA o podjęcie działań zgodnie z kompetencjami oraz 17 wniosków do Sądu Rejonowego w Sandomierzu o wgląd w sytuację rodziny i 7 zawiadomień do Prokuratury Rejonowej w Sandomierzu o podejrzeniu stosowania przemocy, znęcania się. W 2018 roku skierowano 16 wniosków do GKRPA, 13 do Sądu Rejonowego oraz 4 zawiadomienia do Prokuratury Rejonowej, natomiast w 2017 roku – 19 wniosków do Komisji, 7 do Sądu oraz 8 do Prokuratury Rejonowej. Warto zauważyć, że liczba wniosków kierowanych do Sądu Rejonowego w Sandomierzu uległa znacznemu zwiększeniu od 2017 roku, natomiast liczba wniosków do GKRPA ulega wahaniom.

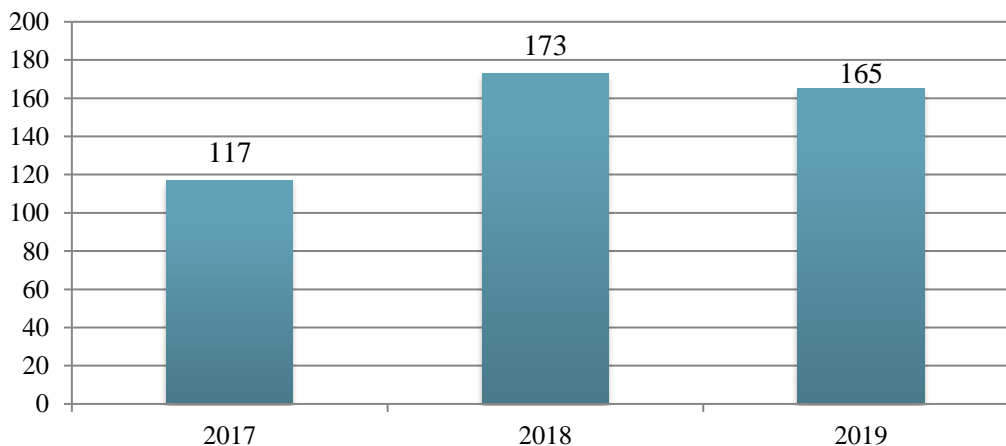
Wykres 26. Liczba wniosków do GKRPA o podjęcie działań, Sądu Rejonowego o wgląd w sytuację rodzin oraz do Prokuratury Rejonowej na przestrzeni lat 2017-2019

Źródło: Sprawozdanie z działalności Zespołu Interdyscyplinarnego za lata 2017-2019

Z informacji Komendy Powiatowej Policji w Sandomierzu wynika, że w 2019 roku odnotowano 165 wezwań i interwencji spowodowanych przemocą domową wywołaną nadużywaniem alkoholu – to aż o 48 więcej niż w 2017 roku oraz o 8 mniej niż w 2018 roku.

Wykres 27. Ilość wezwań i interwencji spowodowanych przemocą domową wywołaną nadużywaniem alkoholu na przestrzeni lat 2017-2019

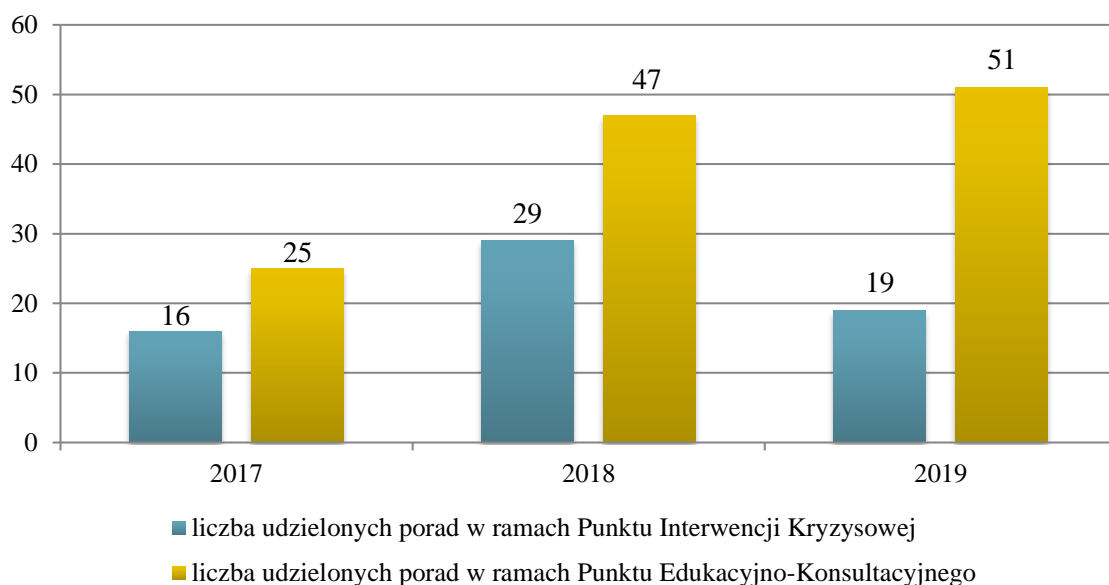

Źródło: dane udostępnione przez Komendę Powiatową Policji w Sandomierzu

W strukturach Ośrodka Pomocy Społecznej funkcjonuje Punkt Interwencji Kryzysowej, w którym dyżury pełnią: psycholog, pedagog, instruktor terapii uzależnień oraz radca prawny. Po pomoc do PIK-u zgłaszały się zarówno osoby doznające przemocy, jak i sprawcy przemocy, osoby uzależnione i współuzależnione, mające szeroko rozumiane problemy rodzinne. W 2019 roku udzielono 19 porad dla ofiar przemocy, w 2018 roku – 29 porad, natomiast w 2017 roku – 16.

Osoby z problemem przemocy w rodzinie po pomoc mogą się zgłosić także do Punktu Edukacyjno-Konsultacyjnego. W 2019 roku udzielono w nim 51 porad dotyczących problemów przemocy w rodzinach, w 2018 roku – 47, natomiast w 2017 roku – 25.

Wykres 28. Liczba udzielonych porad w Punkcie Interwencji Kryzysowej oraz Punkcie Edukacyjno-Konsultacyjnym na przestrzeni lat 2017-2019

Źródło: Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Sandomierzu za lata 2017-2019, Sprawozdanie z Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Sandomierzu za lata 2017-2019

Członkowie GKRPA kontaktowali się z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie oraz osobami stosującymi przemoc. W 2019 roku członkowie Komisji skontaktowali się z dwoma osobami doznającymi przemocy oraz 26 osobami stosującymi przemoc w rodzinie. W porównaniu do lat poprzednich, Komisja kontaktowała się z porównywalną liczbą osób dotkniętych problemem przemocy, natomiast zauważalny jest znaczny wzrost liczby osób stosujących przemoc, z którymi kontaktowali się członkowie GKRPA.

Tabela 33. Liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie oraz stosujących przemoc, z którymi kontaktowali się członkowie GKRPA w Sandomierzu w latach 2017-2019

wyszczególnienie	2017	2018	2019
osoby doznające przemocy w rodzinie	1	3	2
osoby stosujące przemoc w rodzinie	1	5	26

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 ZA 2017, 2018 i 2019 rok

W zakresie poszerzania wiedzy i świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie, partnerzy oraz realizatorzy *Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie* organizowali lub współorganizowali konkursy, kampanie społeczne oraz akcje edukacyjne.

DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Poniżej przedstawione zostały najważniejsze wyniki badań w zakresie problemu przemocy w rodzinie wśród uczniów szkół z miasta Sandomierza oraz jego dorosłych mieszkańców.

PROBLEM PRZEMOCY W RODZINIE WŚRÓD UCZNIÓW Z MIASTA SANDOMIERZA

- Doświadczenie przemocy fizycznej w szkole ze strony innych uczniów zadeklarowało 43% badanych (48% z klas IV-VI, 44% z klas VII-VIII, 45% z klas gimnazjalnych oraz 35% z klas ponadgimnazjalnych).
- Niepokojący jest fakt, że aż 12% uczniów doświadcza przemocy fizycznej codziennie (6% z klas IV-VI, 19% z klas VII-VIII, 13% z klas gimnazjalnych oraz 12% z klas ponadgimnazjalnych), natomiast 8% uczniów doświadcza jej kilka razy w tygodniu (12% z klas IV-VI, 6% z klas VII-VIII, 9% z klas gimnazjalnych oraz 6% z klas ponadgimnazjalnych).
- Doświadczenie przemocy psychicznej w szkole ze strony innych uczniów zadeklarowało 53% badanych (55% z klas IV-VI, 58% z klas VII-VIII, 56% z klas gimnazjalnych oraz 43% z klas ponadgimnazjalnych).
- Niepokojący jest fakt, że aż 14% uczniów doświadcza przemocy psychicznej codziennie (9% z klas IV-VI, 19% z klas VII-VIII, 16% z klas gimnazjalnych oraz 11% z klas ponadgimnazjalnych), natomiast 10% uczniów doświadcza jej kilka razy w tygodniu (11% z klas IV-VI, 11% z klas VII-VIII, 10% z klas gimnazjalnych oraz 7% z klas ponadgimnazjalnych).
- Co dziesiąty uczeń odpowiedział, że zdecydowanie nie czuje się bezpiecznie w swojej szkole, a co dziewiąty nie czuje się raczej bezpiecznie.
- Na podstawie deklaracji badanych możemy stwierdzić, że problem przemocy w szkole występuje na wysokim poziomie – 21% uczniów boi się niektórych uczniów ze swojej szkole (28% z klas IV-VI, 19% z klas VII-VIII, 25% z klas gimnazjalnych oraz 14% z klas ponadgimnazjalnych).
- Na otrzymywanie złośliwych komentarzy wskazało średnio 30% uczniów, a na otrzymywanie wiadomości z przezwiskami i obelgami – 31%. Często uczniowie doświadczałam włamań na konto np. na portalu społecznościowym – blisko co czwarty badany uczeń.

PROBLEM PRZEMOCY W RODZINIE WŚRÓD DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW MIASTA SANDOMIERZA

- Jak wynika z zebranego materiału badawczego, na znajomość kogoś w swoim otoczeniu, kto doświadcza przemocy w rodzinie wskazało 12% badanych, natomiast co trzeci ankietowany nie jest pewny, czy zna taką osobę, ale ma co do tego podejrzenia (34%).
- Analiza materiału badawczego pod kątem stosowania kar fizycznych wobec dzieci pozwala zauważyć, że żaden z mieszkańców biorących udział w badaniu nie uważa, że aby prawidłowo wychować dziecko, należy od czasu do czasu dawać mu klapsa, a wszyscy są zdania, że stosowanie kar fizycznych w stosunku do dziecka powinno być zakazane prawem.
- Mieszkańcy mają świadomość na temat przemocy o czym świadczy między innymi to, że 98% uważa, że przemoc w rodzinie to nie prywatna sprawa, wszyscy twierdzą, że przemoc jest nie tylko wtedy, gdy widoczne są ślady na ciele ofiary.
- Respondentom zostało również zadane pytanie o to, czy znają kogoś w swoim otoczeniu kto padł ofiarą cyberprzemocy – jak wynika z udzielonych odpowiedzi, 4% ma takie osoby, a 46% osób nie jest pewnych, ale ma co do tego podejrzenia.

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej analizy oraz przeprowadzonych badań, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- znajomość kogoś w swoim otoczeniu doświadczającego przemocy domowej lub podejrzenie co do tego przez znaczną część mieszkańców biorących udział w badaniu ankietowym,
- znaczna część dzieci i młodzieży deklarująca brak poczucia bezpieczeństwa w swojej szkole oraz mająca w szkole osoby, których się boi,
- doświadczenie przemocy psychicznej i fizycznej znacznej części uczniów, w tym bardzo duży odsetek doznający jej codziennie i kilka razy w tygodniu,
- wzrost liczby wszczętych formularzy „Niebieska Karta”.

Korelacje

Dziedzinami szczególnie powiązаныmi z obszarem „Przeciwdziałania przemocy w rodzinie” są:

- wspieranie rodziny – działania instytucji zaangażowanych w pracę z rodziną, profilaktyka wystąpienia przemocy poprzez bezpłatny dostęp do poradnictwa specjalistycznego, poradnictwa rodzinnego i terapii, usługi asystenta rodziny, oddziaływań profilaktycznych wpływają wzmacniająco na funkcjonowanie rodziny zmniejszając ryzyko wystąpienia dysfunkcji, w tym zachowań przemocowych w rodzinie, ale pozwalają także podejmować wczesną interwencję i udzielanie stosownej pomocy w sytuacji zdiagnozowania problemu przemocy w rodzinie,
- profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych – przede wszystkim poprzez wpływ skuteczności profilaktyki nadużywania alkoholu, a tym samym zapobieganie wystąpieniu czynników osłabiających relacje rodzinne i jednocześnie sprzyjających wystąpieniu przemocy w rodzinie,
- aktywność i integracja społeczna seniorów – wzmacnianie pozycji osób starszych poprzez promowanie projektów rozwijających integrację międzypokoleniową, co sprzyja podmiotowemu traktowaniu seniorów w ich otoczeniu, powyższe działania mogą wpłynąć na obniżenie ryzyka wystąpienia negatywnych zachowań wobec seniorów, w tym stosowania przemocy w rodzinie,
- ubóstwo oraz promocja zatrudnienia – brak poczucia bezpieczeństwa ekonomicznego, powoduje narastanie napięcia związanego z utratą stałego dochodu przyczyniając się do powstania okoliczności sprzyjających odczuwaniu braku wpływu na otaczającą rzeczywistość, tym samym sprzyjając wystąpieniu zachowań przemocowych w rodzinie,
- edukacja – poprzez wpływ działań edukacyjnych z zakresu bezpiecznego życia w rodzinie, kształtowania relacji bez przemocy, a także przekazywanie wiedzy o instytucjach pomagających w sytuacji przemocy w rodzinie kierowanych do dzieci i młodzieży, uczniowie zyskują wiedzę podnoszącą świadomość ich praw oraz będą potrafili poszukiwać pomocy w sytuacji przemocy w rodzinie. Ponadto szkoła powinna pełnić aktywną rolę obserwatora funkcjonowania dziecka oraz instytucji mającej możliwość reakcji w sytuacji przemocy w rodzinie wobec ucznia,
- ochrona zdrowia – poprzez udzielanie pomocy medycznej i właściwe reagowanie w sytuacji kontaktu osoby dotkniętej przemocą w rodzinie z instytucjami ochrony zdrowia, w połączeniu z niezwłocznym udzieleniem pomocy przez instytucje realizujące pomoc w formie interwencji kryzysowej zwiększy się skuteczność reagowania wskazanych instytucji w sytuacji przemocy w rodzinie.

Cele operacyjne

CEL OPERACYJNY NR 1 - zwiększenie poziomu wiedzy i świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie oraz skali reakcji mieszkańców na obserwowane przejawy przemocy w rodzinie.

Lp.	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
1	Prowadzenie działań informacyjno–edukacyjnych dla rodziców w celu podnoszenia ich kompetencji wychowawczych oraz promowania metod wychowawczych bez użycia przemocy.	Liczba rodziców uczestniczących w spotkaniach informacyjno-edukacyjnych oraz szkoleniach.
2	Organizacja spotkań informacyjno–edukacyjnych oraz szkoleń z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla pracowników instytucji publicznych.	Liczba pracowników instytucji publicznych uczestniczących w spotkaniach informacyjno-edukacyjnych oraz szkoleniach.
3	Organizowanie lokalnych kampanii społecznych przeciw przemocy w rodzinie.	Liczba zorganizowanych kampanii społecznych przeciw przemocy w rodzinie.
4	Prowadzenie działań edukacyjnych skierowanych do dzieci i młodzieży dotyczących przemocy/agresji – realizacja warsztatów psychoedukacyjnych.	Liczba uczestników warsztatów psychoedukacyjnych w szkole.
5	Realizowanie programów rekomendowanych skoncentrowanych na zjawisku przemocy rówieśniczej w placówkach oświatowych.	Liczba uczestników programów rekomendowanych w szkołach.

Wdrażanie

Realizatorzy	Źródła finansowania
OPS, Zespół Interdyscyplinarny, NGO, GKRPA, UM, KPP, SCK, MBP, placówki oświatowe.	Środki własne, budżet państwa.

CEL OPERACYJNY NR 2 –zapewnienie pomocy i poszerzenie oferty wsparcia skierowanej do osób i rodzin dotkniętych problemem przemocy w rodzinie.

Lp.	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
1	Organizacja szkoleń dla pracowników instytucjonalnych w zakresie przepisów prawa regulujących problematykę przemocy w rodzinie oraz procedury „Niebieskie Karty”.	Liczba uczestników szkoleń w zakresie przepisów prawa regulujących problematykę przemocy w rodzinie oraz procedury „Niebieskie Karty”.
2	Bezpośrednia pomoc osobom w sytuacji przemocy w rodzinie, w tym interwencja kryzysowa, udzielanie pomocy finansowej, psychologicznej i prawnej.	Liczba osób doświadczających przemocy w rodzinie, którym została udzielona bezpośrednia pomoc na przykład w postaci interwencji kryzysowej, pomocy finansowej, psychologicznej i prawnej.

3	Kierowanie do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.	Liczba osób stosujących przemoc, skierowanych do udziału w programach edukacyjno-korekcyjnych.
4	Udzielanie pomocy w ramach procedury „Niebieskie Karty”.	Liczba uruchomionych procedur „Niebieskie Karty”.

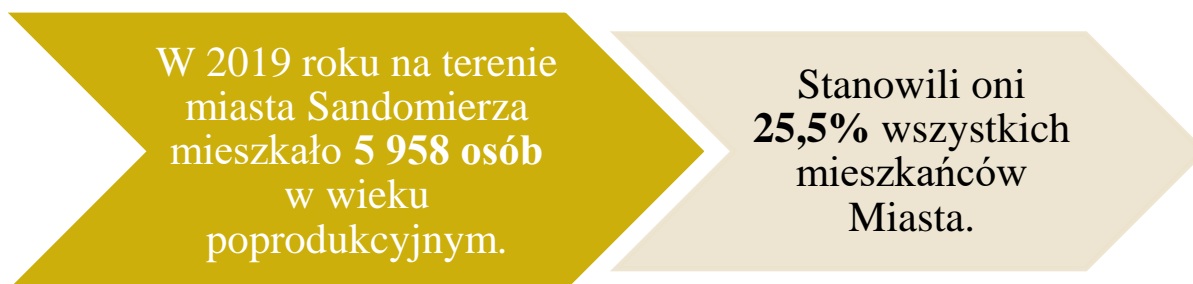
Wdrażanie

Realizatorzy	Źródła finansowania
OPS, UM, Zespół Interdyscyplinarny, KPP, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia, NGO, GKRPA, PCPR, Sąd Rejonowy, PIK, Punkt Edukacyjno-Konsultacyjny.	Środki własne, budżet państwa, środki europejskie.

1.6. AKTYWNOŚĆ I INTEGRACJA SPOŁECZNA SENIORÓW

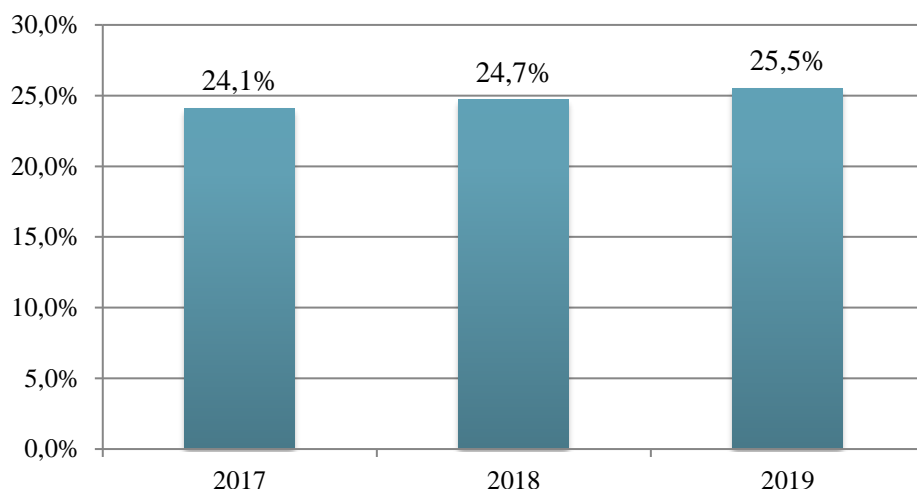
Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Aktywność i integracja społeczna seniorów stanowią niezwykle ważny i wymagający obszar dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Dzięki postępowi medycznemu żyjemy coraz dłużej, coraz dłużej chcemy być aktywni i korzystać z życia w pełni. Pomimo tego w starszych osobach często nie dostrzega się potencjału i korzyści płynących dla społeczności lokalnej. Należy pamiętać, że to właśnie seniorzy dzięki swej wiedzy i życiowemu doświadczeniu mogą stanowić niezwykle cenne źródło nauki dla młodych pokoleń. Równie często projektując infrastrukturę rekreacyjną pomija się potrzeby osób starszych, co negatywnie wpływa na ich samopoczucie, a co za tym idzie – na ich odbiór przez resztę społeczeństwa. Należy kreować zupełnie nowy wizerunek osoby starszej – jako osoby aktywnej, sprawnej i będącej pełnoprawnym obywatelem Miasta.

Na przestrzeni lat 2017-2019 można zauważyć systematyczny wzrost udziału osób, które ukończyły 60 lat w populacji ogólnej. Zjawisko nazywane starzejącym się społeczeństwem ma miejsce zarówno w Polsce, jak i w większości uprzemysłowionych krajów. Niesie to za sobą konieczność intensyfikacji działań skierowanych w stronę wsparcia i integracji seniorów. W 2019 roku osoby w wieku poprodukcyjnym stanowiły 25,5% wszystkich mieszkańców Miasta. W porównaniu do roku 2017 udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności wzrósł o 1,4 pp.

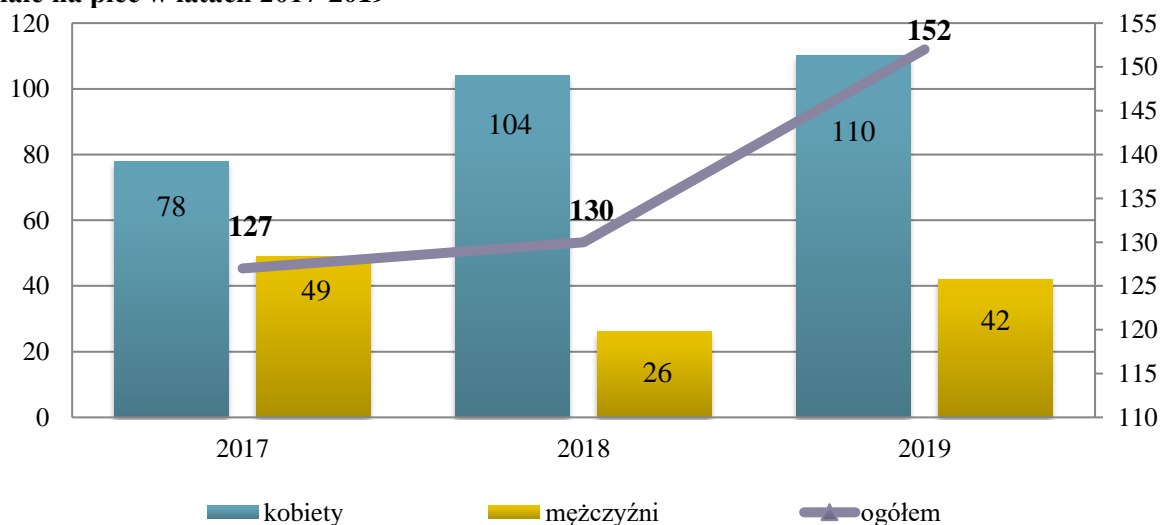
Wykres 29. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności na przestrzeni lat 2017-2019

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Ogólna liczba osób korzystających z pomocy społecznej w wieku poprodukcyjnym w 2019 roku wyniosła 152 osoby. Zdecydowaną większość stanowiły kobiety – 72,4% (110 osób), natomiast korzystających ze wsparcia mężczyzn było 42 (27,6%). Ogólna liczba osób w wieku poprodukcyjnym, korzystająca z pomocy społecznej w porównaniu do roku 2018 uległa zwiększeniu o 22 osoby.

Wykres 30. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej w podziale na płeć w latach 2017-2019

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019, 2018 i 2017 rok

Osobom starszym, które nie są w stanie samodzielnie funkcjonować w życiu codziennym przysługuje prawo do opieki w Domu Pomocy Społecznej. W pierwszej kolejności taką opiekę zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa powinna zapewnić rodzina. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej koszty pobytu w DPS pokrywa zainteresowany w wysokości 70% swojego dochodu (najczęściej jest to renta bądź emerytura). Uzupełnienie kwoty do 100% (całkowite koszty utrzymania) to zadanie rodziny bądź gminy, gdy rodzina nie jest wydolna finansowo. Pobyt w Niepublicznym Domu Seniora opłacany jest przez samych jego pensjonariuszy ze środków własnych (rent, emerytur, oszczędności, dochodów z innych tytułów), bądź przez rodzinę osoby tam przebywającej.

W Sandomierzu od 1993 roku funkcjonuje Dom Pomocy Społecznej. Ośrodek Pomocy Społecznej w Sandomierzu w 2019 roku poniósł odpłatność za pobyt w DPS 41 mieszkańców na łączną kwotę 840 036zł. W porównaniu do poprzednich lat liczba osób, za którą poniesiono opłatę uległa nieznacznemu zwiększeniu. Szczegółowe dane dotyczące odpłatności za pobyt w Domu Pomocy Społecznej na przestrzeni lat 2017-2019 znajdują się w tabeli poniżej.

Tabela 34. Odpłatność Miasta za pobyt w Domu Pomocy Społecznej na przestrzeni lat 2017-2019

wyszczególnienie	2017	2018	2019
liczba osób	39	38	41
kwota świadczeń (zł)	678 551	814 598	840 036

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 i 2018 rok

Na terenie Miasta realizowany jest Program „Aktywny Senior”, którego głównym celem jest poprawa jakości życia seniorów poprzez ich uczestnictwo w życiu społecznym, szczególnie w obszarze edukacji, zdrowia, kultury i sztuki, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

Samotnie mieszkający, niesamodzielnymi, niepełnosprawnymi mieszkańcy w wieku 65+ mają możliwość korzystania z „Teleopieki”. Jest to system działający w domu podopiecznego przez 24 godziny na dobę, 365 dni w roku. Osoba zostaje wyposażona w tzw. „przycisk życia” w formie opaski, który w razie zagrożenia po naciśnięciu powoduje automatyczne uruchomienie połączenia w trybie głośnomówiącym z centrum monitoringu, gdzie operator decyduje o stosownym rodzaju interwencji. W 2019 roku dokonano zakupu 42 urządzeń do systemu Teleopieki, które przekazane zostały mieszkańcom Sandomierza.

Od marca 2016 roku do marca 2019 roku w Sandomierzu prężnie działała Sandomierska Rada Seniorów przyjęta uchwałą nr XXII/209/2016 Rady Miasta Sandomierza z dnia 2 marca 2016 roku w sprawie powołania Sandomierskiej Rady Seniorów oraz nadania jej Statutu szczegółowo określa organizację, cel powołania oraz zasady działania Sandomierskiej Rady Seniorów. Pomimo zakończonej kadencji Sandomierskiej Rady Seniorów wciąż osoby starsze mają obszerną propozycję zajęć, spotkań, integracji oferowaną przez Klub Seniora oraz Sandomierskiego Uniwersytet III Wieku.

Klub Seniora funkcjonuje w strukturze Sandomierskiego Centrum Kultury, które posiada bogatą ofertę skierowaną do seniorów, są to m. in. zajęcia z podstaw informatyki, aerobiku, tańca, zajęć pływackich, muzycznych. Seniorzy aktywnie uczestniczą w kulturalnych i sportowych wydarzeniach Miasta.

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z analizy sytuacji, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- zagrożenie izolacją społeczną i samotnością osób starszych,
- stały wzrost na przestrzeni lat udziału osób starszych w ogólnej liczbie ludności.

Korelacje

Dziedzinami szczególnie powiązаныmi z obszarem „Aktywność i integracja seniorów” są:

- wsparcie osób niepełnosprawnych – przede wszystkim poprzez związane z wiekiem i starzeniem się organizmu, stopniowe i postępujące ograniczenie pełnej sprawności i samodzielności w codziennym funkcjonowaniu i konieczność zapewnienia adekwatnej pomocy,
- zdrowie psychiczne – przede wszystkim w kontekście pojawiających się zaburzeń psychicznych typowych dla osób w podeszłym wieku np. zespoły otępienne, demencja itp., wskazane są działania realizowane we współdziałaniu z placówkami ochrony zdrowia w zakresie wymiany informacji o dostępnych formach wsparcia, w szczególności w zakresie dostępnych usług,

- zdrowie – osoby starsze w większości są osobami cierpiącymi na różnego rodzaju schorzenia wynikające z ich wieku, a poprzez wspólne działania podmiotów leczniczych oraz pomocy społecznej możliwe jest jak najdłuższe utrzymanie osoby w jej środowisku naturalnym, bez konieczności zapewniania opieki całodobowej,
- wspieranie rodziny – osoby starsze są osobami o ogromnym potencjale, posiadają wiedzę i doświadczenie potrzebne osobom młodszym do dobrego funkcjonowania w życiu rodzinnym i zawodowym.

Cele operacyjne

CEL OPERACYJNY NR 1 – integracja społeczna i zawodowa osób starszych.

Lp.	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
1	Organizacja zajęć edukacyjnych, mających na celu rozwijanie kompetencji i umiejętności seniorów (wykłady, spotkania, warsztaty komputerowe).	Liczba uczestników zajęć edukacyjnych.
2	Organizacja zajęć rekreacyjno-sportowych oraz kulturalnych promujących zdrowy i aktywny styl życia osób starszych.	Liczba osób starszych uczestniczących w zajęciach rekreacyjno-sportowych oraz kulturalnych.
3	Wspieranie i rozwój miejsc przyjaznych seniorom, w których prowadzone będą różnorodne aktywności (SUTW, Klub Seniora).	Liczba dostępnych miejsc, w których prowadzone są różnorodne aktywności wspierające seniorów.
4	Promowanie pozytywnego wizerunku osoby starszej w społeczności lokalnej poprzez organizowane zajęć edukacyjno-informacyjnych dla dzieci i młodzieży dotyczących starzenia się i starości.	Liczba osób biorących udział w zajęciach informacyjno-edukacyjnych.

Wdrażanie

Realizatorzy	Źródła finansowania
OPS, UM, NGO, SCK, MBP, placówki oświatowe, SUTW, Klub Seniora.	Środki własne, budżet państwa, środki pozyskane z Unii Europejskiej.

CEL OPERACYJNY NR 2 - zapewnienie wsparcia dla osób starszych i ich bliskich pozwalającego na aktywne funkcjonowanie w środowisku lokalnym.

Lp.	Zadania	Wskaźniki realizacji celów
1	Udzielanie pomocy materialnej i niematerialnej osobom w wieku poprodukcyjnym.	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym objęta pomocą materialną i niematerialną.
2	Podniesienie jakości i dostępności usług opiekuńczych i rehabilitacyjnych dla osób starszych.	Liczba osób starszych objętych usługami opiekuńczymi.
3	Prowadzenie akcji informacyjnych/ warsztatów dla seniorów w zakresie bezpieczeństwa osób starszych.	Liczba podjętych akcji informacyjnych/przeprowadzonych warsztatów.

4	Propagowanie i organizowanie wolontariatu w odpowiedzi na potrzeby osób starszych.	Liczba podjętych w formie wolontariatu działań.
5	Finansowanie pobytu w Domu Pomocy Społecznej.	Liczba dofinansowań do pobytu w Domu Pomocy Społecznej.
6	Kontynuowanie prowadzenia programu Teleopieki dla osób starszych.	Liczba osób objętych programem Teleopieki.
7	Utworzenie Dziennego Domu Pobytu dla osób starszych.	Liczba dostępnych miejsc dla osób starszych w Dziennym Domu Pobytu.

Wdrażanie

Realizatorzy	Źródła finansowania
OPS, UM, NGO, KPP.	Środki własne, budżet państwa, środki pozyskane z Unii Europejskiej.

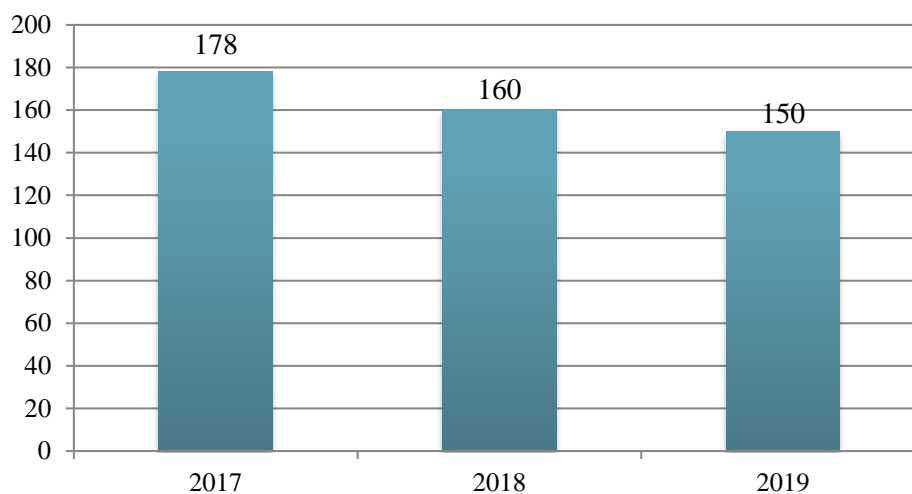
1.7. PROMOCJA ZATRUDNIENIA, REINTEGRACJA ZAWODOWA I SPOŁECZNA OSÓB PODLEGAJĄCYCH WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Wśród głównych zjawisk kryzysowych zachodzących w sferze społecznej jest bezrobocie. Bezrobocie, w szczególności długotrwałe (przekraczające 12 miesięcy), jest bardzo niekorzystne społecznie, gdyż wpływa negatywnie zarówno na warunki bytowe jednostki lub rodziny (długotrwały brak stałego wynagrodzenia, uzależnienie od wsparcia z systemu pomocy społecznej), jak również kondycję psychofizyczną (zaburzenia zdrowia psychicznego, dolegliwości psychosomatyczne) oraz społeczną (pogłębiająca się izolacja społeczna, spadek aktywności osoby pozostającej bez pracy). Czynniki te bardzo często skutkują wzrostem ubóstwa, pogłębiają stan wykluczenia zawodowego i społecznego (np. zanik posiadanych kwalifikacji zawodowych i trudności w przystosowaniu się do zmieniających się zasad funkcjonowania rynku pracy), a także mogą prowadzić do pojawienia się patologicznych zjawisk takich jak: nadużywanie alkoholu i przestępczość. Negatywne skutki bezrobocia odciskają również piętno na funkcjonowaniu rodziny osoby pozostającej bez pracy. W szczególności dotyczy to dzieci osoby bezrobotnej, które odczuwając własną sytuacją materialną jako gorszą, w porównaniu do swoich rówieśników, stopniowo mogą izolować się, co jest dotkliwym ograniczeniem naturalnych potrzeb związanych z rozwojem intelektualnym i społecznym. Bezrobocie jest również przyczyną zaniechania uczestnictwa w życiu kulturalnym i społecznym.

W 2019 roku ogólna liczba rodzin korzystających ze wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej z powodu bezrobocia kształtowała się na poziomie 150. Na przestrzeni lat 2017-2019 można zauważyć niewielką tendencję spadkową liczby rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z tego powodu. O skali problemu bezrobocia świadczy między innymi to, że bezrobocie jako powód udzielenia pomocy i wsparcia w 2019 roku, znalazło się na czwartym miejscu pod względem liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej.

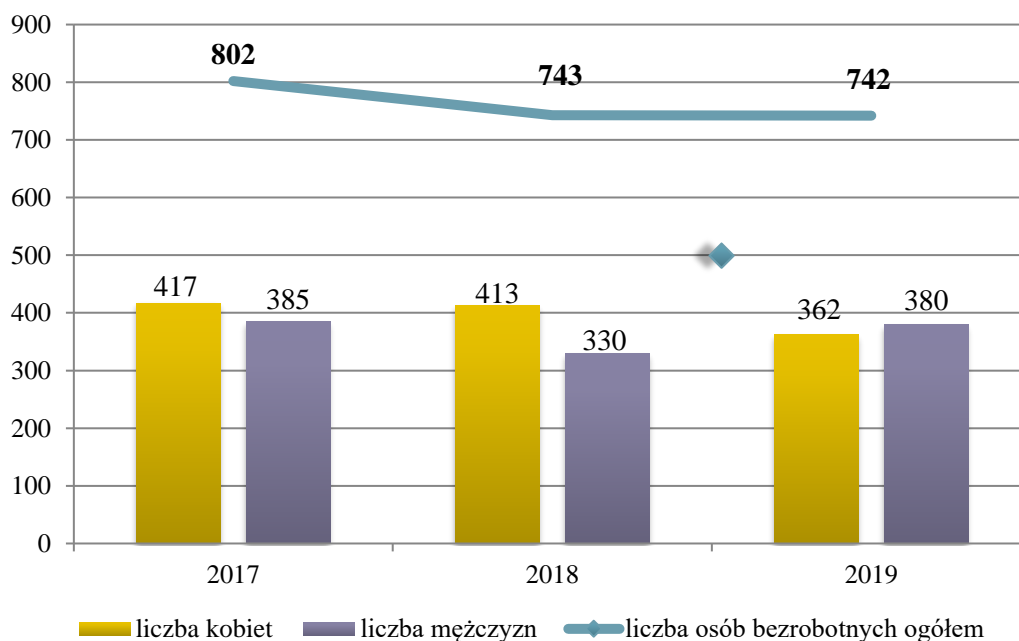
Wykres 31. Liczba rodzin, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu bezrobocia w latach 2017-2019

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019, 2018 i 2017 rok

Liczba bezrobotnych mieszkańców pod koniec 2019 roku wyniosła 742 osoby. Z liczby tej 48,8% bezrobotnych to kobiety (362 osoby), natomiast 51,2% to mężczyźni (380 osób). W porównaniu do danych z grudnia 2018 roku liczba bezrobotnych utrzymuje się na stałym poziomie, natomiast w stosunku do 2017 roku zmniejszyła się o 60 osób.

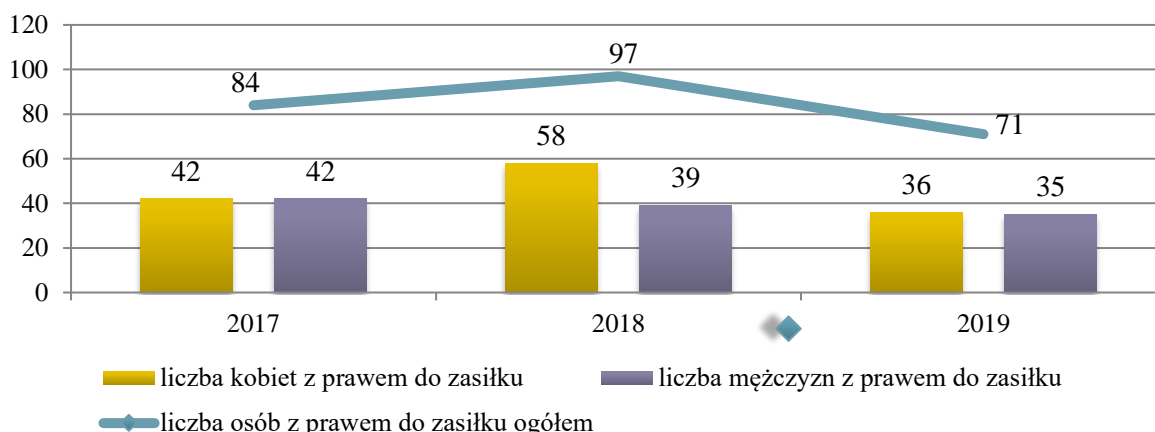
Wykres 32. Liczba osób bezrobotnych w podziale na płeć w Sandomierzu w latach 2017-2019

Źródło: <https://sandomierz.praca.gov.pl/>

Spośród wszystkich osób bezrobotnych w 2019 roku 71 osób miało prawo do zasiłku, w tym 36 kobiet i 35 mężczyzn. Stanowili oni 9,6% wszystkich osób bezrobotnych. W 2018 roku odsetek osób z prawem do zasiłku wynosił 13,1% (97 osób), natomiast w 2017 roku – 10,5% (84 osoby).

Wykres 33. Liczba osób z prawem do zasiłku w podziale na płeć na przestrzeni lat 2017-2019

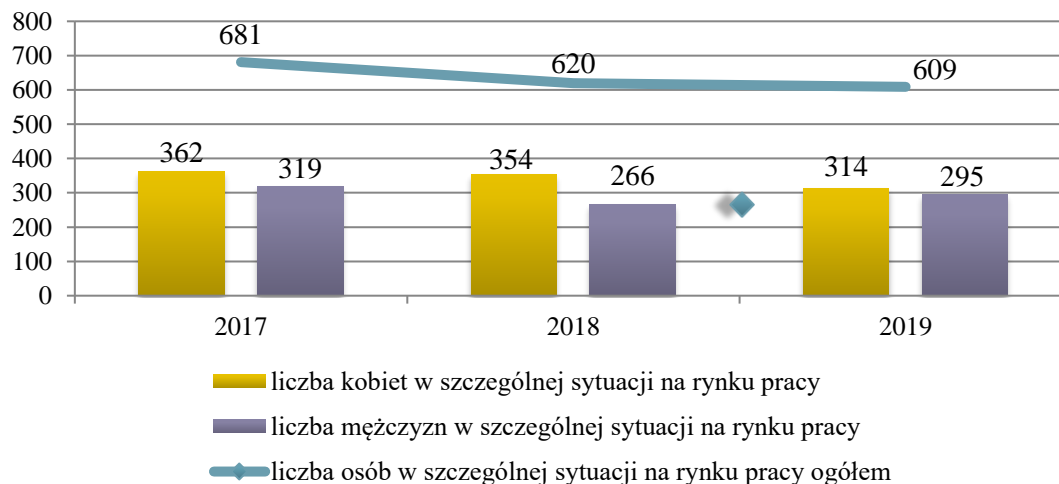
Źródło: <https://sandomierz.praca.gov.pl/>

Osoby zarejestrowane w Powiatowym Urzędzie Pracy, oprócz określenia profilu pomocy i przygotowania indywidualnego planu działania, mogą uzyskać również status osoby będącej w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Osoba w szczególnej sytuacji na rynku pracy, to:

- bezrobotny do 30 roku życia,
- bezrobotny długotrwale,
- bezrobotny powyżej 50 roku życia,
- bezrobotny korzystający ze świadczeń pomocy społecznej,
- bezrobotny posiadający co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia lub co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia,
- bezrobotny niepełnosprawny.

Na przestrzeni lat 2017-2019 zauważyć można zmniejszenie się liczby osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy. W 2017 roku było to 681 osób, w 2018 roku – 620, natomiast w 2019 roku – 609 osób. Pod koniec 2019 roku osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy stanowiły 82,1% ogółu osób bezrobotnych z miasta Sandomierza. W porównaniu do 2018 roku liczba ta uległa zmniejszeniu o 1,3 pp., natomiast w stosunku do 2017 roku zmalała o 2,8 pp. Rozpatrując kwestię liczby osób bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy z podziałem na płeć możemy zauważyć, że kobiety w 2019 roku stanowiły 51,6% (314 osób), natomiast mężczyźni 48,4% (295 osób).

Wykres 34. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy z podziałem na płeć w latach 2017-2019

Źródło: <https://sandomierz.praca.gov.pl/>

W 2019 roku 221 osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy było powyżej 50 roku życia, kolejne 221 osób było w wieku 31-50 lat, natomiast do 30 roku życia było 167 osób. W porównaniu do 2018 roku zmniejszeniu uległa liczba osób bezrobotnych do 30 roku życia, w tym do 25 roku życia, natomiast zwiększyła się liczba osób powyżej 50 roku życia oraz w wieku 31-50 lat.

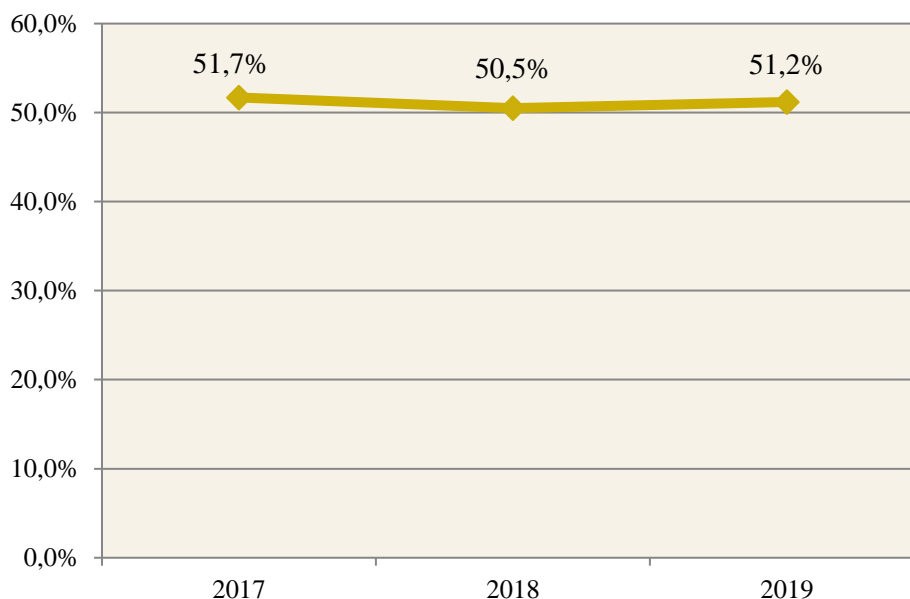
Tabela 35. Liczba osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy w mieście Sandomierz w latach 2017-2019 z podziałem na wiek

wyszczególnienie	2017	2018	2019
ogółem	681	620	609
do 30 roku życia	234	200	167
w tym do 25 roku życia	101	72	50
powyżej 50 roku życia	215	210	221
31-50 lat	232	210	221

Źródło: <https://sandomierz.praca.gov.pl/>

Ponad połowa osób bezrobotnych ogółem – 380osób (51,2%) to osoby długotrwale bezrobotne. Udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych w Mieście w porównaniu do 2018 roku uległ zwiększeniu o 0,7 pp., natomiast w stosunku do 2017 roku zmalał o 0,5 pp.

Wykres 35. Udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych w mieście Sandomierz w latach 2017-2019

Źródło: <https://sandomierz.praca.gov.pl/>

Bez kwalifikacji zawodowych w 2019 roku były 172 osoby, które stanowiły 23% wszystkich osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy. W porównaniu do lat poprzednich odsetek osób bez kwalifikacji uległ zmniejszeniu, gdyż w 2017 roku wynosił 25,2%, natomiast w 2018 roku – 24,5%. Bez doświadczenia zawodowego w 2019 roku było 167 osób, które stanowiły 22,5% wszystkich osób bezrobotnych. W stosunku do poprzednich lat odsetek ten również uległ zmniejszeniu – w 2017 roku wynosił 27,3%, natomiast w 2018 roku – 25,2%.

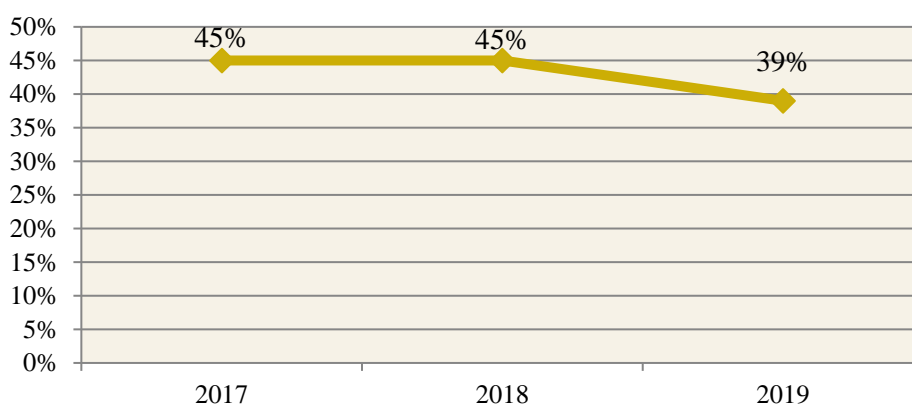
Tabela 36. Liczba osób bez kwalifikacji zawodowych i doświadczenia zawodowego w latach 2017-2019

wyszczególnienie	2017		2018		2019	
	liczba	% ogółu	liczba	% ogółu	liczba	% ogółu
osoby bez kwalifikacji zawodowych	202	25,2	182	24,5	178	23
osoby bez doświadczenia zawodowego	219	27,3	187	25,2	167	22,5

Źródło: <https://sandomierz.praca.gov.pl/>

Dostrzegalna jest pozytywna tendencja jeśli chodzi o zmianę wskaźnika bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej. Wskaźnik ten obliczany jest jako stosunek liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia, do liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy ogółem. W latach 2017-2019 obserwujemy jego spadek, co zostało przedstawione na poniższym wykresie. Jednocześnie należy zwrócić uwagę na to, że wskaźnik ten pomimo spadku, utrzymuje się na przestrzeni lat na stosunkowo wysokim poziomie.

Wykres 36. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej na przestrzeni 2017-2019

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej powyżej analizy wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- wysoki poziom wskaźnika bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej oraz znaczny udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie osób zarejestrowanych jako bezrobotne,
- utrzymujący się znaczny udział osób bez kwalifikacji zawodowych oraz doświadczenia zawodowego w ogólnej liczbie mieszkańców Miasta zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy.

Korelacje

Dziedzinami szczególnie powiązаныmi z obszarem „Promocji zatrudnienia, reintegracji zawodowej i społecznej osób podlegających wykluczeniu społecznemu”, są:

- wspieranie rodziny – utrata pracy zawodowej jest szczególnie dotkliwa dla osób, które mają na utrzymaniu rodzinę, skutki bezrobocia dotyczą wówczas nie tylko jednostki, ale również najbliższego otoczenia – rodziny, utrata pracy zawodowej wpływa najczęściej na powstanie atmosfery napięcia i zagrożenia, prowadzącej do lęku, niepewności czy beznadziejności,

a ograniczenie możliwości materialnego zabezpieczenia rodziny prowadzi do ograniczenia stopnia zaspokojenia poszczególnych potrzeb; opisane sytuacje w sposób szczególny mają wpływ na dzieci w rodzinach;

- ubóstwo – brak pracy, a w związku z tym wynagrodzenia, bezpośrednio wpływa na obniżenie poziomu życia i niesamodzielność finansową; podstawowym czynnikiem odpowiedzialnym za powstawanie biedy jest brak pracy, czyli bezrobocie lub bierność zawodowa, brak dochodów z pracy często uniemożliwia zaspokajanie podstawowych potrzeb;
- wsparcie osób niepełnosprawnych – przede wszystkim w kontekście ograniczonej liczby ofert pracy skierowanej do osób niepełnosprawnych;
- profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych – przede wszystkim w kontekście używania nałogowych schematów rozładowania napięcia wynikającego z doświadczenia problemu bezrobocia;
- zdrowie psychiczne – przede wszystkim w kontekście występowania bezrobocia jako tzw. czynnika wyzwalającego zaburzenia psychiczne;
- edukacja – w kontekście możliwości wykorzystania narzędzi przekwalifikowania, podniesienia kompetencji, kształcenia ustawicznego, zmiany profilu zawodowego jako czynniki zapobiegające utracie pracy oraz mający wpływ na szybki powrót na rynek pracy w sytuacji jej utraty.

Cele operacyjne

CEL OPERACYJNY NR 1 - integracja zawodowa osób bezrobotnych, a także prowadzenie działań aktywizujących osoby bezrobotne.

Lp.	Zadania	Wskaźnik realizacji celu
1	Stała współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie: organizacji szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe osób bezrobotnych oraz zwiększających szanse na podjęcie lub utrzymanie zatrudnienia.	Liczba zorganizowanych szkoleń oraz liczba osób biorących w nich udział.
2	Objęcie pomocą materialną i niematerialną rodzin dotkniętych problemem bezrobocia.	Liczba rodzin dotkniętych problemem bezrobocia objętych pomocą materialną i niematerialną.
3	Stała współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie: organizowania prac interwencyjnych, robót publicznych oraz prac społecznie użytecznych dla osób bezrobotnych.	Liczba osób biorących udział w pracach interwencyjnych, robotach publicznych oraz pracach społecznie użytecznych.
4	Prowadzenie działalności informacyjnej w zakresie dostępnych form wsparcia i aktywizacji osób bezrobotnych.	Liczba podjętych działań informacyjnych.
5	Realizacja warsztatów/szkoleń z zakresu umiejętności poszukiwania pracy.	Liczba osób biorących udział w szkoleniach/warsztatach.

Wdrażanie

Realizatorzy	Źródła finansowania
OPS, PUP, UM, NGO, placówki oświatowe, pracodawcy i inne instytucje oraz organizacje lokalnego rynku pracy.	Środki własne, środki europejskie, budżet państwa.

1.8. WSPARCIE OSÓB Z PROBLEMEM UBÓSTWA

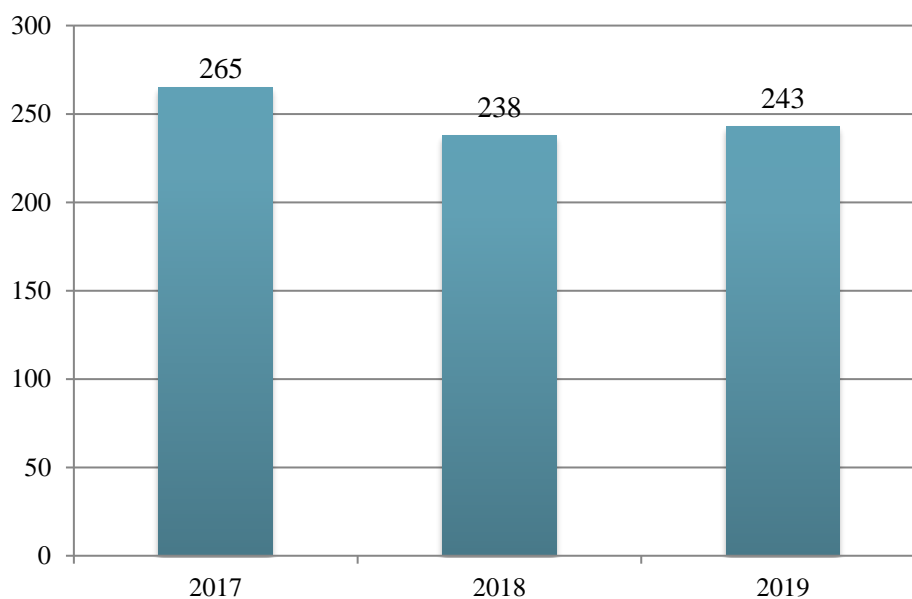
Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Diagnozy w zakresie poziomu ubóstwa dokonano na podstawie danych statystycznych dotyczących liczby beneficjentów pomocy społecznej oraz przyznanych świadczeń z pomocy społecznej. Ich zakres umożliwił zarówno opis stanu najbardziej aktualnego, jak również porównanie dynamiki zachodzących procesów na przestrzeni lat. W tym celu analizie poddano liczbę osób, które uprawnione były do korzystania ze świadczeń ogółem oraz tych, które uprawnione były do pomocy z tytułu ubóstwa.

W 2019 roku ubóstwo jako powód udzielania pomocy i wsparcia z pomocy społecznej znajdowało się na trzecim miejscu pod względem liczby rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia. Z tego powodu wsparcie otrzymały 243 rodziny.

Dane źródłowe pokazują, że ogólna liczba rodzin zamieszkujących Miasto, którym zostały udzielone pomoc i wsparcie z powodu ubóstwa na przestrzeni lat 2017-2019 ulegała wahaniom. W 2017 roku z tego powodu z pomocy skorzystało 265 rodzin, w 2018 roku – 238, natomiast w 2019 roku – 243. W stosunku do 2017 roku oznacza to spadek o 8,3%, natomiast w porównaniu do 2018 roku zauważalny jest wzrost o 2,1%.

Wykres 37. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu ubóstwa na przestrzeni lat 2017-2019

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019, 2018 i 2017 rok

W 2019 roku zasiłki stałe pobierały 164 osoby na łączną kwotę 858 672 zł. Na przestrzeni analizowanych lat liczba zasiłków stałych utrzymywała się na podobnym poziomie. W przypadku zasiłków okresowych, w 2019 roku liczba ich świadczeniobiorców kształtowała się na poziomie 67 – co oznacza wzrost o 3 osoby w porównaniu do roku 2018 oraz o 13 osób w stosunku do roku 2017. Na zasiłki okresowe w 2019 roku wydatkowano kwotę 71 263 zł – to o 28,2% więcej niż w 2017 roku. Zasiłki celowe w 2019 roku pobierało 420 osób – zauważalny jest niewielki spadek w stosunku do lat ubiegłych. Przyznano ich o 3% mniej niż w roku 2017 oraz o 6,3% mniej niż w roku 2018. Na zasiłki celowe w 2019 roku wydatkowano kwotę 269 367 zł – to o 6,7% mniej niż w 2017 roku.

Tabela 37. Liczba osób i kwota świadczeń (w złotych), którym przyznano zasiłki stałe, celowe i okresowe na przestrzeni lat 2017-2019

wyszczególnienie		2017	2018	2019
ZASIŁEK STAŁY	liczba osób	166	164	164
	kwota świadczeń (zł)	845 088	850 096	858 672
ZASIŁEK OKRESOWY	liczba osób	54	64	67
	kwota świadczeń (zł)	55 592	63 222	71 263
ZASIŁEK CELOWY	liczba osób	433	448	420
	kwota świadczeń (zł)	288 816	304 858	269 367

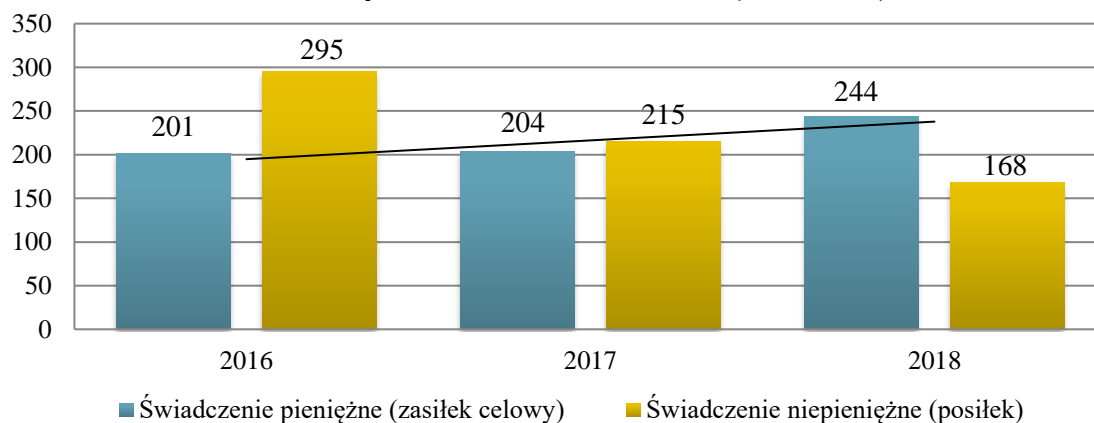
Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019, 2018 i 2017 rok

Mieszkańcy Sandomierza do 2018 roku korzystali z programu finansowego w zakresie dożywiania – „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014-2020. Strategicznym celem Programu jest ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z terenów objętych wysokim poziomem bezrobocia i ze środowisk wiejskich oraz osób dorosłych, w szczególności osób samotnych, w podeszłym wieku, chorych lub osób niepełnosprawnych. Program jest elementem polityki społecznej państwa w zakresie:

- wsparcia finansowego gmin w wypełnianiu zadań własnych o charakterze obowiązkowym,
- poprawy poziomu życia rodzin o niskich dochodach,
- poprawy stanu zdrowia dzieci i młodzieży,
- kształtowania właściwych nawyków żywieniowych¹⁵.

Wśród osób otrzymujących świadczenie pieniężne w 2018 roku, 244 mieszkańców to osoby, którym przyznano je w ramach wieloletniego programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. W formie świadczenia niepieniężnego pomoc otrzymało w przedmiotowym roku 168 osób. Na przestrzeni ostatnich trzech lat liczba świadczeniobiorców niepieniężnej formy zasiłku uległa zmniejszeniu, natomiast w przypadku zasiłku celowego zauważalny jest wzrost przyznanych świadczeń.

Wykres 38. Świadczenia pieniężne i niepieniężne przyznane w ramach programu wieloletniego „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania” w latach 2016-2018 (liczba osób)

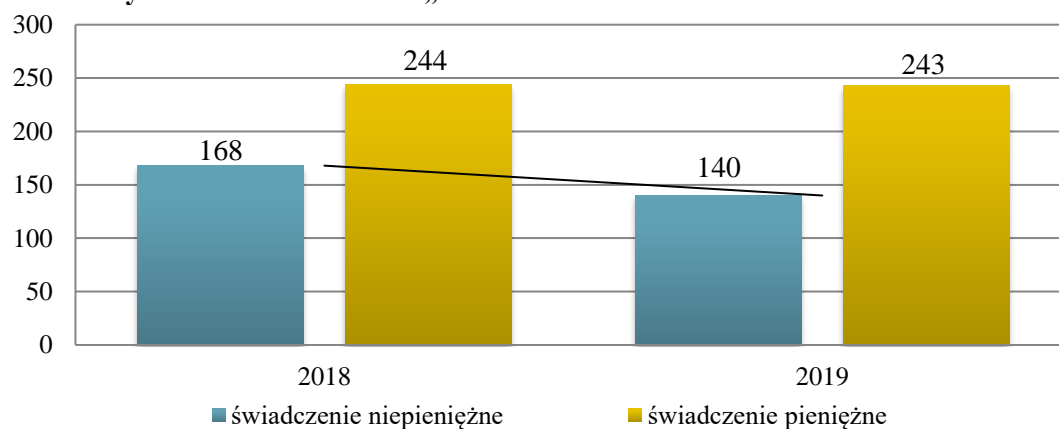
Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018 i 2017 rok

W dniu 15 października 2018 roku ustanowiony został Wieloletni Rządowy Program „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023. W 2019 roku świadczenie pieniężne w ramach tego Programu

¹⁵www.gov.pl/web/rodzina

przyznane zostało 243 osobom, tj. jednej mniej niż w roku poprzednim. Świadczenie niepieniężne w formie posiłku otrzymało 140 osób, czyli o 28 osób mniej niż w roku 2018.

Wykres 39. Świadczenia pieniężne przyznane w ramach programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” w 2018 roku i „Posiłek w szkole i w domu” w 2019 roku

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

Wartość wskaźnika barometru ubóstwa w wymiarze finansowym kształtuje się w mieście Sandomierz na wyższym poziomie, niż ma to miejsce na terenie całego powiatu. Na wartość barometru ubóstwa w wymiarze finansowym składają się następujące wskaźniki: dochód w gminie przypadający na jednego mieszkańca, liczba osób, którym przyznano świadczenie (pieniężne/niepieniężne) przypadająca na każde 1000 mieszkańców Miasta oraz odsetek osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej do liczby wszystkich osób korzystających z pomocy społecznej. Im wyższa wartość wskaźnika, tym sytuacja Miasta jest korzystniejsza. W mieście Sandomierz wynosi on -0,34, natomiast na terenie powiatu -0,87.

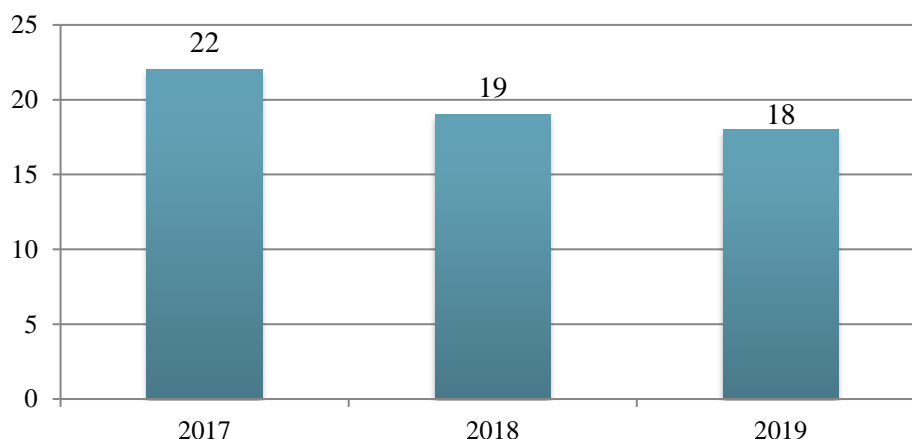
Rysunek 4. Wartość wskaźnika barometru ubóstwa w wymiarze finansowym w mieście Sandomierz, powiecie sandomierskim oraz województwie świętokrzyskim w 2019 roku

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

Bezpośrednio z ubóstwem wiąże się problem bezdomności – jest często zarówno przyczyną ubóstwa jak i jego skutkiem. W 2019 roku z powodu bezdomności pomoc i wsparcie otrzymało 18 rodzin, w roku poprzednim – 19 rodzin, natomiast w 2017 roku – 22 rodziny. Powyższe dane wskazują na niewielki spadek liczby osób korzystających z pomocy i wsparcia z powodu bezdomności w porównaniu do poprzednich lat.

Wykres 40. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu bezdomności na przestrzeni lat 2017-2019

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019, 2018 i 2017 rok

Ośrodek Pomocy Społecznej w Sandomierzu osobom zagrożonym bezdomnością, bądź bezdomnym udziela pomocy w formie schronienia oraz wsparcia rzeczowego. W 2019 roku OPS udzielił schronienia dla 7 osób na łączną kwotę 27 059 zł. W 2018 przyznano je 6 osobom, natomiast w 2017 roku – 9 osobom, zatem zauważalne jest wahanie liczby osób, którym przyznawane jest schronienie.

Tabela 38. Liczba osób, którym udzielono schronienia oraz kwota świadczenia w latach 2017-2019

wyszczególnienie	2017	2018	2019
liczba osób	9	6	7
kwota świadczeń (zł)	11 997	19 558	27 059

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019, 2018 i 2017 rok

Gminny Program Wychodzenia z Bezdomności został przyjęty Uchwałą Nr XXXV/369/2013 Rady Miasta Sandomierza z dnia 4 grudnia 2013 roku. Głównym celem programu jest przeciwdziałanie zjawisku bezdomności oraz łagodzenie jego skutków poprzez wspieranie i podejmowanie inicjatyw na rzecz osób bezdomnych. Do celów szczegółowych można zaliczyć:

- zabezpieczenie podstawowych potrzeb osób bezdomnych,
- aktywizację społeczno-zawodową osób bezdomnych,
- podejmowanie działań profilaktycznych w zakresie bezdomności i wczesnej interwencji.

W zależności od indywidualnej sytuacji osoby w ramach programu podejmowane są następujące działania:

- złożenie wniosku w celu otrzymania dokumentu tożsamości,
- rejestracji w urzędzie pracy,
- uregulowania spraw meldunkowych,
- zdiagnozowania problemu uzależnienia, podjęcie terapii,
- kontakty z prawnikiem w celu uzyskania porady prawnej,
- złożenia wniosku o lokal socjalny,
- zamieszkanie we wskazanej przez pracownika socjalnego placówce oraz przestrzegania obowiązującego w nim regulaminu,
- podjęcia działań zmierzających do uzyskania zatrudnienia,
- podjęcie leczenia i ustalenia stopnia niepełnosprawności,
- regularne kontakty z pracownikiem socjalnym.

Na terenie Sandomierza funkcjonuje placówka zapewniająca schronienie osobom bezdomnym tj. Schronisko dla Bezdomnych Mężczyzn, które mieści się przy ul. Trzeźniowskiej. Kobiety bezdomne z terenu Sandomierza kierowane są do Schroniska dla Bezdomnych Kobiet w Rudniku nad Sanem. Według danych z Oceny Zasobów Pomocy Społecznej w przeciągu 2019 roku z placówki skorzystały 92 osoby – to o 29 osób więcej niż w 2018 roku oraz o 25 osób mniej niż w 2017 roku. W 2019 roku koszt utrzymania placówki wyniósł 251 819 zł – to o 29,1% mniej niż w 2018 roku oraz o 27,4% więcej niż w 2017 roku.

Tabela 39. Dane dotyczące Schroniska dla Bezdomnych Mężczyzn na przestrzeni lat 2017-2019

wyszczególnienie	2017	2018	2019
liczba osób korzystających	117	63	92
roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (zł)	197 714	355 410	251 819

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019, 2018 i 2017 rok

Ośrodek Pomocy Społecznej w 2019 roku udzielił pomocy finansowej i rzeczowej dla osób bezdomnych, w tym: 10 osobom udzielono pomocy w formie zasiłku stałego z tytułu niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym lub znacznym na łączną kwotę 54869,66zł. Na zabezpieczenie potrzeb bieżących przyznano pomoc dla 5 osób bezdomnych w formie zasiłków okresowych na kwotę łączną 7687,10zł. Dla 9 osób bezdomnych przyznano pomoc w formie zasiłków celowych na łączną kwotę 2200,00zł. Udzielono również pomocy w formie zabezpieczenia ciepłego posiłku w barze dla 9 osób bezdomnych na łączną kwotę 5302,70zł.

W ramach pracy socjalnej zawierane były kontrakty socjalne mające na celu aktywizację zawodową osób bezdomnych, poszukiwanie stałego lub czasowego zatrudnienia, między innymi tzw. prac sezonowych lub leczenia specjalistycznego. W 2019 roku zawarto 13 kontraktów socjalnych z osobami bezdomnymi.

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej analizy wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- ograniczona aktywność zawodowa i społeczna wśród osób dorosłych; przyjmowanie pozycji społecznej „osoby ubogiej” jako stałej formy funkcjonowania społecznego, która prowadzi do zjawiska wyuczony bezradności,
- wzrost liczby rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia z powodu ubóstwa.

Korelacje

Problem ubóstwa pozostaje w ścisłej korelacji z innymi problemami społecznymi. Główne obszary korelacji można uznać za determinanty ubóstwa.

- bezrobocie – czynnikiem decydującym o sytuacji materialnej jednostki i rodziny, jest miejsce zajmowane na rynku pracy, a ubóstwem zagrożone są przede wszystkim osoby bezrobotne i rodziny osób bezrobotnych,
- niepełnosprawność – obecność osoby niepełnosprawnej w gospodarstwie domowym znacznie zwiększa ryzyko zagrożenia ubóstwem,
- wiek – w Polsce najczęściej ubóstwem ekonomicznym zagrożeni są ludzie młodzi, w tym dzieci jako członkowie rodzin. Niezależnie od niższej niż w pozostałych przedziałach wiekowych częstotliwości zagrożenia ubóstwem, szczególnie trudna sytuacja dotyczy osób starszych, których możliwości podejmowania aktywnych działań zmierzających do poprawy

swojej sytuacji materialnej są znacznie ograniczone z powodu stanu zdrowia, wieku oraz funkcjonowania w jednoosobowych gospodarstwach domowych,

- wykształcenie – ważnym wskaźnikiem warunkującym zagrożenie ubóstwem jest (niskie) wykształcenie, kompetencje zawodowe członków gospodarstwa domowego.

Cele operacyjne

CEL OPERACYJNY NR 1 –przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez rozwój systemu wsparcia na rzecz aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym osób zagrożonych wykluczeniem.

Lp.	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
1	Podnoszenie skuteczności wsparcia przez pracę socjalną, ukierunkowaną na wzmacnianie potencjału osób i rodzin w przezwyciężaniu trudnej sytuacji życiowej z wykorzystaniem ich uprawnień, zasobów i możliwości.	Liczba osób objętych wsparciem ukierunkowanym na wzmacnianie potencjału w przezwyciężaniu trudnej sytuacji życiowej z wykorzystaniem ich uprawnień, zasobów i możliwości.
2	Realizacja działań mających na celu wyrównywanie szans edukacyjnych dla dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych problemem ubóstwa.	Liczba osób objętych działaniami mającymi na celu wyrównywanie szans edukacyjnych dla dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych problemem ubóstwa.
3	Inicjowanie współpracy pomiędzy instytucjami oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie włączania społecznego i walki z ubóstwem.	Liczba działań inicjujących współpracę pomiędzy instytucjami oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie włączania społecznego i walki z ubóstwem.

Wdrażanie

Realizatorzy	Źródła finansowania
OPS, NGO, PUP, UM, placówki oświatowe.	Środki własne, budżet państwa, środki pozyskane z Unii Europejskiej.

CEL OPERACYJNY NR 2- zapewnienie dostępu do skutecznej pomocy ograniczającej zasięg i głębokość ubóstwa oraz związane z tym wykluczenie społeczności.

Lp.	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
1	Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego rozumianego jako dostęp do świadczeń pomocy społecznej w celu umożliwienia zaspokojenia przez osoby i rodziny podstawowych potrzeb bytowych z uwzględnieniem współpracy w rozwiązywaniu trudnej sytuacji życiowej.	Liczba osób objętych pomocą społeczną w formie świadczeń.
2	Udzielanie pomocy w zakresie dożywiania w formie zasiłków na zakup żywności oraz w formie pomocy niepieniężnej.	Liczba osób, którym udzielono pomocy w zakresie dożywiania.

3	Udzielanie uczniom z rodzin dotkniętych problemem ubóstwa pomocy w formie stypendiów i zasiłków szkolnych.	Liczba uczniów, którym została udzielona pomoc w formie stypendiów i zasiłków szkolnych.
4	Pomoc osobom i rodzinom dotkniętym problemem ubóstwa oraz związaną z tym bezradnością w prowadzeniu gospodarstwa domowego, poprzez udzielanie zasiłków celowych i pomocy rzeczowej.	Liczba osób i rodzin, które otrzymały pomoc w formie zasiłków celowych i pomocy rzeczowej.

Wdrażanie

Realizatorzy	Źródła finansowania
OPS, NGO, UM.	Środki własne, budżet państwa, środki pozyskane z Unii Europejskiej.

CEL OPERACYJNY NR 3 - zapewnienie opieki i pomocy osobom bezdomnym oraz podejmowanie działań mających na celu rozwój systemu pomocy osobom bezdomnym.

Lp.	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
1	Praca socjalna polegająca na aktywizacji i motywowaniu osób bezdomnych do zmiany dotychczasowego trybu życia.	Liczba zawartych kontraktów socjalnych z osobami bezdomnymi.
2	Współpraca międzyinstytucjonalna w zakresie problemu bezdomności – przekazywanie informacji na temat sytuacji osób bezdomnych oraz bezpośrednia pomoc.	Liczba działań podjętych we współpracy międzyinstytucjonalnej na rzecz osób bezdomnych.
3	Wsparcie materialne osób bezdomnych.	Liczba osób bezdomnych, którym udzielone zostało wsparcie.
4	Zapewnienie schronienia osobom bezdomnym.	Liczba osób, którzy uzyskali schronienie.
5	Działania edukacyjno-informacyjne mające na celu uwrażliwienie społeczności lokalnej na problem bezdomności oraz zmotywowanie do reagowania w przypadku, gdy osoba bezdomna znajduje się w sytuacji zagrożenia życia.	Liczba przeprowadzonych w społeczności lokalnej działań edukacyjno-informacyjnych.
6	Monitorowanie miejsc przebywania osób bezdomnych, zwłaszcza w okresie jesienno-zimowym.	Liczba przeprowadzonych monitoringów.

Wdrażanie

Realizatorzy	Źródła finansowania
OPS, NGO, UM, KPP.	Środki własne, budżet państwa, środki pozyskane z Unii Europejskiej.

1.9. REWITALIZACJA SPOŁECZNA

Miasto Sandomierz realizuje *Program Rewitalizacji na lata 2016-2023* zatwierdzony uchwałą Nr XXXVI/439/2016 Rady Miasta Sandomierza z dnia 30 grudnia 2016 roku stanowiący podstawę do podjęcia działań, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców wyznaczonego obszaru rewitalizacji:

Obszar rewitalizacji to teren, na którym występuje koncentracja negatywnych zjawisk natury społecznej, gospodarczej, środowiskowej i przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej.

„Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji” - ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. 2020 r. poz. 802 z późn. zm.)

Pod pojęciem rewitalizacji społecznej rozumie się „wieloletni proces podejmowania spójnych, zintegrowanych działań, związanych z zatrzymaniem rozwoju negatywnych tendencji społecznych, przeciwdziałaniem patologiom i wykluczeniu społecznemu oraz poprawą bezpieczeństwa, inicjowany i koordynowany przez samorząd gminy i/lub jego jednostki organizacyjne w celu wyprowadzenia ze stanu kryzysowego określonych obszarów miast i gmin”¹⁶.

Według Programu Rewitalizacji Miasto od lat zмага się z nierównomiernym rozwojem, występującym równolegle w kilku wymiarach:

- starzenie się miasta jako efekt migracji młodych mieszkańców z miasta,
- brak dogodnej infrastruktury dla biznesu i związane z tym zagrożenie odpływu przedsiębiorców do sąsiednich miast/gmin,
- brak ofert dla rodzin z małymi dziećmi,
- malejąca liczba uczniów w szkołach, związana z niżem demograficznym.

Wizja obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji to ożywienie obszarów kryzysowych Nowego Miasta, Huty, ul. Trześniowskiej i Gęsiej Wólki, Starówki oraz ulicy Przemysłowej w poniższych sferach:

- społecznej,
- gospodarczej,
- środowiskowej,
- funkcjonalno-przestrzennej,
- technicznej.

W ramach Programu Rewitalizacji wizja wyprowadzenia ze stanu kryzysowego będzie realizowana poprzez wdrożenie 9 celów szczegółowych:

1. Przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom wykluczenia społecznego na obszarach rewitalizacji.
2. Budowa kapitału ludzkiego, czyli inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie.
3. Stymulowanie przedsiębiorczości i tworzenie miejsc pracy w obszarach kryzysowych (w tym poprzemysłowych).
4. Podnoszenie poziomu bezpieczeństwa na obszarach rewitalizacji.
5. Poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej.
6. Wspieranie przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną.
7. Poprawa dostępu do szeroko rozumianych usług publicznych oraz polepszenie ich jakości.

¹⁶Pilotażowe programy rewitalizacji społecznej realizowane w partnerstwach lokalnych. Dokumentacja konkursowa, Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich.

8. Ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywności wykorzystania zasobów.
9. Zachowanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego¹⁷.

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej analizy wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- niekorzystna sytuacja demograficzna Miasta spowodowana spadkiem liczby osób w wieku przedprodukcyjnym oraz produkcyjnym i wzrostem liczby osób w wieku poprodukcyjnym, a co za tym idzie zagrożenie wykluczeniem społecznym osób starszych,
- zjawisko wykluczenia społecznego.

Korelacje

W ramach rewitalizacji społecznej, co istotne w kontekście rozwiązywania problemów społecznych, planuje się prowadzenie szerokiego zakresu działań mających na celu włączanie społeczne i zawodowe osób, rodzin i środowisk znajdujących się w trudnych sytuacjach życiowych oraz rozwój aktywnych form integracji społecznej przy uwzględnieniu wszystkich dziedzin planowania strategicznego.

Cele operacyjne

CEL OPERACYJNY NR 1- aktywizacja społeczno-zawodowa osób wykluczonych i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

Lp.	Zadania	Wskaźnik realizacji celu
1	Organizacja wydarzeń kulturalnych na obszarze rewitalizacji oraz wydarzeń promujących obszar jako miejsce atrakcyjne turystycznie.	Liczba zorganizowanych wydarzeń. Liczba osób biorących udział w wydarzeniach.
2	Promocja zdrowia i aktywnych form wypoczynku.	Liczba przeprowadzonych działań mających na celu promocję zdrowia.
3	Przełamywanie barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej.	Liczba usuniętych barier architektonicznych.
4	Integracja i aktywizacja seniorów na obszarach rewitalizacji.	Liczba organizowanych działań na rzecz seniorów.

Wdrażanie

Realizatorzy	Źródła finansowania
UM, OPS, NGO, SCK, MBP, placówki oświatowe.	Środki własne, budżet państwa/europejski.

¹⁷ Program Rewitalizacji Miasta Sandomierza na lata 2016-2023

1.10. PROBLEM PRZESTĘPCZOŚCI

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Bezpieczeństwo publiczne jest to ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie, mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego. Bezpieczeństwo publiczne umożliwia sprawne funkcjonowanie społeczeństwa.

Zadania w zakresie bezpieczeństwa publicznego w Mieście realizowane są przez Komendę Powiatową Policji w Sandomierzu.

W 2019 roku Komenda Powiatowa Policji odnotowała 582 przestępstwa – to o 123 więcej niż w 2017 roku oraz o 30 więcej niż w 2018 roku. W 2019 roku stwierdzono 93 przestępstwa z 7 kategorii (kradzież, kradzież z włamaniem, przywłaszczenie mienia, bójka i pobicie, uszkodzenie mienia, uszkodzenie ciała, rozbój). Na przestrzeni lat 2017-2019 zauważalny jest niewielki spadek ilości omawianych przestępstw – w 2017 roku odnotowano ich 113, natomiast w 2018 roku – 100.

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw dla wszystkich przestępstw ogółem w Sandomierzu wynosi 83,70% i jest nieznacznie większy od wskaźnika wykrywalności dla województwa świętokrzyskiego (80%) oraz znacznie większy od wskaźnika dla całej Polski (73%). Warto zaznaczyć, iż od 2017 roku wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw w Sandomierzu ulega zmniejszeniu (81,4% w 2017 roku, 83,9% w 2018 roku).

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z analizy sytuacji, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- wzrost odnotowanych przestępstw na terenie Miasta,
- spadek wykrywalności przestępstw.

Korelacje

Dziedzinami szczególnie powiązаныmi z obszarem „Przestępczość” są:

- bezrobocie i ubóstwo – długotrwałe bezrobocie prowadzić może do obniżenia poczucia własnej sprawczości, z kolei ubóstwo skutkować może przeniesieniem odpowiedzialności za swoje życie i czyny na obecnie panujący ustrój/władze/ konkretne instytucje;
- wspieranie rodziny – w zakresie przekazywania pozytywnych norm i wartości życia w bezpiecznym, nie przestępczym społeczeństwie;
- przemoc – przemoc ściśle związana jest z pojęciem przestępczości; przemoc w rodzinie, która nie jest zgłaszana, utwierdzać może sprawcę w poczuciu bezkarności;
- uzależnienia – zarówno w kontekście handlu nielegalnymi towarami, jak i zwiększeniem dokonywanych przestępstw pod wpływem substancji psychoaktywnych.

Cele operacyjne

CEL OPERACYJNY NR 1 -zwiększenie bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej oraz miejscu zamieszkania.

Lp.	Zadania	Wskaźnik realizacji celu
1	Szeroko rozumiana aktywizacja społeczności lokalnej oraz edukacja mieszkańców na rzecz bezpieczeństwa zarówno w miejscu zamieszkania jak i w miejscach publicznych.	Liczba mieszkańców biorących udział w działaniach edukacyjnych dotyczących bezpieczeństwa publicznego.
2	Podnoszenie kompetencji organów działających w obszarze bezpieczeństwa publicznego.	Liczba uczestników warsztatów i szkoleń podnoszących kompetencje.

3	Publikacja materiałów informacyjno- edukacyjnych dotyczących bezpieczeństwa mieszkańców oraz możliwości pomocy.	Liczba rozpowszechnionych materiałów informacyjno-edukacyjnych.
----------	--	--

Wdrażanie

Realizatorzy	Źródła finansowania
UM, KPP, NGO, OPS, placówki oświatowe, SCK.	Środki własne, budżet państwa, środki europejskie.

2. ANALIZA SWOT

Jedną z najbardziej powszechnie stosowanych metod i technik służących budowaniu Strategii jest analiza SWOT. Analiza SWOT polega na zbadaniu silnych i słabych podmiotów działających w sferze polityki społecznej, a następnie ich konfrontacji z szansami i zagrożeniami tkwiącymi w jej bliższym i dalszym otoczeniu. Pozwala oszacować możliwości i potencjał, jakim dysponuje dany podmiot.

GRUPY CZYNNIKÓW W METODZIE SWOT SĄ DEFINIOWANE W NASTĘPUJĄCY SPOSÓB:

MOCNE STRONY

- Dostępność szlaków komunikacyjnych.
- Duże przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 1000 osób.
- Dostępne tereny inwestycyjne.
- Wzrastające dochody i wydatki na jednego mieszkańca.
- Różnorodna oferta kulturalna skierowana do mieszkańców w ramach Sandomierskiego Centrum Kultury.
- Liczne atrakcje turystyczne Miasta.
- Walory przyrodnicze Miasta.
- Funkcjonowanie Miejskiej Biblioteki Publicznej wraz z filiami, filii Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej oraz Biblioteki Diecezjalnej.
- Funkcjonowanie Klubu Seniora, Sandomierskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku oraz Rady Seniorów.
- Rozwinięta infrastruktura sportowo-rekreacyjna.
- Dobrze rozwinięta infrastruktura edukacyjna na wszystkich poziomach kształcenia.
- Prowadzone liczne programy profilaktyczne i projekty w szkołach na terenie Miasta.
- Funkcjonujące na terenie Miasta kluby, stowarzyszenia sportowe oraz organizacje pozarządowe.
- Sprawny system pomocy społecznej.
- Bardzo dobre wyniki egzaminu ósmoklasisty w porównaniu do wyników powiatowych i wojewódzkich.
- Dobrze rozwinięta baza ośrodków zdrowotnych.
- Liczne projekty na rzecz osób starszych, niepełnosprawnych oraz prowadzone warsztaty terapii zajęciowej.
- Funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Asystentów rodziny, Punktu Edukacyjno-Konsultacyjnego, Świetlicy Środowiskowej, Placówki Wsparcia Dziennego, Punktu Interwencji Kryzysowej, Poradni Leczenia Uzależnień oraz Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej.
- Spadek wskaźnika bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej.
- Funkcjonujący w Mieście Środowiskowy Dom Samopomocy dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi.

SŁABE STRONY

- Spadek liczby mieszkańców.
- Ujemny przyrost naturalny.
- Ujemne saldo migracji.
- Spadek podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON.
- Wysoki udział osób starszych w ogólnej liczbie ludności.
- Znaczny udział długotrwale bezrobotnych mieszkańców Sandomierza, w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców.
- Wzrost liczby odnotowanych przestępstw.
- Wysoki udział osób długotrwale pobierających świadczenie.
- Emigracja młodych i wykształconych osób z Miasta.
- Wzrost liczby rodzin, którym przyznano pomoc z powodu alkoholizmu.
- Problem przemocy na terenie szkół (wynik diagnozy).
- Problem nadmiernego spożywania alkoholu przez dorosłych mieszkańców (wynik diagnozy).
- Dostępność do napojów alkoholowych oraz narkotyków dla dzieci i młodzieży (wynik diagnozy).
- Problem spożywania alkoholu przez uczniów (wynik diagnozy).
- Problem cyberprzemocy wśród uczniów (wynik diagnozy).

- Działająca grupa Anonimowych Alkoholików.

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - Pozyskanie środków unijnych na rozwój Miasta. - Przyciąganie nowych przedsiębiorstw. - Bliskość lotniska w Rzeszowie. - Rozwój turystyki. - Aktywizacja społeczna mieszkańców. - Poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży. - Doradztwo zawodowe w placówkach oświatowych. - Wzrost aktywności i integracji osób starszych. - Szkolenia i podnoszenie kompetencji kadry działającej w obszarze rozwiązywania problemów społecznych. - Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w ramach wspierania zatrudnienia. - Dostępność do pomocy w przypadku doświadczenia przez mieszkańców problemów przemocy lub uzależnień. - Dostęp mieszkańców do informacji na temat możliwych form pomocy w przypadku problemów uzależnień i przemocy. 	<ul style="list-style-type: none"> - Starzejące się społeczeństwo. - Odpływ przedsiębiorców do sąsiednich miast/gmin. - Sezonowość ruchu turystów. - Emigracja zarobkowa młodych i wykształconych osób. - Wzrost zapotrzebowania na ośrodki wsparcia oraz zakłady opiekuńczo-lecznicze dla osób starszych. - Dziedziczenie marginalizacji i wykluczenia społecznego. - Zagrożenie wykluczeniem społecznym osób długotrwale bezrobotnych. - Narastanie zjawiska wyuczonej bezradności. - Zagrożenie izolacją społeczną i samotnością osób starszych. - Podejmowanie zachowań ryzykownych przez dzieci i młodzież. - Zagrożenie problemem uzależnień wśród dzieci i młodzieży. - Zwiększenie skali problemu przemocy. - Wzrost dostępności substancji psychoaktywnych dla dzieci i młodzieży oraz pojawianie się nowych rodzajów uzależnień.

3. MISJA I WIZJA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Wizja rozwiązywania problemów społecznych dla Gminy Sandomierz została opracowana w oparciu o analizę sytuacji społecznej oraz identyfikację obszarów strategicznych.

Miasto Sandomierz dąży do skutecznego rozwiązania problemów społecznych mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem działań na rzecz osób, rodzin oraz grup zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym poprzez zintegrowane działania mieszkańców, organów administracji samorządowej oraz organizacji pozarządowych; dostrzega potencjał tkwiący w lokalizacji, historii i mieszkańcach; wspiera lokalne inicjatywy, w szczególności: społeczne, kulturalne i edukacyjne. Tak sformułowana wizja pozwala na zdefiniowanie misji, w brzmieniu:

Misją Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sandomierz jest zapewnienie mieszkańcom wysokiego poziomu i jakości życia, bezpieczeństwa, dostępu do edukacji, kultury i ochrony zdrowia, a także przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

4. ZAKŁADANE REZULTATY REALIZACJI STRATEGII

Zakłada się, że realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sandomierz przyniesie:

- stałą i pełną diagnozę problemów społecznych i ocenę stopnia zaspokojenia zdiagnozowanych potrzeb wraz z ich stałym monitoringiem,

- wzrost aktywności na rzecz rozwiązywania problemów społecznych innych podmiotów niż tylko jednostki pomocy społecznej oraz poprawę przepływu i wymiany informacji między tymi podmiotami,
- poprawę dostępu do informacji i stałą aktualizację wiedzy o oferowanych usługach społecznych, w tym o charakterze specjalistycznym dla rozmaitych grup adresatów w formie dla nich przyjaznej z wykorzystaniem elektronicznego dostępu do informacji,
- zwiększenie udziału obywateli, wspólnot mieszkańców i organizacji pozarządowych w tworzeniu lokalnych rozwiązań poprawiających jakość życia,
- wzrost atrakcyjności miasta Sandomierza jako przyjaznego dla rodzin z dziećmi i seniorów miejsca życia,
- wzrost aktywności własnej obywateli i rodzin w tym na rzecz najbliższego otoczenia lokalnego,
- wzrost liczby osób objętych instrumentami aktywizacji zawodowej w podmiotach ekonomii społecznej,
- poprawę dostępu do takich ofert dla osób ze szczególnymi ograniczeniami z racji wieku, niepełnosprawności, długotrwałego bezrobocia i niskich kwalifikacji zawodowych.

5. SYSTEM WDRAŻANIA STRATEGII

Aby narzędzie jakim jest Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sandomierz mogło być określane mianem skutecznego – musi zostać logistycznie wdrażane do realizacji. Konieczne jest wyznaczenie koordynatora, który będzie pracował nad komunikacją, motywacją i kształtem realizacji zapisów. W procesie wdrażania dokumentu uwzględnić należy również udział zewnętrznych partnerów społeczno-gospodarczych.

Podstawowe założenia:

1. Koordynatorem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wyznaczonym przez Burmistrza Miasta Sandomierza jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Sandomierzu.
2. Głównym partnerem w jej realizacji jest Miasto Sandomierz na czele z Burmistrzem, pracownikami UM i jednostek podległych.
3. Przyjęty system wdrożeniowy wyposażony musi być w narzędzia, które m.in. mają służyć systematycznej kontroli i korekcie zapisów niniejszej Strategii.

Plan komunikacji społecznej dokumentu

Obszary problemowe Strategii zostały przedstawione przed przystąpieniem do jej opracowywania Burmistrzowi Miasta Sandomierza. Po uchwaleniu go przez Radę Miasta zostanie umieszczony na stronie internetowej Urzędu Miasta.

6. ADRESACI STRATEGII

Adresatami działań Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sandomierz na lata 2021-2027 są wszyscy mieszkańcy gminy Sandomierz ze szczególnym uwzględnieniem osób zagrożonych ubóstwem, wykluczeniem społecznym lub innymi trudnościami. Strategia kierowana jest także do przedstawicieli instytucji i służb pracujących na rzecz dzieci i młodzieży.

7. MONITORING

Proces monitoringu wdrażania strategii będzie służył identyfikacji osiągniętych rezultatów oraz porównaniu ich zgodności z założeniami. Dane zebrane i opracowane w procesie monitoringu posłużą do ewaluacji Strategii. Będzie ona polegała na gromadzeniu i opracowywaniu informacji i danych zebranych od wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację działań strategicznych. Punktem odniesienia będą przede wszystkim wskaźniki określone w strategii odnoszące się do poszczególnych celów. Dla oceny zmian zachodzących w wybranych, niemożliwych do opisu za pomocą wskaźników

bazowych obszarach, służyć będą wskaźniki kontekstowe (pokazujące dane zjawisko w szerszym kontekście, zwykle w odniesieniu do dłuższych okresów czasu). Dane do pomiaru wskaźników pozyskiwane będą z: danych statystycznych GUS, jednostek organizacyjnych UM, Komendy Powiatowej Policji, PUP, ze sprawozdań OPS, GKRPA, sprawozdań z realizacji gminnych programów i projektów oraz od organizacji pozarządowych. Monitorowanie umożliwi bieżącą ocenę realizacji zaplanowanych kierunków działań lub też pozwoli na modyfikację i dokonywanie korekt w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą zaistnieć w wyniku, np. zmiany regulacji prawnych lub nasilenia niektórych problemów społecznych. Informacja nt. realizacji strategii oraz osiągniętych efektów przygotowywana będzie przez OPS przy ścisłej współpracy z miastem Sandomierz. Wnioski z monitoringu i rekomendacje na przyszłość będą stanowić jeden z elementów aktualizacji Strategii.

8. EWALUACJA

Ewaluacja oznacza systematyczne zbieranie, analizę i interpretację danych w celu określenia wartości Strategii. W szerokim pojęciu proces ten musi odpowiadać na pytanie, w jakim stopniu Strategia rozwiązuje realne problemy społeczności lokalnej, w wąskim zaś aspekcie ewaluacja koncentruje się na realizacji oceny zapisów Strategii np. wskaźników realizacji celów i zadań Strategii oraz rozwiązywanie problemów.

8.1. ZAKRES EWALUACJI

Ewaluacji podlegać będzie:

- materiał empiryczny stanowiący podstawę do analiz i ocen,
- ocena trafności, skuteczności, efektywności, użyteczności, trwałości i spójności.

8.2. SPOSÓB EWALUACJI

Analiza przeprowadzona zostanie w szczególności pod kątem identyfikacji obszarów ryzyka i barier dla skutecznej i efektywnej realizacji procesów monitorowania i ewaluacji i określenia nowych zagrożeń. Do ewaluacji zostanie wykorzystana metoda samodzielnej oceny stopnia realizacji Strategii i osiągniętych efektów, dokonywana siłami własnymi na podstawie zbioru informacji pochodzących z monitoringu, wsparta dodatkowymi narzędziami oceny.

8.3. NARZĘDZIA EWALUACJI

Planuje się stosowanie szerokiego zakresu metod i technik badań społeczno-ekonomicznych służących pomiarowi efektów oraz wyjaśnieniu mechanizmów interwencji publicznej z wykorzystaniem:

- ilościowych metod badawczych – pozwoli to na gromadzenie i analizę informacji liczbowych, poznanie częstotliwości występowania badanego zjawiska oraz określenie poziomu zależności, jakie występują pomiędzy różnymi danymi,
- technik: ankiety, zestawienia danych (np. koszty, ilość świadczeniobiorców, ilość usług),
- narzędzi: tabel, wykresów, diagramów.

8.4. OKRES EWALUACJI

Planuje się przeprowadzenie w 2028 roku ewaluacji końcowej, która będzie stanowić obiektywną ocenę założeń, procesu realizacji i rezultatów pod względem stosowności, skuteczności, trwałości, efektywności, a także użyteczności podjętych w ramach Strategii działań.

9. OCENA RYZYKA

Dokument Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych poddany został analizie pod kątem zgodności przyjętych postanowień i sposobu ich realizacji. Kluczową okolicznością jest fakt wyznaczenia przez Strategię celów, wskazania działań dla poszczególnych obszarów wsparcia i interwencji, określenia wskaźników stopnia ich realizacji oraz szeroko zakrojony zakres konsultacji

tego dokumentu dla wyeliminowania ryzyka sprzeczności z innymi strategicznymi ustaleniami i opracowaniami. Ponadto przyjęcie tego dokumentu istotnie ograniczy ryzyko planowania zadań budżetowych w sferze społecznej bez uwzględnienia rzeczywiście zdiagnozowanych problemów i potrzeb. Analiza taka przeprowadzana będzie także okresowo z wykorzystaniem danych z monitoringu, a ewentualne stwierdzone ryzyka, w szczególności wynikające ze zmiany zewnętrznych okoliczności i zdarzeń mających wpływ na realizację wyznaczonych celów i zadań na podstawie tego monitoringu i ewaluacji, będą mogły być identyfikowane i ograniczane poprzez dopuszczalną aktualizację.

IV. WNIOSKI I PODSUMOWANIE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sandomierz jest dostosowana do zidentyfikowanych w procesie badawczym potrzeb społecznych. Planowane sposoby ich zaspokajania są kontynuacją istniejącego systemu wsparcia i tworzą możliwość jego uzupełnienia o nowe rozwiązania. W związku z powyższym, z jednej strony Strategia proponuje zmianę stosowanych metod tak, by chronić przed zagrożeniami społecznymi, z drugiej zaś wskazuje na konieczność przejścia do prewencji trudnych sytuacji życiowych, tak aby nie dopuścić do ich wystąpienia lub maksymalnie skrócić czas ich trwania.

Cele strategiczne i kierunki działań sformułowane zostały w oparciu o analizę systemu pomocy społecznej, edukacji, ochrony zdrowia, profilaktyki uzależnień i sytuację na lokalnym rynku pracy. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych zakłada rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, szeroką współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze polityki społecznej. W myśl ustawy o pomocy społecznej, podejmowane działania powinny doprowadzić, w miarę możliwości, do życiowego usamodzielnienia się objętych nią osób i rodzin oraz do ich integracji ze środowiskiem.

W ramach wypracowanej Strategii przyjmuje się podejście nastawione przede wszystkim na: wzmocnienie postaw aktywnych; wdrożenie modelu pomocy zintegrowanej; partnerskie działania instytucji i organizacji pozarządowych w stworzeniu lokalnego systemu rozwiązywania problemów społecznych.

Analiza problemów społecznych będących przedmiotem niniejszej Strategii zwraca również uwagę na tzw. nowe ryzyka socjalne czyli trudne sytuacje, nie tylko materialne, które pojawiły się w efekcie zmian zwłaszcza demograficznych. Zapisy zawarte w Strategii realizowane będą zgodnie z wytyczonymi działaniami, ale w skali i harmonogramie zależnym od możliwości finansowych. Będzie podlegać okresowym weryfikacjom i niezbędnym modyfikacjom związanym ze zmieniającą się rzeczywistością społeczno-ekonomiczną, zidentyfikowanymi potrzebami mieszkańców miasta Sandomierza i przepisami prawa. Wielość i różnorodność potrzeb społecznych, przy istniejących ograniczeniach budżetowych, oznacza potrzebę zwiększenia efektywności pomocy społecznej poprzez racjonalne określanie wydatków, maksymalne wykorzystanie istniejącego potencjału oraz stosowanie rozwiązań o charakterze bardziej systemowym niż akcyjnym. Przyjmuje się w niniejszym dokumencie, że osiągnięcie zamierzonego rezultatu będzie możliwe dzięki:

- podejmowaniu działań wspierających rozwój przedsiębiorczości mieszkańców oraz ścisłej korelacji tych działań z potrzebą zapewnienia osobom pracującym warunków do wychowywania dzieci,
- dostosowaniu oferty usług do potrzeb starzejącego się społeczeństwa; działania będą ukierunkowane na wspieranie rozwoju rynku usług dla seniorów, ale również na ich wszechstronną aktywizację,
- podniesieniu kapitału społecznego poprzez wzmocnianie potencjału istniejących i nowopowstających organizacji pozarządowych i podmiotów pożytku publicznego, które swoją działalnością wspierają społeczeństwo,
- wspieraniu działań prospołecznych, wolontarystycznych i samopomocowych oraz rozwijaniu umiejętności współpracy, w tym relacji Miasto – Obywatel,
- promowaniu i rozwijaniu inicjatyw z zakresu ekonomii społecznej,

- doskonaleniu dialogu społecznego poprzez badanie opinii i potrzeb lokalnych, propagowaniu działań profilaktycznych i edukacyjnych dla dzieci i młodzieży,
- zwiększeniu dostępu do informacji o działaniach w zakresie szeroko rozumianej polityki społecznej oraz wsparciu rodzin i opiekunów osób niepełnosprawnych, chorych i starszych,
- interdyscyplinarnej i wielosektorowej współpracy z instytucjami i organizacjami mającymi wpływ na budowanie kolejnych narzędzi na rzecz zabezpieczenia potrzeb mieszkańców Miasta.

Zgodnie z celami strategicznymi głównym założeniem niniejszego dokumentu jest to, że jego realizacja powinna przyczynić się do dobrej jakości życia mieszkańców miasta Sandomierza, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci, młodzieży, osób starszych oraz grup osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. Należy zaznaczyć, że zadania z zakresu szeroko rozumianej polityki społecznej realizowane są za pomocą wszelkich dostępnych kompetencji i możliwości Miasta, natomiast Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest wyborem priorytetowych obszarów i kierunków działań, które uznane zostały za kluczowe, a więc umożliwiające najskuteczniejsze i najbardziej efektywne osiągnięcie założonych rezultatów.

V. BIBLIOGRAFIA

1. <http://sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/BASLeksykon.xsp?id=06F226039DB0C772C1257A80003297FE&li tera=C>
2. <https://bd1.stat.gov.pl>
3. <http://www.gminy.pl/>
4. <http://www.oke.lodz.pl/>
5. <http://www.sandomierz.naszabiblioteka.com/o-nas/biblioteka-w-liczbach>
6. <http://www.sandomierz.pl/o-miescie/organizacje-pozarzadowe>
7. <https://sandomierz.praca.gov.pl/>
8. www.gov.pl/web/rodzina
9. <https://ssdip.bip.gov.pl/>
10. www.psychiatriapolska.pl
11. Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych Miasta Sandomierza.
12. Europa 2020 Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.
13. Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019-2021 w Gminie Sandomierz
14. Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Sandomierzu na 2020 rok
15. Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016-2020
16. Kinney J., Leaton G., Zrozumieć alkohol, Warszawa 1996 r.
17. Narodowy Spis Powszechny 2011.
18. Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2017, 2018 i 2019 rok.
19. Oniszczyk J. (red.) Współczesne państwo w teorii i praktyce. Wybrane elementy, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2008 r.
20. Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017-2022
21. Program Rewitalizacji Miasta Sandomierz na lata 2016-2023
22. Raport o stanie Gminy Sandomierz za 2018 i 2019 rok.
23. Roczny program współpracy miasta Sandomierza z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2020
24. Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Sandomierzu za lata 2017-2019
25. Sprawozdanie z Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Sandomierzu za lata 2017-2019
26. Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2019, 2018 i 2017 rok

27. Sprawozdanie z działalności Zespołu Interdyscyplinarnego za lata 2017-2019
28. Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie za 2019 rok
29. Staręga-Piasek J., Metodologia strategicznego rozwiązywania problemów społecznych, Warszawa 2013.
30. Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej.
31. Yaziji M., Doh J. Organizacje pozarządowe a korporacje, PWN, Warszawa 2011 r.

VI. SPIS RYSUNKÓW, WYKRESÓW I TABEL

Spis rysunków:

Rysunek 1. Położenie miasta Sandomierza na tle powiatu sandomierskiego	9
Rysunek 2. Liczba podmiotów zarejestrowanych na terenie miasta Sandomierza według klas wielkości (stan na koniec 2019 roku)	14
Rysunek 3. Wartość sprzedanego alkoholu na terenie miasta Sandomierza w latach 2017-2019	57
Rysunek 4. Wartość wskaźnika barometru ubóstwa w wymiarze finansowym w mieście Sandomierz, powiecie sandomierskim oraz województwie świętokrzyskim w 2019 roku.....	80

Spis tabel:

Tabela 1. Liczba mieszkańców miasta Sandomierza z podziałem na płeć w latach 2017-2019.....	10
Tabela 2. Liczba zawartych małżeństw w latach 2017-2019	10
Tabela 3. Przyrost naturalny miasta Sandomierza w latach 2017-2019	11
Tabela 4. Migracje na pobyt stały według typu i kierunku w mieście Sandomierz na przestrzeni lat 2017-2019.....	11
Tabela 5. Rodzaj prowadzonej działalności osób fizycznych w mieście Sandomierz (stan na koniec 2019 roku)	13
Tabela 6. Liczba osób według ekonomicznych grup wieku w latach 2017-2019	15
Tabela 7. Liczba osób pracujących w mieście Sandomierz z podziałem na płeć w latach 2017-2019.	16
Tabela 8. Liczba dzieci w przedszkolach	19
Tabela 9. Liczba uczniów szkół podstawowych miasta Sandomierza w latach 2018-2019.....	19
Tabela 10. Zasoby mieszkaniowe w Sandomierzu w latach 2016-2018	21
Tabela 11. Ochrona zdrowia na terenie miasta Sandomierza w latach 2017-2019	25
Tabela 12. Organizacje pozarządowe funkcjonujące na terenie miasta Sandomierza	26
Tabela 13. Liczba osób długotrwale pobierających świadczenie w latach 2017-2019 w podziale na płeć	30
Tabela 14. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na wiek i płeć według liczby wypłaconych świadczeń w latach 2017-2019	30
Tabela 15. Liczba świadczeń pieniężnych i niepieniężnych przyznanych z pomocy społecznej w Sandomierzu w latach 2017-2019	30
Tabela 16. Powody udzielania świadczeń w latach 2017-2019 roku – liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej	31
Tabela 17. Liczba osób i osób w rodzinach, z którymi przeprowadzono wywiady środowiskowe w latach 2017-2019	31

Tabela 18. Typy rodzin z dziećmi objętych pomocą społeczną w formie świadczeń w 2019 roku.....	34
Tabela 19. Liczba rodzin oraz kwota świadczeń wychowawczych 500+ na przestrzeni lat 2017-2019 (dane za 2019 rok dotyczą okresu od stycznia do czerwca).....	35
Tabela 20. Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny na przestrzeni lat 2017-2019.....	37
Tabela 21. Zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka w latach 2017-2019.....	42
Tabela 22. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności w latach 2017-2019.....	43
Tabela 23. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed 21 rokiem życia w latach 2017-2019.....	43
Tabela 24. Zasiłek okresowy z tytułu niepełnosprawności na przestrzeni lat 2017-2019.....	43
Tabela 25. Liczba zarejestrowanych osób długotrwale bezrobotnych oraz z prawem do zasiłku w mieście Sandomierzu w latach 2017-2019.....	45
Tabela 26. Wykaz organizacji pozarządowych działających w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym.....	45
Tabela 27. Wykaz organizacji pozarządowych działających w zakresie pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi.....	50
Tabela 28. Liczba osób, wobec których skierowano wnioski do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w związku z podejrzeniem o uzależnienie od alkoholu na przestrzeni lat wraz z podmiotem wszczynającym na przestrzeni lat 2017-2019.....	53
Tabela 29. Działania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Sandomierzu wobec osób uzależnionych w latach 2017-2019.....	54
Tabela 30. Liczba udzielonych porad w ramach Punktu Edukacyjno-Konsultacyjnego na przestrzeni lat 2017-2019.....	55
Tabela 31. Dane liczbowe dotyczące naruszenia prawa i porządku publicznego na terenie miasta Sandomierza na przestrzeni lat 2017-2019.....	56
Tabela 32. Dane statystyczne dotyczące procedury „Niebieskie Karty” w latach 2017-2019.....	62
Tabela 33. Liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie oraz stosujących przemoc, z którymi kontaktowali się członkowie GKRPA w Sandomierzu w latach 2017-2019.....	64
Tabela 34. Odpłatność Miasta za pobyt w Domu Pomocy Społecznej na przestrzeni lat 2017-2019... 70	70
Tabela 35. Liczba osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy w mieście Sandomierz w latach 2017-2019 z podziałem na wiek.....	75
Tabela 36. Liczba osób bez kwalifikacji zawodowych i doświadczenia zawodowego w latach 2017-2019.....	76
Tabela 37. Liczba osób i kwota świadczeń (w złotych), którym przyznano zasiłki stałe, celowe i okresowe na przestrzeni lat 2017-2019.....	79
Tabela 38. Liczba osób, którym udzielono schronienia oraz kwota świadczenia w latach 2017-2019	81
Tabela 39. Dane dotyczące Schroniska dla Bezdomnych Mężczyzn na przestrzeni lat 2017-2019.....	82

Spis wykresów:

Wykres 1. Stan cywilny mieszkańców miasta Sandomierza.....	11
Wykres 2. Podmioty gospodarcze działające na terenie miasta Sandomierza w latach 2017-2019.....	12
Wykres 3. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane w latach 2017-2019.....	13
Wykres 4. Udział bezrobotnych mieszkańców miasta Sandomierza zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym z podziałem na płeć na przestrzeni lat 2017–2019 (w procentach).....	15
Wykres 5. Poziom wykształcenia mieszkańców Sandomierza.....	16

Wykres 6. Poziom wykształcenia mieszkańców Sandomierza w podziale na płeć	17
Wykres 7. Ludność miasta Sandomierza według edukacyjnych grup wieku z podziałem na płeć w 2019 roku.....	18
Wykres 8. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2020 roku uczniów z terenu miasta Sandomierz, powiatu sandomierskiego i województwa świętokrzyskiego.....	20
Wykres 9. Liczba osób odwiedzających bibliotekę w latach 2017-2019.....	22
Wykres 10. Liczba wypożyczeń w latach 2017-2019	23
Wykres 11. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w mieście Sandomierzu w latach 2017-2019	28
Wykres 12. Wskaźnik deprivacji lokalnej na przestrzeni lat 2017-2019.....	29
Wykres 13. Liczba osób, którym przyznano świadczenie, liczba osób długotrwale pobierająca świadczenie w latach 2017-2019.....	29
Wykres 14. Wskaźnik pracy socjalnej na przestrzeni lat 2017-2019.....	32
Wykres 15. Średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka w latach 2017-2019.....	35
Wykres 16. Liczba rodzin i osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego w latach 2017-2019	36
Wykres 17. Rodziny, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2017-2019	36
Wykres 18. Odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej na przestrzeni lat 2017-2019 (w złotych).....	37
Wykres 19. Ogólna liczba dzieci uczęszczających do Świetlicy Środowiskowej oraz Placówki Wsparcia Dziennego „Przystanek Błonie” w latach 2017-2019	39
Wykres 20. Liczba udzielanych porad przez Punkt Interwencji Kryzysowej w Sandomierzu w latach 2017-2019.....	40
Wykres 21. Liczba rodzin, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu niepełnosprawności w latach 2017-2019	42
Wykres 22. Liczba osób korzystających z usług specjalistycznych opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi na przestrzeni lat 2017-2019.....	48
Wykres 23. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu i narkomanii na przestrzeni lat 2017-2019	52
Wykres 24. Liczba posiedzeń zespołu opiniującego oraz liczba wydanych zezwoleń na przestrzeni lat 2017-2019.....	54
Wykres 25. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w Sandomierzu na przestrzeni lat 2017-2019.....	56
Wykres 26. Liczba wniosków do GKRPA o podjęcie działań, Sądu Rejonowego o wgląd w sytuację rodzin oraz do Prokuratury Rejonowej na przestrzeni lat 2017-2019	63
Wykres 27. Ilość wezwań i interwencji spowodowanych przemocą domową wywołaną nadużywaniem alkoholu na przestrzeni lat 2017-2019	63
Wykres 28. Liczba udzielonych porad w Punkcie Interwencji Kryzysowej oraz Punkcie Edukacyjno-Konsultacyjnym na przestrzeni lat 2017-2019.....	64
Wykres 29. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności na przestrzeni lat 2017-2019.....	69
Wykres 30. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej w podziale na płeć w latach 2017-2019.....	69
Wykres 31. Liczba rodzin, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu bezrobocia w latach 2017-2019.....	73
Wykres 32. Liczba osób bezrobotnych w podziale na płeć w Sandomierzu w latach 2017-2019	73

Wykres 33. Liczba osób z prawem do zasiłku w podziale na płeć na przestrzeni lat 2017-2019	74
Wykres 34. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy z podziałem na płeć w latach 2017-2019	74
Wykres 35. Udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych w mieście Sandomierz w latach 2017-2019	75
Wykres 36. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej na przestrzeni 2017-2019	76
Wykres 37. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu ubóstwa na przestrzeni lat 2017-2019	78
Wykres 38. Świadczenia pieniężne i niepieniężne przyznane w ramach programu wieloletniego „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania” w latach 2016-2018 (liczba osób)	79
Wykres 39. Świadczenia pieniężne przyznane w ramach programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” w 2018 roku i „Posiłek w szkole i w domu” w 2019 roku	80
Wykres 40. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu bezdomności na przestrzeni lat 2017-2019	81